

STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI 2013 – 2020

Materialul Proiectului "Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Făleşti" este realizat cu suportul *Institutul Național de Cercetări Economice (INCE)* și al *Institutului Dezvoltării Economice și al Politicilor Europene (IDEPE)*.

IEFS: MD-2064, Chișinău, Republica Moldova, strada Ion Creanga 45, tel.: (022) 50-11-00, e-mail: iefs@iefs.md

IDEPE: MD – 2064, Chișinău, Republica Moldova, strada Ion Creangă 45, tel.: +373 69 09 13 20, e-mail: idepe@yahoo.com

CONSILIUL PARTICIPATIV LOCAL FĂLEȘTI

Muduc Valeriu - Președintele raionului Balan

Petru - vicepreședintele raionului Bânzari

Iraida - vicepreședinte raionului

Cushevici Constantin - șef secție Construcții, Gospodărie Comunală și Drumuri

Bârliba Nicolae - șef Direcția Agricultură, Alimentație, Relații Funciare și Cadastru

Cojocari Janna - șef Direcția Generală Finanțe

Secrieru Vasile - șef Secția Economie

Saviuc Aliona - șef Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport

Ursachi Zinaida - șef direcția Asistență Socială, Protecție a Familiei și Copilului

Budu Grigore - șef Secția Cultură și Turism

ECHIPA DE CONSULTANȚI INCE ȘI IDEPE

Stratan Alexandru – dr. hab., director INCE

Fala Alexandru – director IDEPE, cercetător INCE

Popa Nicolae - vice-director INCE, director executiv IDEPE

Stratan Dumitru – expert INCE

Clipa Victoria – cercetător INCE

Gorobivskaia Olga – cercetător INCE

Popa Viorica – cercetător INCE, expert IDEPE

© **CONSILIUL RAIONAL Fălești**
© **Institutul Național de Cercetări Economice (INCE) MD-**
2064, Chișinău, Republica Moldova, strada
Ion Creanga 45,
www.ince.md, e-mail: ince@ince.md
tel.: (022) 50-11-00

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor tehnic: Andrian SCLIFOS
Designer copertă: Alexandru SANDULESCU
Adresa redacției: Complexul Editorial, INCE, MD-2064, or.
Chișinău, str. Ion Creangă, 45. **tel.:** 50-11-30, **fax:** 74-37-94
web: www.INCE.md/complexul-editorial/; **e-mail:** bircaulita@mail.ru

CUPRINS

AUDITUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI FĂLEȘTI.....	8
1.1. PREZENTAREA GENERALĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI	9
1.2. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI	14
1.2.1. CADRUL NORMATIV, ORGANIZATORIC ȘI FUNCȚIONAL AL CONSILIULUI RAIONAL FĂLEȘTI.....	15
1.2.2. FINANȚELE PUBLICE LOCALE.....	17
1.3. CAPITALUL UMAN	22
1.3.1. PROFILUL DEMOGRAFIC AL RAIONULUI FĂLEȘTI.....	23
1.3.2. FORȚA DE MUNCĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI	30
1.4. INFRASTRUCTURA RAIONULUI.....	40
1.4.1. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT	41
1.4.2. REȚEAUA DE FURNIZARE A APEI POTABILE ȘI SANITAȚIE	43
1.4.3. INFRASTRUCTURA ENERGETICĂ	45
1.5. SERVICII PUBLICE.....	48
1.5.1. SALUBRIZAREA PUBLICĂ	49
1.5.2. INFRASTRUCTURA DE PROTECȚIE SOCIALĂ ȘI ASISTENȚĂ MEDICALĂ	51
1.5.3. SISTEMUL EDUCAȚIONAL	60
1.6. DEZVOLTARE ECONOMICĂ.....	65
1.6.1. MEDIUL DE AFACERI.....	66
1.6.2. INDUSTRIA.....	72
1.6.3. AGRICULTURA.....	78
1.6.4. INVESTIȚIILE ȘI PROCESUL INVESTIȚIONAL	87
1.7. TURISMUL	92
1.7.1. SITUAȚIA EXISTENTĂ A POTENȚIALULUI TURISTIC	93
1.8. CULTURĂ ȘI SPORT	96
1.8.1. DOMENIUL CULTURAL.....	97
1.8.2. DOMENIUL SPORTIV	99
ELABORAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI	102
STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ	106
3.1. VIZIUNE.....	107
3.2. MECANISMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A REZULTATELOR	108
3.3. MATRICEA PLANULUI DE ACȚIUNI	109
3.4. CADRUL DE MONITORIZARE.....	125
3.5. INDICATORII DE IMPACT ÎN REZULTATUL IMPLIMENTĂRII STRATEGIEI	147

LISTA TABELELOR

TABELUL 1. STRUCTURA PERSONALULUI, 2013	14
TABELUL 2. EVOLUȚIA BUGETULUI RAIONAL ȘI A COMPONENTELOR SALE, MIL. MDL.....	18
TABELUL 3. EVOLUȚIA STRUCTURII BUGETULUI RAIONULUI PE GRUPE DE VENITURI, %	18
TABELUL 4. EVOLUȚIA CHELTUIELILOR BUGETULUI RAIONAL, MIL. MDL.....	19
TABELUL 5. EVOLUȚIA CHELTUIELILOR BUGETULUI RAIONAL, MIL. MDL	19
TABELUL 6. STRUCTURA ȘI NUMĂRUL POPULAȚIEI PE SEXE ȘI MEDII DE REZIDENȚĂ, 2007-2012	23
TABELUL 7. DISTRIBUȚIA POPULAȚIEI DUPĂ NAȚIONALITĂȚILE DE BAZĂ ȘI LIMBA MATERNĂ, DIN RAIONUL FĂLEȘTI, ANUL 2004	24
TABELUL 8. MIȘCAREA NATURALĂ A POPULAȚIEI ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2007-2011	24
TABELUL 9. DURATA MEDIE A VIEȚII, PE SEXE ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2009-2011	27
TABELUL 10. COEFICIENTUL ÎMBĂTRÎNIRII POPULAȚIEI ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2009-2012 (NUMĂRUL PERSOANELOR ÎN VÂRSTĂ DE 60 DE ANI ȘI PESTE 100 LOCUITORI)	27
TABELUL 11. STRUCTURA POPULAȚIEI PE GRUPE DE VÎRSTE ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2007-2011,%	28
TABELUL 12. RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ DEMOGRAFICĂ AL GRUPELOR DE PERSOANE INACTIVE LA 100 DE PERSOANE ACTIVE, 2009-2011, %	29
TABELUL 13. EVOLUȚIA NUȚIALITĂȚII ȘI DIVORȚIALITĂȚII ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2009-2011	29
TABELUL 14. SALARIUL MEDIU PE ACTIVITĂȚI ECONOMICE, ÎN PERIOADA 2011-2012	32
TABELUL 15. MOBILITATEA SALARIAȚILOR, ÎN PERIOADA 2009-2011, MII PERSOANE	32
TABELUL 16. LOCURI DE MUNCĂ NOI-CREATE ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2009-2011	33
TABELUL 17. LOCURI DE MUNCĂ NOI CREATE ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2009-2011	33
TABELUL 18. NUMĂRUL ȘOMERILOR ÎNREGISTRAȚI ȘI PLASAȚI ÎN CÎMPUL MUNCII PE GRUPE DE VÎRSTĂ ȘI SEX ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, ANII 2011-2012	35
TABELUL 19. INDICATORI PRIVIND MĂSURILE ACTIVE DE STIMULARE A OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2011- I TRIMESTRU 2013	36
TABELUL 20. LUNGIMEA DRUMURILOR PUBLICE DIN RAIONUL FĂLEȘTI ÎN 2012, KM	41
TABELUL 21. SALARIUL NOMINAL MEDIU LUNAR ÎN RAIONELE DIN NORDUL REPUBLICII.....	51
TABELUL 22. SUPRAFAȚA TOTALĂ A ÎNCĂPERILOR DE LOCUIT ÎN MEDIE PE LOCUITOR ÎN ANUL 2010, M ²	51
TABELUL 23. DAREA ÎN EXPLOATARE A CASELOR DE LOCUIT	52
TABELUL 24. ALOCĂRILE DE PRESTAȚII SOCIALE ÎN RAIONUL FĂLEȘTI ÎN ANUL 2012	53
TABELUL 25. CENTRELE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ DIN RAIONUL FĂLEȘTI	53
TABELUL 26. INDICATORII NIVELULUI SĂNĂTĂȚII, 2011	57
TABELUL 27. REPARTIZAREA BOLNAVILOR PE TIPURI DE AFECȚIUNI ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2011	57
TABELUL 28. GRADUL DE ASIGURARE A POPULAȚIEI CU MEDICI ȘI DOTAREA INSTITUȚIILOR MEDICO- SANITARE CU PATURI, 2011.....	58
TABELUL 29. NUMĂRUL MEDICILOR ANGAJAȚI ÎN INSTITUȚIILE MEDICO – SANITARE ÎN DECURSUL ANULUI 2011	59
TABELUL 30. PRINCIPALELE ÎNTREPRINDERI CU ACTIVITATE INDUSTRIALĂ DIN RAIONUL FĂLEȘTI..	74
TABELUL 31. PRINCIPALELE ÎNTREPRINDERI CU ACTIVITATE DE EXPORT DIN RAIONUL FĂLEȘTI.....	76
TABELUL 32. GRADUL DE ADAPTARE A CULTURILOR LA CONDIȚIILE CLIMATERICE SECETOASE	79
TABELUL 33. STRUCTURA TERENURILOR AGRICOLE DUPĂ TIPUL CULTURILOR AGRICOLE	81
TABELUL 34. RANDAMENTUL MEDIU LA HECTAR (CHINTALE)	82
TABELUL 35. PRODUCȚIA PRINCIPALELOR CATEGORII DE PRODUSE DIN SECTORUL ZOOTEHNIC ÎN GOSPODĂRIILE AGRICOLE	83
TABELUL 36. COMPANIILE ACTIVE CU CAPITAL STRĂIN DIN R-UL FĂLEȘTI	88
TABELUL 37. RESURSELE TURISTICE ALE RAIONULUI FĂLEȘTI	93
TABELUL 38. VALORILE CULTURALE ALE RAIONULUI FĂLEȘTI	97

LISTA FIGURILOR

FIGURA 1. HARTA TERITORIALĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI.....	10
FIGURA 1.1. REPARTIȚIA SPAȚIALĂ A SUMEI TEMPERATURILOR ACTIVE (1980-2014), R-UL FĂLEȘTI..	11
FIGURA 1.2. REPARTIȚIA SPAȚIALĂ A CANTITĂȚII ANUALE A PRECIPITAȚIILOR ATMOSFERICE (1980-2014), RAIONULUI FĂLEȘTI.....	11
FIGURA 1.3. REPARTIȚIA SPAȚIALĂ ODATĂ ÎN 10 ANI A MINIMULUI ABSOLUT AL ANULUI (1980-2014), R-UL FĂLEȘTI.....	12
FIGURA 2. STRUCTURA ORGANIZATORICĂ.....	16
FIGURA 3. EVOLUȚIA RATEI NATALITĂȚII ÎN PERIOADA 2007-2011, LA 1000 DE LOCUITORI.....	25
FIGURA 4. EVOLUȚIA DECEDAȚILOR ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, ÎN PERIOADA 2007-2011, PERSOANE.....	25
FIGURA 5. EVOLUȚIA RATEI MORTALITĂȚII ÎN PERIOADA 2007-2011, LA 1000 DE LOCUITORI.....	25
FIGURA 6. EVOLUȚIA RATEI MORTALITĂȚII INFANTILE ÎN PERIOADA 2007-2011, LA 1000 NĂSCUȚI-VII	26
FIGURA 7. EVOLUȚIA RATEI AVORTURILOR ÎN PERIOADA 2007-2012, LA 1000 DE LOCUITORI	26
FIGURA 8. EVOLUȚIA SPERANȚEI DE VIAȚĂ LA NAȘTERE ÎN PERIOADA 2007-2012	27
FIGURA 10. EVOLUȚIA STRUCTURII PE VÎRSTE A POPULAȚIEI RAIONULUI HÎNCEȘTI, 2007-2011, %	28
FIGURA 10. EVOLUȚIA SALARIULUI NOMINAL MEDIU AL UNUI LUCRĂTOR ÎN ECONOMIE, 2009-2012 .	31
FIGURA 11. EVOLUȚIA SALARIULUI NOMINAL MEDIU LUNAR AL UNUI LUCRĂTOR ÎN ECONOMIE, 2012	31
FIGURA 12. EVOLUȚIA SALARIAȚILOR ELIBERAȚI DIN CÎMPUL MUNCII ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2009- 2012, MII PERSOANE	32
FIGURA 13. EVOLUȚIA RATEI DE ȘOMAJ ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2007-2011,%	34
FIGURA 14. EVOLUȚIA ȘOMERILOR ÎNREGISTRAȚI CONFORM ACTIVITĂȚII ECONOMICE ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2011-2012, %	34
FIGURA 15. REPARTIZAREA ȘOMERILOR CONFORM DURATEI AFLĂRII ÎN ȘOMAJ	35
FIGURA 16. MOTIVELE AFLĂRII ÎN ȘOMAJ, 2011- 2012, PERSOANE.....	36
FIGURA 17. ASIGURAREA POPULAȚIEI DIN NORDUL REPUBLICII CU AUTOTURISME	52
FIGURA 18. INDICATORII CE REFLECTĂ NIVELUL SĂNĂTĂȚII ÎN RAIONUL FĂLEȘTI	56
FIGURA 19. EVOLUȚIA PRINCIPALILOR INDICATORI CE CARACTERIZEAZĂ MEDIUL DE AFACERI ÎN PERIOADA 2005-2011	66
FIGUR 20. NIVELUL VENITURILOR DIN VÎNZĂRI PER ÎNTREPRINDERE ȘI PONDEREA ÎNTREPRINDERILOR PROFITABILE ÎN TOTAL ÎNTREPRINDERI SUB ASPECT REGIONAL.....	67
FIGURA 21. STRUCTURA SECTORULUI ANTREPRENORIAL DUPĂ DIMENSIUNEA COMPANIILOR, UNITĂȚI.....	67
FIGURA 22. NUMĂRUL DE IMM-URI LA 1000 DE PERSOANE.....	68
FIGURA 23. NUMĂRUL DE ANGAJAȚI ÎN SECTORUL ANTREPRENORIAL PE CATEGORII DE ÎNTREPRINDERI	68
FIGURA 24. VENITURILE DE VÎNZĂRI REALIZATE DE CĂTRE ANTREPRENORII ACTIVI DIN RAIONUL FĂLEȘTI PE CATEGORII DE ÎNTREPRINDERI	69
FIGURA 25. PONDEREA ANTREPRENORILOR CE AU OBȚINUT PROFITURI PE CATEGORII DE ÎNTREPRINDERI	69
FIGURA 26. EVOLUȚIA PRODUCȚIEI INDUSTRIALE DIN RAIONUL FĂLEȘTI ÎN PERIOADA 2005-2011....	72
FIGURA 27. EVOLUȚIA VOLUMULUI PRODUCȚIEI INDUSTRIALE COMPARATIV CU ANUL 2005.....	73
FIGURA 28. EVOLUȚIA PRODUCTIVITĂȚII MUNCII ȘI A PERSONALULUI MEDIU SCRIPTIC ANGAJAT ÎN INDUSTRIE ÎN PERIOADA 2005-2010	73
FIGURA 29. STRUCTURA INDUSTRIEI PRELUCRĂTOARE PE GENURI DE ACTIVITĂȚI, 2012	74
FIGURA 30. ORIETAREA EXTERNĂ A PRODUCȚIEI INDUSTRIALE, 2012	75
FIGURA 31. SUPRAFAȚA TERENURILOR ÎN STARE DE DEGRADARE ȘI A CELOR AFLATE ÎN STADIUL DE AMELIORARE , %	79
FIGURA 32. REPARTIZAREA FONDULUI FUNCJAR DUPĂ DESTINAȚII LA 1 IANUARIE 2012, %	80

FIGURA 33. REPARTIZAREA TERENURILOR AGRICOLE DUPĂ FORMĂ DE PROPRIETATE, %.....	81
FIGURA 34. EVOLUȚIA EFECTIVULUI DE ANIMALE, MII CAPETE.....	84
FIGURA 35. EVOLUȚIA INVESTIȚIILOR ÎN CAPITAL FIX ÎN PERIOADA ANILOR 2005-2011	87
FIGURA 36. MODIFICAREA STRUCTURII INVESTIȚIILOR ÎN MIJLOACE FIXE REALIZATE DIN SURSE BUGETARE, %	88
FIGURA 37. STRUCTURA INVESTIȚIILOR ÎN CAPITAL FIX PE SURSE DE FINANȚARE, %	89
FIGURA 38. PONDEREA INVESTIȚIILOR ÎN LUCRĂRI DE CONSTRUCȚIE MONTAJ ÎN VOLUMUL TOTAL AL INVESTIȚIILOR ÎN MIJLOACE FIXE, %.....	89
FIGURA 39. MĂNĂSTIREA “ADORMIREA MAICII DOMNULUI” DIN COMUNA CĂLINEȘTI	93
FIGURA 40. EVOLUȚIA FONDULUI DE CARTE.....	98
FIGURA 41. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE TERENURI SPORTIVE ÎN RAIONUL FĂLEȘTI, 2005-2011	100
FIGURA 42. PRINCIPIUL DE ELABORARE A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE	103

CAPITOLUL **1**

AUDITUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI FĂLEȘTI

1.1. PREZENTAREA GENERALĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI

Repere istorice

Prima atestare documentară referitor la Fălești, datează din anul 1429, pe când domnitorul Moldovei, Alexandru cel Bun confirmă unui vornic dreptul de a stăpîni un șir de sate printre care și cel unde trăia Ion Falevici. A doua mențiune datează cu anii 70-80 ai secolului XVII-lea, și deja poartă denumirea de Fălești. Perioada după 1812 cunoaște o intensă dezvoltare economică și culturală.

Hramul orașului se sărbătorește pe 22 mai de Sf. Nicolae.

Figura 1. Harta teritorială a raionului Fălești

Date generale

Raionul Fălești este situat în partea nord-vest a Republicii Moldova, fiind parte componentă a Regiunii de Dezvoltare Nord. Orașul Fălești este centrul

Sursa: Secția Cultură și Turism Fălești

administrativ al raionului, aflîndu-se la o distanță de 125 km de municipiul Chișinău și 58 km de Iași, România. Raionul Fălești se învecinează cu raioanele Glodeni, Ungheni, Sîngerei, municipiul Bălți, județele Botoșani și Iași (România).

Organizarea administrativ-teritorială. Raionul Fălești are în total **76 localități**, inclusiv un oraș – Fălești, 32 comune și 43 sate. În componența orașului Fălești a fost inclusă cu statut de localitate Fabrica de Zahăr. În structura teritorial-administrativă sunt 33 primării.

Suprafața raionului este de 1027 km², iar a orașului Fălești – 4,29 km², cu perimetrul de 15,13 km.

Relieful raionului Fălești este caracterizat de cîmpii deluroase, fragmentate de rîpe. După caracterul reliefului, teritoriul raionului poate fi clasificat în 3 zone: zona Codru, zona de Stepă Bălți, zona Prut.

Zonei Codru i se atribuie partea de sud - est a raionului, ce se mărginește cu codrii de nord, unde înălțimea reliefului ajunge la 388 metri (Movila Măgura). În zona respectivă relieful este deformat de mari alunecări de teren.

Zona de stepă a Bălțului situată în partea de nord - vest a raionului se caracterizează printr-un relief mai liniștit. De la platoul central, pe care trece cumpăna apelor rîului Prut și Nistru la sud-est se întinde o creastă care iese la rîul Prut în zona raionului Ungheni. Aceasta desparte zona de stepă a Bălțului de cea a zonei Prut, ce evidențiază o nivelare a reliefului cu descreștere în direcția rîului Prut și trecerea treptată în luncă în partea de nord-vest.

Clima este temperat-continentală, caracterizîndu-se prin mișcarea generală a maselor de aer atmosferic de la vest spre est.

Clima raionului Fălești, în ultimele decenii, este influențată de schimbările climatice observate la nivel regional. Conform diverselor proiecții climatice, incluse în *Atlas of Global and Regional Climate Projections* a ultimului Raport de evaluare IPCC (AR5) privind schimbările climatice, în

viitorii ani apropiați (2016-2035), în limitele Republicii Moldova, temperatura medie anuală va constitui 11.1...11.6°C, față de media de referință de 10.1°C (1986-2005). În același timp, constatăm, că în cel mai cald deceniu (2000-2010) din seria observațiilor instrumentale, când temperatura medie anuală pe țară a constituit 10,4°C, în cadrul unor areale din sudul și sud-estul republicii, această valoare termică a depășit cu 0,2°C temperatura proiectată pentru viitoarele decenii (2016-2035) cu cele mai drastice scenarii climatice (RCP8.5; RCP4.5). Cele relatate, vine să confirme faptul, că ne aflăm în pragul unor schimbări climatice substanțiale, în care, luarea măsurilor de adaptare, ar putea contribui esențial la asigurarea dezvoltării durabile la nivel local.

În limitele raionului Fălești temperatura medie anuală variază în limitele 9,5-10°C, media pe țară constituind 9,8°C. Ținând cont de faptul, că pe teritoriul Republicii Moldova se atestă o tendință stabilă de majorare a valorilor termice cu 0.01°C/an, aceste valori în limitele raionului la fel vor crește. La fel, va spori intensitatea și frecvența extremelor termice.

Suma temperaturilor active, indicatorul principal al resurselor de căldură pentru creșterea și dezvoltarea culturilor agricole în limitele acestui raion variază de la 2800°C -2900°C pînă la 3600-3700°C (Figura 1.1.). O bună parte din teritoriu, suma temperaturilor active este de peste 3000°C, ceea ce este extrem de important să se țină cont la revizuirea asolamentului de culturi agricole cultivate și la posibilitatea introducerii și amplasării corecte în teritoriu a unor noi soiuri de plante, ținând cont de valorile actuale înregistrate.

Cantitatea anuală a precipitațiilor atmosferice (Figura 1.2.), unul din indicatorii de bază ce caracterizează resursele de umiditate în raionul Fălești variază între 400-450mm în limitele arealelor unde suma temperaturilor active este mai mare și până la 750mm pe areale mai restrânse. Cantitatea medie anuală pe republică fiind de 540mm, conchidem că în general teritoriul raionului este bine asigurat cu resurse de umiditate, excepție fac doar unele areale, unde deficitul pluviometric poate constitui 200mm. Considerăm, că în Strategia de dezvoltare a raionului este necesar să se țină cont de favorabilitatea regimului precipitațiilor atmosferice, dar în același timp, manifestarea valurilor de căldură și deficitul asociat acestor extreme termice obligă organele locale să asigure corect și diferențiat irigarea câmpurilor agricole.

Unul din factorii climatici importanți în iernarea culturilor multianuale și deci și în amenajarea corectă a plantațiilor multianuale în spațiu este temperatura minimă absolută care se manifestă odată în 10 ani, aceasta fiind indicatorul principal și în estimarea condițiilor

Figura 1.1. Repartiția spațială a sumei temperaturilor active (1980-2014), rl.Fălești

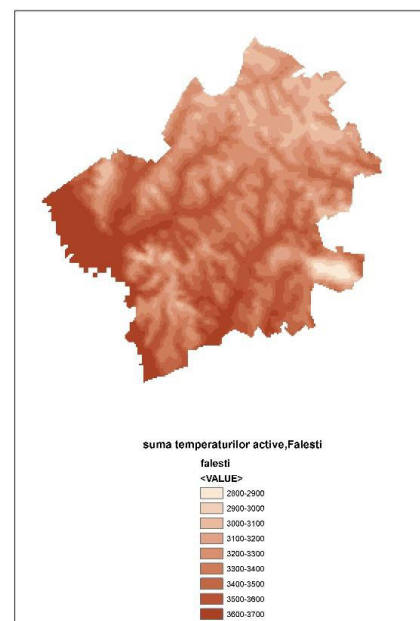
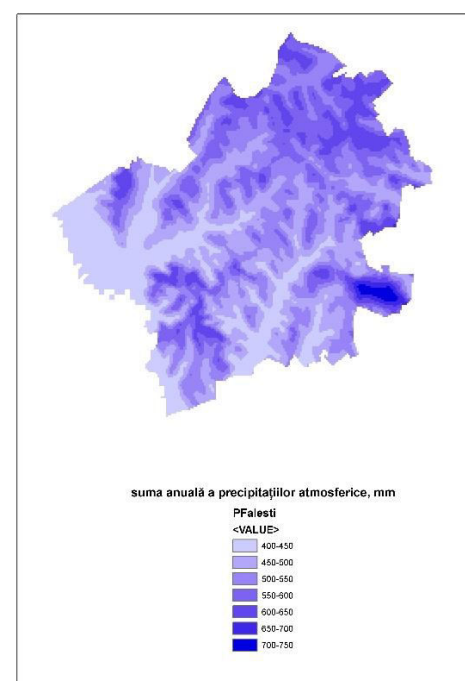

Figura 1.2. Repartiția spațială a cantității anuale a precipitațiilor atmosferice (1980-2014), rl. Fălești

de iernare. În limitele raionului Fălești, minimul absolut odată în 10 ani poate constitui în teritoriu -21- -26 °C (Figura 1.3.). Cea mai mare parte din teritoriu, însă odată în 10 ani temperatura minimă absolută poate atinge valori de sub -23°C, ceea ce este important să se țină cont la plantarea livezilor în viitorul apropiat.

Deși suma temperaturilor active crește în acest raion, cunoașterea distribuției în spațiu a temperaturii minime absolute ce poate avea o frecvență de odată în 10 ani este extrem de importantă pentru sectorul forestier și cel agricol, deoarece spre exemplu, pentru culturile multianuale termofile, în văile râurilor mici și în lunca Prutului, unde are loc scurgerea și acumularea aerului rece formînd așa numitele "lacuri" ale frigului, temperatura minimă sub -23°C ar putea negativ să se răsfrîngă asupra iernării piersicului și caisului. În timp, ce în partea de sud-vest din motive, că extremele odată în 10 ani vor avea valori nu scăzute de -21...-22°C , acestea ar putea fi favorabile în cultivarea piersicului și caisului, deoarece nu vor fi atinse de temperaturile sale critice de vătămare (-23...-25°C).

La etapa actuală, manifestarea fenomenelor climatice de risc cum ar fi temperaturile critice de vătămare a culturilor multianuale, înghețurile periculoase de primăvară și de toamnă, seceta, etc. – influențează considerabil productivitatea ecosistemelor agricole, starea sănătății oamenilor, gradul de aprovizionare cu resurse de apă potabilă.

Pe teritoriul raionului Fălești riscul înghețurilor periculoase (devreme) de toamnă, o dată în 10 ani pe 45% din teritoriul raionului o constituie temperaturile cuprinse în limitele -6÷-7°C, iar în cazul înghețurilor periculoase (târzii) de primăvară, în 35 % din teritoriul raionului – temperaturile negative de -3...-5 °C. Valorile coeficientului de umiditate în 60% din teritoriu este de 0.5-0.55, ceea ce indică la faptul, că raionul Fălești se caracterizează prin climă subhumidă și humidă.

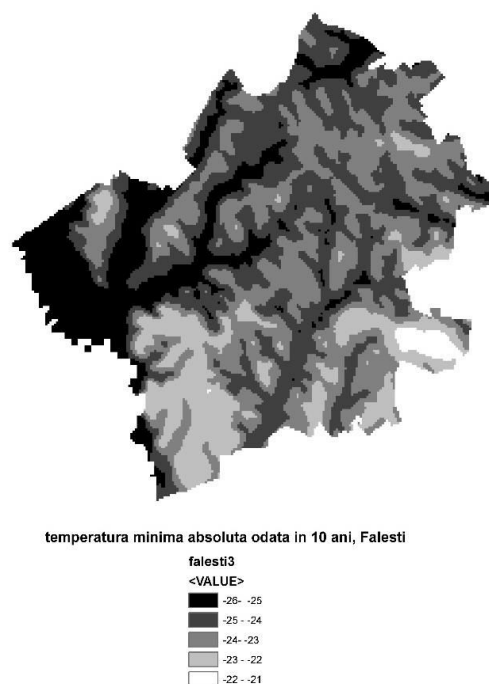
Solul și resursele de sol. Structura solurilor este complicată și se deosebește prin diverse tipuri de sol. Cele mai răspîndite sunt cernoziomuri tipice și obișnuite, ce ocupă 63% din toate terenurile arabile.

Suprafața totală a fondului funciar din Fălești este de 2642 ha, dintre care terenul intravilan ocupă 516 ha. Cea mai mare pondere o dețin terenurile cu destinație agricolă – 1189 ha sau 44% din total. Acest indicator corespunde localităților urbane medii cu un grad de urbanizare relativ înalt. Bonitatea medie a terenurilor cu destinație agricolă este de 67 unități.

Teritoriul raionul Fălești este înzestrat cu mai multe zăcăminte naturale, inclusiv: nisip și pietriș (Pruteni, Valea Rusului), piatră pentru construcție (movila Măgura).

Hidrografie. Rețeaua hidrografică a raionului include următoarele râuri: Prut cu afluentul său, râul Camenca, Șovățul Mare și Șovățul Mic, Gârla Mare, Șoltoi, Lucăcenii, Obreja, Gârlișor, Colmațui, Ciulucul Mare, Ciulucul Mijlociu, Răuțel, precum și un șir de afluenți mici. Suprafața rețelei hidrografice din raion constituie 318,6 km.

Figura 1.3.. Repartiția spațială odată în 10 ani a minimului absolut al anului (1980-2014), r-ul Fălești

Populația totală a raionului – 89965 locuitori, 74727 locuitori în mediul rural și 15238 locuitori în mediul urban.

Activitatea economică este caracterizată de domeniile principale de activități: agricultură, industrie, comerț, prestări de servicii, transport, construcții, farmaceutica, etc. În afară de ramurile industriei de prelucrare a materiei prime agricole, o pondere semnificativă o au industria grea, industria ușoară, industria prelucrătoare din sectorul agroalimentar.

Atracții turistice. Datorită condițiilor naturale, în raionul Fălești există puncte de atracție turistică ca iazurile, pădurile ce se întind pe suprafețe deluroase, precum și monumentele naturale și istorice.

- Obiectele turistice care pot fi vizitate:
- Pensiunea "Poiana Bocșei";
- Ferma fruntasa cu bune practici agricole "Gospodarul - Redit";
- Complexul natural "Movila Măgurii";
- Rezervația științifică "Pădurea Domnească";
- Izvorul "Fântâna Doamnei" din satul Călinești;
- Muzeul raional de Istorie și Etnografie "Lazăr Dubinovschi" din orașul Fălești;
- Muzeul sătesc de Istorie și Etnografie din localitatea Glinjeni.

1.2. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI

1.2.1. CADRUL NORMATIV, ORGANIZATORIC ȘI FUNCȚIONAL AL CONSILIULUI RAIONAL FĂLEȘTI

1.2.1.1. Cadrul normativ, organizatoric și funcțional

Principalele sarcini deținute de Consiliul Raional includ consolidarea și dezvoltarea funcțională a cadrului normativ, organizatoric și funcțional.

1.2.1.2. Managementul Resurselor Umane

Statul de personal al Aparatului Președintelui raionului Fălești și subdiviziunilor din subordinea Consiliului raional Fălești a fost aprobat prin Decizia Consiliului raional din nr. 03/2 din 31 mai 2012, ulterior a fost avizat de către Cancelaria de Stat. Personalul Aparatului este salarizat în baza schemelor de încadrare aprobate la începutul anului bugetar de către Președintele raionului și înregistrate la Ministerul Finanțelor.

Schemele de încadrare se elaborează în conformitate cu Legea nr 48 din 22 martie 12 privind salarizarea funcționarilor publici, Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar nr. 355-XVI din 23 decembrie 2005, în schemele de încadrare fiind indicat nivelul studiilor, gradul de salarizare, treapta de salarizare, salariul de funcție prevăzut pentru funcția deținută.

În cadrul instituției se desfășoară anual procedura de evaluare a performanțelor profesionale ale funcționarilor publici, procedură prin care se determină nivelul de îndeplinire a obiectivelor individuale de activitate și a sarcinilor care le-au revenit funcționarilor publici pe durata anului calendaristic, precum și nivelul de manifestare a criteriilor de evaluare. Evaluarea anuală se desfășoară în temeiul dispoziției Președintelui raionului „Cu privire la desfășurarea procedurii de evaluare a performanțelor profesionale ale funcționarilor publici” emisă la sfârșitul anului calendaristic, cu respectarea prevederilor Regulamentului cu privire la evaluarea performanțelor profesionale ale funcționarilor publici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 201 din 11 martie 2009.

De asemenea, performanțele funcționarilor publici sunt evaluate la nivel colectiv, de subdiviziune cu respectarea cerințelor stipulate în Regulamentul cu privire la evaluarea performanței colective, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 94 din 01 februarie 2013.

În conformitate cu Decizia nr. 03/2 din 31 mai 2012 *Cu privire la organigrame și structura aparatului președintelui raionului, a direcțiilor și a altor subdiviziuni subordnate Consiliului Raional Fălești, Anexa 1*, este prezentată organigrama aparatului președintelui și subdiviziunilor din subordinea Consiliului Raional.

ORGANIGRAMA APARATULUI PREȘEDINTELUI RAIONULUI ȘI SUBDIVIZIUNILOR
DIN SUBORDINEA CONSILIULUI RAIONAL FĂLEȘTI

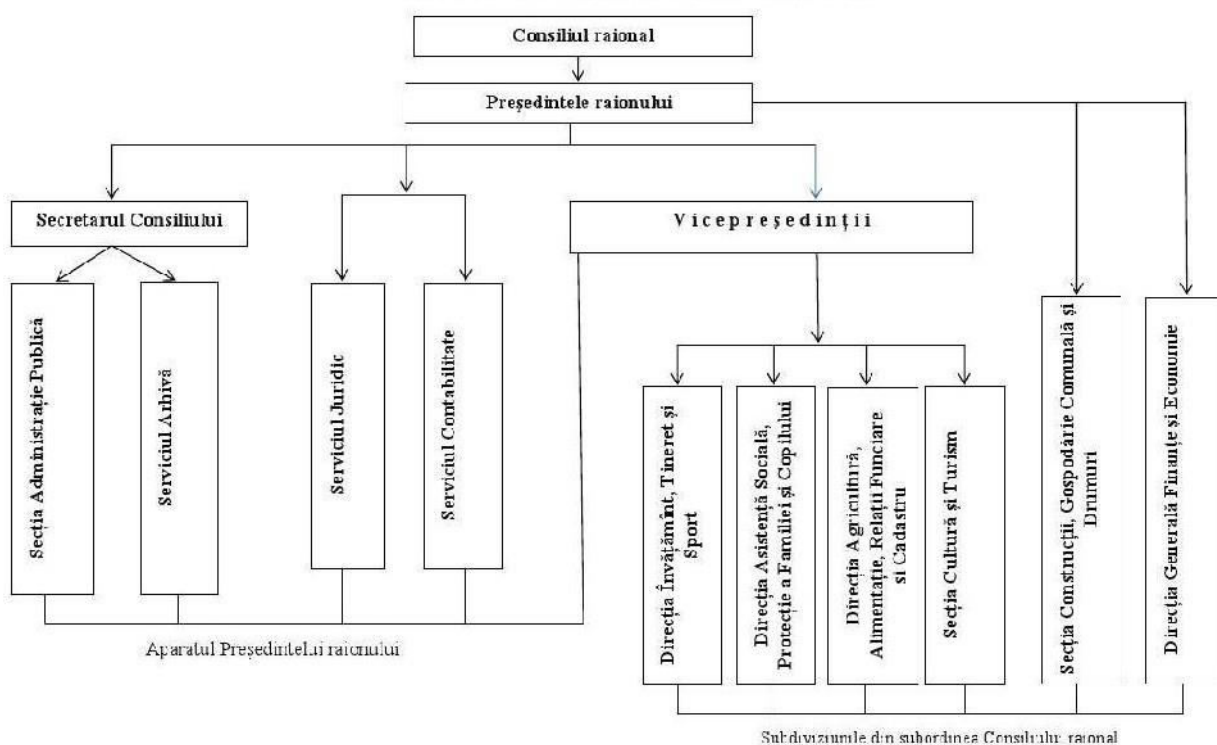

Figura 2. Structura organizatorică

Structura personalului existent în cadrul Consiliului:

Tabelul 1. Structura personalului

Direcția	Numărul de unități
Aparatul președintelui	18,5
Directia Învățământ, Tineret și Sport	14
Directia Generală Finanțe și Economie	20
Directia Asistență Socială, Protecție a Familiei și Copilului	8
Directia Agricultură, Alimentație, Relații funciare și Cadastru	7,5
Secția Cultură și Turism	4
Secția Construcții, Gospodărie Comunală și Drumuri	4
Centrul de Cooperare Transfrontalieră și Integrare Europeană	2

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

1.2.1.3. Cadrul organizatoric, funcțional și a procesului decizional

Din punct de vedere al cadrului organizatoric și funcțional atestăm că în procesul decizional sunt aplicate mecanisme de consultări publice. Ședințele consiliului raional sunt deschise pentru cetățeni, însă din experiența funcționarilor consiliului, prezența acestora este limitată, participând ocazional doar unii agenți economici la invitația Consiliului raional. Cauza acestei neimplicări este interesul redus al cetățenilor față de procesul decizional în instituțiile publice.

1.2.1.4. Analiza SWOT a capacității administrative a raionului Făleşti

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Existența și respectarea procedurii de evaluare a performanțelor profesionale ale funcționarilor publici; • Capacitatea înaltă a personalului de atragere a fondurilor structurale și scriere a proiectelor	• Lipsa unui sistem motivațional și a indicatorilor-cheie de performanță; • Insuficiența personalului tânăr; • Lipsa și dotarea tehnică insuficientă a instituțiilor autorităților locale în localitățile rurale
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Valorificarea parteneriatelor publice private	• Lipsa de interes din partea cetățenilor pentru procesul decizional din instituțiile publice

1.2.1.5. Recomandări

În urma analizei capacității administrative și instituționale a Consiliului Raional Făleşti, se propun următoarele recomandări:

1. Eficientizarea activității APL prin:
 - Dezvoltarea resurselor umane la nivelul APL (traininguri și formare profesională continuă);
 - Creșterea capacității APL în dezvoltarea și implementarea de proiecte;
 - Îmbunătățirea colaborării dintre APL și comunitățile locale;
2. Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de consultare publică prin ameliorarea transparenței procesului decizional pentru crearea stării de încredere a cetățenilor în instituțiile autorităților locale;
3. Formarea personalului în domeniul managementului proiectelor și tehnologiilor informaționale.

1.2.2. FINANȚELE PUBLICE LOCALE

1.2.2.1. Veniturile bugetului local

Evoluția veniturilor bugetului raional se înscrie într-o tendință ambiguă. Veniturile, exprimate în prețuri curente, atestă o creștere în perioada 2009-2012, de la 147,1 mil. MDL la 212,3 MDL, iar pentru 2013 se prognozează că acestea vor constitui aproximativ 204,8 mil. MDL. Însă analiza în prețuri constante, cele ale anului 2008, care, de fapt, reflectă dinamica puterii de cumpărare, denotă o altă situație: după o creștere a veniturilor în 2010 comparativ cu 2009, în anii ce au urmat, 2011 și 2012, s-a produs scăderea acestora, evoluție ce se anticipează că va continua și în 2013.

Componentele bugetului denotă dinamici diferite:

- în perioada 2009-2012 veniturile proprii au cunoscut o continuă tendință de creștere – în prețuri curente acestea s-au majorat de la 31,4 mil. MDL la 53,9 mil. MDL. Pentru anul 2013 se prognozează o ușoară scădere a veniturilor proprii;
- transferurile de la bugetul de stat în 2010 au constituit 154,8 mil. MDL, înregistrând o creștere importantă, comparativ cu 2009. Din 2011 volumul transferurilor de la bugetul de stat se află în scădere, se prevede că această tendință va continua și în 2013;
- granturile au cea mai volatilă evoluție – în perioada 2009-2012 acestea au variat între 0 și 5 mil. MDL.

Tabelul 2. Evoluția bugetului raional și a componentelor sale, mil. MDL

COMPONENTELE BUGETULUI		2009	2010	2011	2012	2013 proгноză	RITM MEDIU DE CREȘTERE 2009- 2012 2009- 2013	
Veniturile totale ale bugetului raional	prețuri curente	147,1	192,77	194,63	212,31	204,78		
	prețuri constante, an de referință 2008	128,9	150,59	144,62	145,53	134,63	4,13	1,09
Venituri proprii	prețuri curente	31,4	34,27	38,14	53,94	53,92		
	prețuri constante, an de referință 2008	27,52	26,77	28,34	36,97	35,45	10,35	6,54
Transferuri	prețuri curente	115,7	154,88	154,3	153,33	150,86		
	prețuri constante, an de referință 2008	101,38	120,99	114,65	105,1	99,18	1,21	-0,55
Granturi	prețuri curente	0	3,63	2,19	5,03	0		
	prețuri constante, an de referință 2008	0	2,83	1,63	3,45	0		

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică și a celor oferite de Consiliul Raional Fălești

Notă: volumul transferurilor a fost calculat prin însumarea următoarelor componente: transferuri transferurile de susținere financiară încasate de bugetul de stat, mijloace încasate de la bugetul de stat prin decontări reciproce pentru cheltuieli curente, transferuri pentru cheltuieli capitale de la bugetul de stat și transferuri de la Fondul Republican de susținere socială a populației.

Ca rezultat al acestor evoluții s-a produs o ușoară schimbare în structura bugetului la compartimentul venituri. Ponderea veniturilor proprii a cunoscut o ușoară creștere avansând de la 21,35% în 2009 la 25,41% în 2012, se preconizează că acest trend va fi prelungit și în 2013. Această evoluție denotă sporirea posibilităților de colectare a veniturilor din partea APL. Pe de altă parte, în aceeași perioadă ponderea transferurilor a scăzut de la 78,65% la 72,2%. Pentru 2013 se prevede o ușoară creștere a ponderii transferurilor, ce vor atinge nivelul de 73,67%. Cota granturilor în veniturile raionului a avut o dinamică oscilantă, ponderea acestora fluctuând între 0 și 2,37%.

Tabelul 3. Evoluția structurii bugetului raionului pe grupe de venituri, %

GRUPE DE VENITURI	2009	2010	2011	2012	2013 прогноза
Venituri proprii	21,35	17,78	19,6	25,41	26,33
Transferuri de la bugetul de stat	78,65	80,34	79,3	72,22	73,67
Granturi	0	1,88	1,1	2,37	0

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

Dinamica componentelor de venituri a bugetului pentru perioada 2009-2012 a determinat consolidarea autonomiei financiare a raionului. Totuși sporirea ponderii resurselor proprii în 2012, în mare parte, s-a datorat reintroducerii impozitului pe venitul persoanelor juridice. Pe termen lung, sporirea veniturilor proprii nu poate fi axată pe circumstanțe de ordin extern, cum ar fi modificările cadrului normativ. Unica soluție pentru creșterea veniturilor proprii și în acest sens consolidarea autonomiei financiare, este crearea condițiilor necesare pentru sporirea activității economice în raion. La fel, sunt largi posibilități ce ar permite o mai mare

atrageră a finanțării sub formă de granturi, oportunitate care ar trebui utilizată la maximum la nivel de raion.

1.2.2.2. Cheltuielile bugetului local

Realizarea cheltuielilor bugetului raional se efectuează în corelare cu documentele de dezvoltare elaborate de consiliul raional. În perioada 2009-2012 au fost elaborate 2 documente:

- Planul de dezvoltare socio – economică a raionului Fălești pentru anii 2009 –2011;
- Planul de dezvoltare socio – economică a raionului Fălești pentru anul 2012. Cheltuielile exprimate în prețuri curente au cunoscut o creștere continuă pe parcursul perioadei 2009-2012, avansând de la 150,1 mil. MDL la 218,5 mil. MDL. Aceeași tendință este reflectată și în dinamica cheltuielilor exprimate în prețuri constante. În anul 2013 se prognozează o scădere a cheltuielilor.

Tabelul 4. Evoluția cheltuielilor bugetului raional, mil. MDL

	2009	2010	2011	2012	2013 prognoză
Cheltuieli (prețuri curente)	150,1	182,31	194,83	218,53	204,78
Cheltuieli (prețuri constante, an de referință 2008)	131,52	142,41	144,77	149,79	134,63

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

În 2012 comparativ cu 2009 s-au produs anumite schimbări structurale pe componenta de cheltuieli a bugetului raional. Acest fapt denotă că Consiliul Raional are destulă flexibilitate în reorientarea cheltuielilor sale. Se atestă creșterea ponderii cheltuielilor pentru gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe, și protecția mediului și hidrometeorologie. Pe de altă parte se înregistrează o reducere a ponderii cheltuielilor pentru blocul social manifestată în 2 domenii: educație și ocrotirea sănătății (de menționat că cheltuielile pentru ocrotirea sănătății au scăzut atât ca pondere cât și ca volum). În același timp, bugetul raionului pe compartimentul de cheltuieli este înalt concentrat: atât în 2009 cât și în 2012 peste 85% din cheltuieli au fost orientate spre 4 domenii, iar în jur de 60% din cheltuieli spre finanțarea educației. Totuși modificările de structură au determinat o ușoară reducere a indicelui de concentrare (acest indicator s-a calculat conform formulei lui Hirschmann - o valoare mai mică a acestuia indică asupra unei distribuiri mai uniforme a componentelor unei serii), ce a scăzut de la 0,43 în 2009 la 0,37 în 2012. În mare parte, diminuarea nivelului de concentrare a cheltuielilor s-a produs din cauza reducerii finanțării unor domenii sociale în favoarea unei susțineri mai mari a infrastructurii comunale. De menționat că o asemenea orientare pe termen lung contribuie la ameliorarea unor probleme sociale. În pofida schimbărilor de structură în cheltuieli - bugetul raionului este unul social. Cheltuielile de ordin economic și cele pentru infrastructură au o pondere redusă – fapt cauzat de posedarea unor resurse financiare reduse de către consiliul raional. Atare situație indică asupra capacităților reduse ale consiliului raional de a contribui la intensificarea activității economice în raion prin cheltuielile sale.

Tabelul 5. Evoluția cheltuielilor bugetului raional, mil. MDL

GRUPE DE CHELTUIELI, 2009		GRUPE DE CHELTUIELI, 2012	
Învățământ	64,1	Învățământ	58,9
Servicii de stat cu destinație generală	9,2	Servicii de stat cu destinație generală	8,1

Asistență și susținere socială	7,7	Asistență și susținere socială	7,7
Cultura, arta, sportul și acțiunile pentru tineret	5,2	Cultura, arta, sportul și acțiunile pentru tineret	5,5
Gospodăria comună și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe	3,7	Gospodăria comună și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe	10,7
Cheltuieli neatribuite la alte grupuri principale	2,5	Cheltuieli neatribuite la alte grupuri principale	2,7
Complexul pentru combustibil și energie	2,4	Complexul pentru combustibil și energie	0,8
Mentținerea ordinii publice și securitatea națională	2,3	Mentținerea ordinii publice și securitatea națională	2,1
Ocrotirea sănătății	1,4	Ocrotirea sănătății	0,5
Transporturi, gospodăria drumurilor, comunicațiile și informatica	1,2	Transporturi, gospodăria drumurilor, comunicațiile și informatica	1,2
Agricultura, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor	0,3	Agricultura, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor	0,2
Apărare națională	0,1	Apărare națională	0,1
Protecția mediului și hidrometeorologia	0	Protecția mediului și hidrometeorologia	1,4
Industria și construcții	0	Industria și construcții	0,1
Creditare netă	0	Creditare netă	-0,2
Coeficientul de concentrare, unități	0,43	Coeficientul de concentrare, unități	0,37

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

1.2.1.3. Probleme

- Principala problemă în domeniul finanțelor publice la nivel de raion ține de capacitatea redusă a APL de a asigura susținerea financiară a cheltuielilor cu venituri proprii. Activitatea economică redusă la nivel de raion a subțiat semnificativ baza impozabilă, context în care raionul își poate asigura bugetul cu venituri proprii doar în proporție de circa 30%;
- Se atestă o mică transparență și o implicare redusă a reprezentanților diferitor categorii sociale în procesul de elaborare a bugetului raional. Transparentizarea și implicarea mai activă a societății civile din raion în acest proces ar putea contribui la o distribuire a cheltuielilor bugetare ce este mai apropiată de necesitățile comunității.

1.2.2.6. Analiza SWOT a finanțelor publice locale

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Reintroducerea impozitului pe venit pentru persoanele juridice	• Bază impozabilă restrânsă ca rezultat al activității economice reduse la nivel de raion • Dependența excesivă de transferurile de la bugetul de stat
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Sporirea autonomiei financiare a comunității în contextul promovării reformei de descentralizare administrativă	• Agravarea situației economice la nivel de republică

1.2.2.7. Recomandări

- Orientarea eforturilor spre dinamizarea activității economice la nivel de raion, ce ar permite lărgirea bazei impozabile și ar spori ponderea încasărilor proprii în total venituri;

- Organizarea discuțiilor și consultărilor publice în faza de elaborare a proiectului bugetului raional cu implicarea unui număr mai mare de persoane din comunitate (reprezentanți ai societății civile, mediului de afaceri, altor persoane interesate);
- Consolidarea capacităților de analiză și prognoză a reprezentanților APL.

1.3. CAPITALUL UMAN

1.3.1. PROFILUL DEMOGRAFIC AL RAIONULUI FĂLEȘTI

Analiza profilului demographic

Populația raionului Fălești reprezintă 2,6% din populația Republicii Moldova și 9% din efectivul populației din zona Nord. Densitatea populației în raionul Fălești este de 86,2 locuitori/km², respectiv 15,7 de locuitori/km² în mediul urban și 70,5 locuitori/km² în mediul rural.

Conform datelor Biroului Național de Statistică în anul 2012 populația stabilă a raionului Fălești a constituit 92,4 mii de locuitori, fiind în scădere cu 2 mii de persoane față de anul 2007. Structura pe sexe a populației la nivel de raion evidențiază o repartizare echilibrată, 48,4% din totalul populației fiind de sex masculin și 51,5% de sex feminin, adică 106 de femei revin la 100 de bărbați. Populația raionului este caracterizată de o preponderență numerică a persoanelor din mediul rural cu o pondere de 81,8% și din mediul urban de 18,2%.

Tabelul 6. Structura și numărul populației pe sexe și medii de rezidență, 2007-2012

Ani	Total Fălești	din care:			
		MASCULIN	FEMENIN	URBAN	RURAL
Persoane, mii locuitori					
2007	94,4	45,7	48,6	18,1	76,3
2008	93,6	45,3	48,5	17,6	76,0
2009	93,1	45,0	48,0	16,6	76,5
2010	92,9	45,0	47,8	16,6	76,3
2011	92,6	44,8	47,7	16,8	75,8
2012	92,4	44,7	47,6	16,8	75,6
Structura (%)					
2007	100,0	48,4	51,5	19,2	80,8
2008	100,0	48,2	51,8	18,8	81,2
2009	100,0	48,3	51,6	17,8	82,2
2010	100,0	48,4	51,5	17,9	82,1
2011	100,0	48,4	51,5	18,1	81,9
2012	100,0	48,4	51,5	18,2	81,8

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

La începutul anului 2013, primele 4 comune cu cel mai mare număr al populației stabile din raion erau: Sărata Veche (4545 de locuitori și o densitate a populației de 17 locuitori/km²), Răuțel (4185 de locuitori și cu o densitate a populației de 16,7 locuitori/km²), Scumpia (3622 de locuitori, cu o densitate a populației 13,7 locuitori/km²) și Glinjeni (3456 locuitori și densitatea populației 8,9 locuitori/km²). Localitatea cu cel mai mic număr de populație stabilă este comuna Pietrosu, cu 928 de locuitori și o densitate a populației de 4,8 locuitori/km².

Conform datelor înregistrate la Recensământul populației din anul 2004 în raionul Fălești, majoritatea populației sub aspectul naționalităților o constituie moldovenii/românii, reprezentând 84,34% din total, urmat de ucraineni cu 12%, celelalte naționalități având ponderi sub 4%: ruși – 3,4%; găgauzi – 0,04%; bulgari - 0,04%; alte naționalități constituie 0,30% și nedeclarați – 0,04%.

Tabelul 7. Distribuția populației după naționalitățile de bază și limba maternă, din Raionul Fălești, anul 2004

Naționalitatea	Total	Limba maternă:						
		Română	Rusă	Ucraineană	Găgăuză	Bulgară	Alte limbi	Nedeclarată
Total	90320	72911	4764	9478	30	16	224	38
Moldoveni/români	76169	72545	503	187	2	0	94	0
Ucraineni	10711	264	1178	9245	2	-	5	-
Ruși	3064	58	2979	24	-	-	-	-
Găgăuzi	39	3	7	2	26	-	-	-
Bulgari	32	7	6	3	-	16	-	-
Alte naționalități	267	34	91	17	-	-	125	-
Nedeclarată	38	-	-	-	-	-	-	38

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În raionul Fălești, din numărul total al populației, 95,4% s-au declarat de religie (confesiune religioasă) ortodoxă. Din rîndul persoanelor de altă religie, pot fi menționați: bapțiști, reprezentînd aproximativ 1,43% din totalul populației; creștinii de rit vechi și creștinii după Evanghelie, care au înregistrează ponderi egale de 0,5% și alte religii cu 1,07%. Numărul persoanelor care s-au declarat ate și fără religie a fost de 506 sau 0,6% din total. Religie nedeclarată a fost înregistrată pentru 813 mii de persoane, reprezentînd 1% din populația raionului.

Evoluția proceselor demografice se caracterizează prin indicatori ai mișcării naturale a populației: natalitatea și mortalitatea populației. În perioada 2008-2011, în raionul Fălești cît și pe republică, sporul natural (rezultat din diferența între natalitate și mortalitate) este negativ, fapt ce explică că numărul născuților-vii este mai mic decît numărul decedaților.

Tabelul 8. Mișcarea naturală a populației în Raionul Fălești, 2007-2011

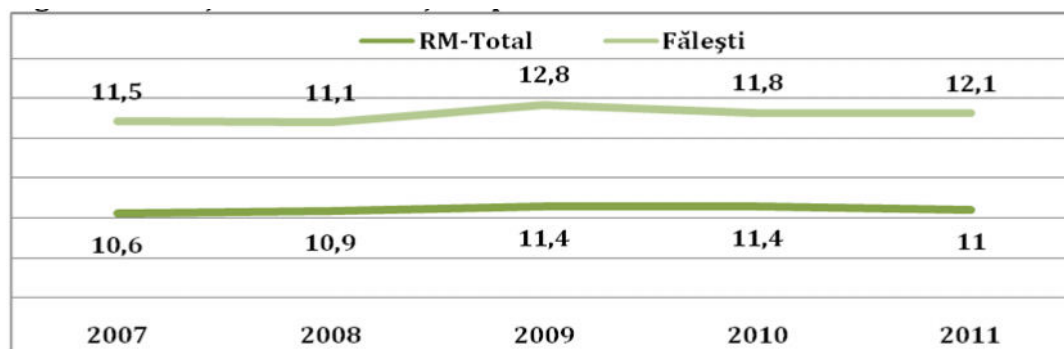
	2008		2009		2010		2011	
	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești
Născuți-vii, persoane	39018	1039	40803	1196	40747	1098	39182	1117
Decedați, persoane	41948	1346	42139	1260	43631	1301	39249	1142
Mișcarea naturală	-2930	-307	-1336	-64	-2884	-203	-67	-25
Rata sporului natural (la 1000 locuitori)	-0,9	-3,3	-0,4	-0,7	-0,9	-2,2	-0,02	-0,3

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În anul 2011, în raionul Fălești au fost înregistrați 1117 născuți-vii, cu o creștere de 19 născuți-vii, față de anul 2010 (1098 de persoane). În acest context, s-au înregistrat în mediul urban 186 născuți-vii și în mediul rural 931 născuți-vii.

Evoluția ratei natalității în perioada ultimilor 5 ani este caracteristică printr-o creștere de la 11,5 născuți-vii la 1000 de locuitori în anul 2007 pînă la 12,1 născuți-vii la 1000 de locuitori în anul 2011. Respectiv, rata natalității pe republică este de 11 născuți-vii la 1000 de locuitori, mai puțin decît în raionul Fălești.

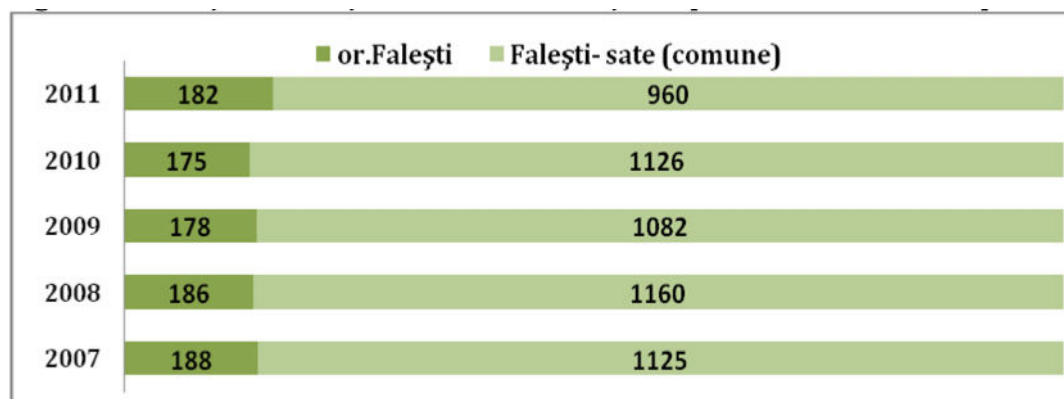
Figura 3. Evoluția ratei natalității în perioada 2007-2011, la 1000 de locuitori

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În anul 2011, în raionul Fălești au fost înregistrați 1142 de persoane decedate, cu o reducere de 159 de decesuri față de anul 2010 (1301 de persoane). În mediul urban au murit 182 de persoane, iar în mediul rural 960 de persoane.

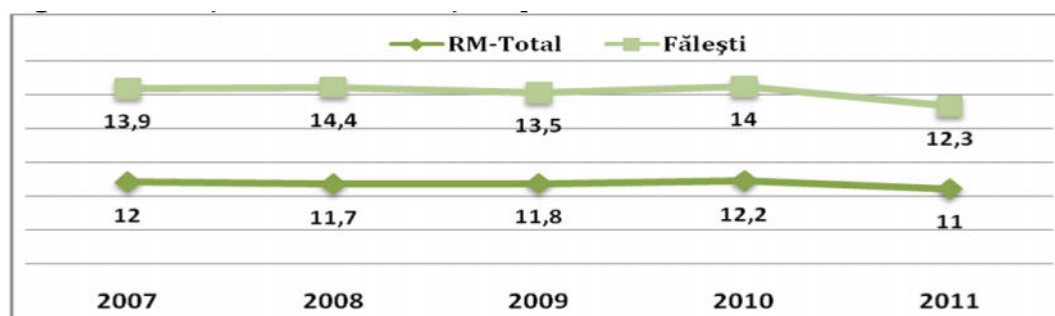
Figura 4. Evoluția decedaților în raionul Fălești, în perioada 2007-2011, persoane

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Pe parcursul anilor 2007-2010, rata mortalității a fost în creștere de la 13,9‰ până la 14‰. O ameliorare a situației s-a înregistrat în 2011, când rata mortalității generale a fost de 12,3 cazuri la 1000 de persoane. Pe parcursul perioadei 2007-2011 rata mortalității din raion a depășit nivelul mediu pe țară, diferența fiind cauzată semnificativ de un proces mai accentuat de îmbătrânire demografică a populației în raion.

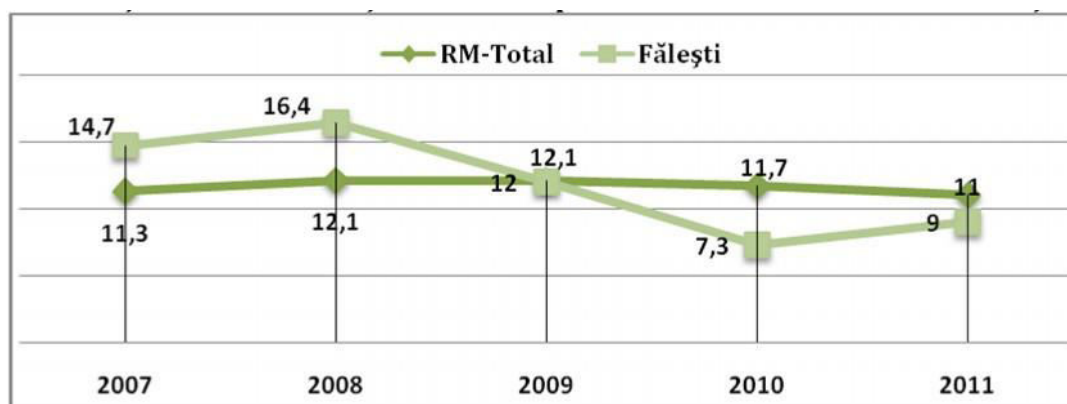
Figura 5. Evoluția ratei mortalității în perioada 2007-2011, la 1000 de locuitori

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

O evoluție pozitivă se atestă la capitolul rata mortalitate infantilă. În perioada 2007- 2011 mortalitatea infantilă a scăzut de la 14,7 la 9 cazuri la 1000 nou-născuți, iar din 2010 valorile indicatorului respectiv la nivel raional sunt sub media pe republică.

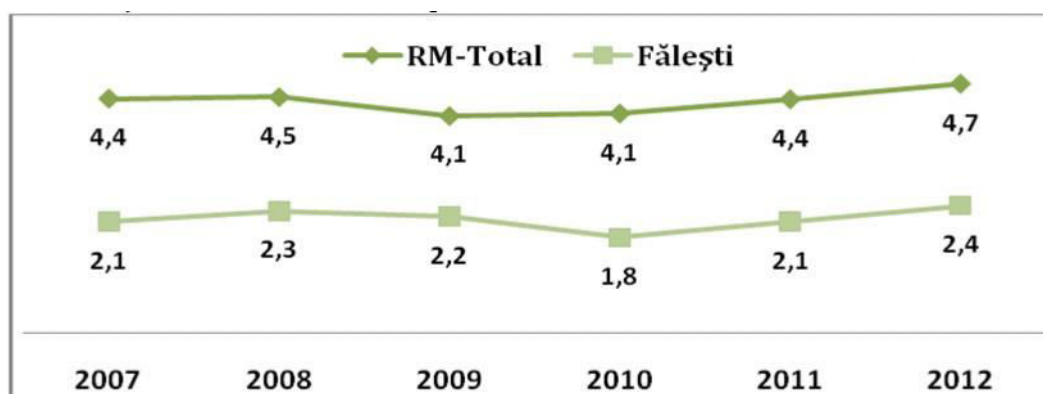
Figura 6. Evoluția ratei mortalității infantile în perioada 2007-2011, la 1000 născuți-vii

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În perioada 2007-2012 în raionul Fălești, se observă o creștere a avorturilor și miniavorturilor de la 197 până la 218. Pe parcursul anilor 2008-2012 rata avorturilor la nivel de raion a fost sub media pe republică.

Figura 7. Evoluția ratei avorturilor în perioada 2007-2012, la 1000 de locuitori

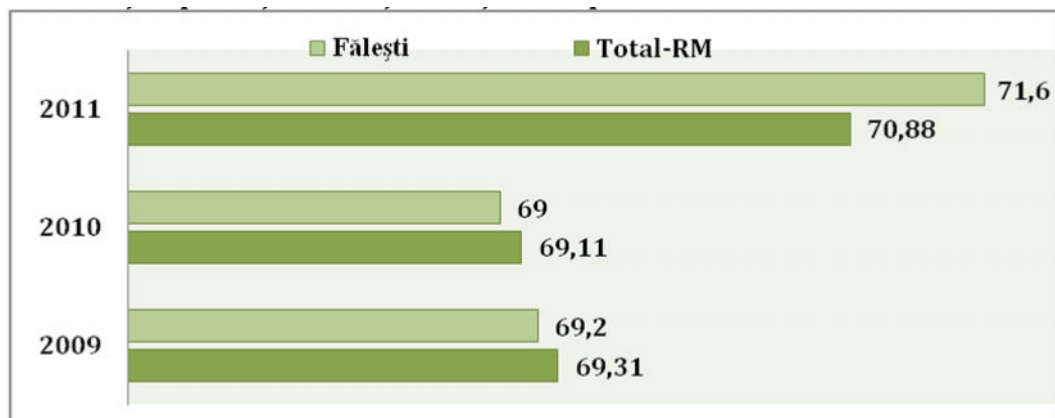

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Asigurarea populației cu medici reprezintă o problemă pentru raion. În anul 2011 la 10 mii locuitori din raionul Fălești reveneau 0,5 obstetricieni-ginecologi și 0,5 specialiști de profil pediatric față de 1,8 și respectiv 1,4 pe republică.

Începînd cu anul 2009 în raionul Fălești poate fi observată o creștere continuă a *speranței de viață*, excepție făcînd doar 2010, an în care s-a înregistrat un nivel înalt al mortalității generale și celei infantile. În anul 2011, pe republică acest indicator a înregistrat valoarea maximă a perioadei date – 70,88 ani, inclusiv la bărbați – 67 și la femei – 75 ani. În raion acest indicator a avut tendință de creștere cu 2,4 ani (71,6 ani) în anul 2011 față de 2009 (69,2 ani).

Figura 8. Evoluția speranței de viață la naștere în perioada 2007-2012

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Creșterea semnificativă a speranței de viață în raion din 2011 a fost influențată de scăderea mortalității generale pînă la 12,3 decedați la 1000 locuitori, și a celei infantile care a constituit 9 decedați în vîrstă sub un an la 1000 născuți-vii.

În raionul Fălești ca și în țară, femeile trăiesc mai mult decât bărbații cu 8,1 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților.

Tabelul 9. Durata medie a vieții, pe sexe în raionul Fălești, 2009-2011

	2009			2010			2011		
	Ambele sexe	M	F	Ambele sexe	M	F	Ambele sexe	M	F
Total-RM	69,3	65,3	73,4	69,1	65,0	73,4	71,0	67,0	75,0
m. Chișinău	72,2	68,2	76,0	72,6	68,5	76,5	73,9	69,9	77,5
Fălești	69,2	65,3	73,3	69,0	65,1	73,1	71,6	67,5	75,6

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În perioada 2009-2012, s-a evidențiat mai pronunțat procesul de îmbătrânire demografică în raionul Fălești - valorile coeficientului de îmbătrânire s-a majorat de la 15,3 pînă la 15,4 pentru persoane în vîrstă de 60 ani și peste la 100 locuitori. Valorile indicatorului respectiv au fost mai mici decît pe țară.

Tabelul 10. Coeficientul îmbătrînirii populației în raionul Fălești, 2009-2012 (numărul persoanelor în vîrstă de 60 de ani și peste 100 locuitori)

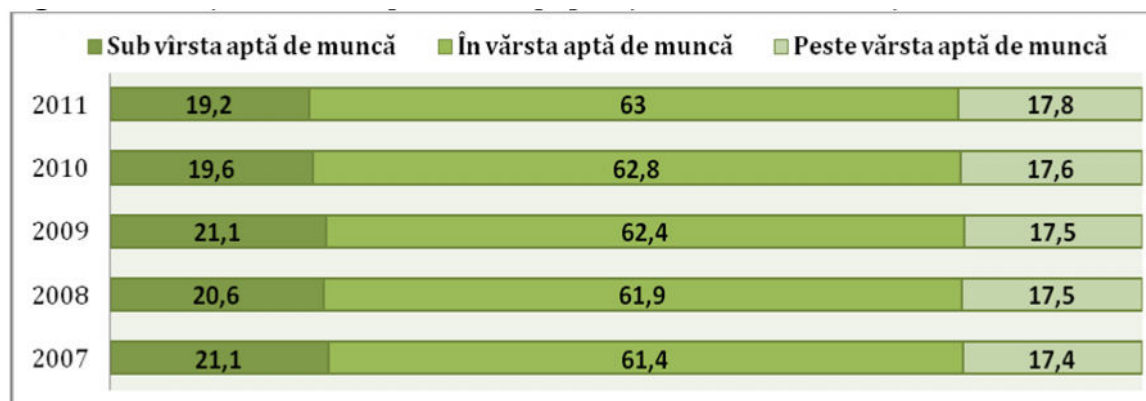
	2009		2010		2011		2012	
	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești
Masculin	11,5	6,1	11,8	6,1	12,2	6,3	12,5	6,2
Feminin	16,4	9	16,8	9,1	17,3	9,3	17,6	9,2
Ambele sexe	14,0	15,3	14,4	15,3	14,8	15,4	15,0	15,4

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Procesele demografice au detreminat schimbări și în structura populației raionului Fălești: ponderea populației sub vîrstă aptă de muncă s-a micșorat de la 21,1% în anul 2007 pînă la 19,2% în anul 2011, iar ponderea populației peste vîrsta aptă de muncă s-a majorat,

respectiv, de la 17,4% pînă la 17,8 Populația raionului înregistrează o creștere ușoară a grupei celor vîrstnici (peste vîrstă aptă de muncă), cu o pondere de 66,9 % în mediul urban și cu o pondere de 62,1% în mediul rural. Totodată, evoluția grupei de vîrstă tînă (sub vîrstă aptă de muncă) este superioară grupei celor peste vîrstă aptă de muncă, în condițiile în care populația în vîrstă aptă de muncă înregistrează de asemenea o ușoară creștere, de la 61,4% în 2007 pînă la 63% la sfîrșitul anului 2011.

Figura 9. Evoluția structurii pe vîrste a populației raionului Hîncești, 2007-2011, %

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Structura pe vîrste a populației raionului Fălești reflectă tendința similară cu cea din republică și poartă amprenta caracteristică unui proces de îmbătrînire demografică, care a determinat reducerea absolută și relativă a populației tinere.

Evoluția în structura pe vîrste a populației confirmă un proces lent, dar continuu de îmbătrînire a populației din raionul Fălești, determinat de creșterea populației vîrstnice (cu 0,6% în anul 2011 față de anul 2007) și scăderea populației tinere cu 1,7% în anul 2011 față de anul 2007.

Tabelul 11. Structura populației pe grupe de vîrste în Raionul Fălești, 2007-2011,%

	2007		2008		2009		2010		2011	
	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești
0-14 ani	17,6	19,4	17,1	18,8	16,7	18,3	16,4	18	16,2	17,7
15-59 ani	68,7	64,3	69,2	65	69,2	65,3	69,2	65,5	69	65,4
60 de ani și peste	13,7	16,3	13,7	16,2	14	16,4	14,4	16,6	14,8	16,9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Un indicator important ce ține de structura pe grupe de vîrstă a populației este raportul de dependență demografică al grupelor de persoane inactive (0-14 ani și peste 60 de ani) la 100 de persoane active. Acest indicator reprezentat prin numărul tinerilor și vîrstnicilor ce revin la 100 persoane active, exprimă sintetic mutațiile intervenite în structura de vîrstă a populației.

Pe parcursul anilor 2009-2011 în raionul Fălești se remarcă o descreștere a valorii indicelui pentru populație din grupa de vîrstă 0-14 ani, concomitent cu creșterea efectivului din grupa populației vîrstnice, cea ce reflectă o tendința similară cu cea înregistrată în republică. Nivelul semnificativ al indicatorului sarcinii demografice reflectă procesul de îmbătrînire de lungă durată în teritoriu.

Tabelul 12. Raportul de dependență demografică al grupelor de persoane inactive la 100 de persoane active, 2009-2011, %

Numărul copiilor în vîrstă 0-14 ani și bătrînilor în vîrstă de 60 ani și peste la 100 persoane în vîrstă de 15-59 ani				Numărul populației în vîrstă de 60 ani și peste la 100 copii în vîrstă 0-14 ani
Inclusiv în vîrstă:				
Total	0-14 ani	60 ani și peste		
2011				
RM	45,0	23,5	21,5	91,4
Fălești	53,0	27,2	25,9	95,2
2010				
RM	44,6	23,8	20,8	87,5
Fălești	52,8	27,5	25,3	92,0
2009				
RM	44,4	24,1	20,3	84,0
Fălești	53,1	28,1	25,0	89,1

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

La începutul anului 2012, în raionul Fălești 95 de persoane în vîrstă de 60 ani și peste, reveneau la fiecare sută de copii în vîrstă de 0-14 ani, iar indicele de sarcină demografică era de 53 persoane la fiecare sută de persoane în vîrstă 15-59 (copii în vîrstă 0-14 ani + bătrîni în vîrstă de 60 ani și peste), fiind mai mare față de total pe republică (45).

Situația creată în raion a fost influențată și de fluxurile migraționale, fenomen ce a contribuit la reducerea numărului persoanelor în vîrsta reproductivă. Din cauză că la nivel național mecanismele de evidență a fluxurilor migraționale au un caracter limitat, în raion nu sunt date reale despre procesele migraționale (acest lucru se referă și la migrația internă).

În anul 2011, în raionul Fălești s-au încheiat 583 de căsătorii, cu 28 mai puțin comparativ cu anul 2009, iar numărul de divorțuri a crescut de la 225 în 2009 la 280 în 2011.

Tabelul 13. Evoluția nupțialității și divorțialității în raionul Fălești, 2009-2011

	2009		2010		2011	
	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești
Căsătorii	26781	611	26483	607	25900	583
Divorțuri	11884	225	11504	234	11120	280
%, la 1000 de locuitori						
Rata nupțialității	7,5	6,6	7,4	6,5	7,3	6,3
Rata divorțialității	3,3	2,4	3,2	2,5	3,1	3,0

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

1.3.1.1. Principalele probleme ale domeniului demographic

În urma analizei efectuate au fost identificate următoarele probleme:

- intensificarea procesului de îmbătrînire a populației, fiind depășit nivelul critic al coeficientului de îmbătrînire;
- micșorarea ponderii grupelor de vîrstă tînăra și, respectiv creșterea indicatorilor grupelor de vîrstă de peste 60 de ani;
- depopularea;

- procesele intense ale migrațiunii, inclusiv munca în străinătate, care provoacă depopularea mecanică;
- starea de sănătate, ce ține de starea reproductivă și problemele accesului la serviciile de asistență medicală;
- nivelul înalt al persoanelor cu nevoi speciale, care provoacă insuficiența incluziunii sociale acestora în programele speciale de integrare în sfera socio-economică;
- la nivel național mecanismele de evidență a fluxurilor migraționale nu sînt eficiente și din acest motiv nu există date reale din domeniul migrațiunii în raion;
- creșterea numărului de divorțuri și a ratei divorțialității.

1.3.1.2. Analiza SWOT profilul demografic

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Creșterea ratei natalității • Tendință de creștere a speranței de viață la naștere • Prezența în număr mare a populației în vîrstă aptă de muncă • Distribuția echilibrată a populației, în funcție de gen	• Evoluție descendentă a populației tinere • Îmbătrînirea demografică • Mărirea semnificativă a sarcinii demografice • Numărul redus de medici
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Existența strategiilor de dezvoltare pe anumite domenii domenii: economie, tineret, etc.	• Evoluția negativă a sporului natural • Creșterea invalidității în rîndul copiilor

1.3.1.3. Recomandări profilul demografic

Pe dimensiunea demografică la nivel de raion ar trebui promovate următoarelor măsuri:

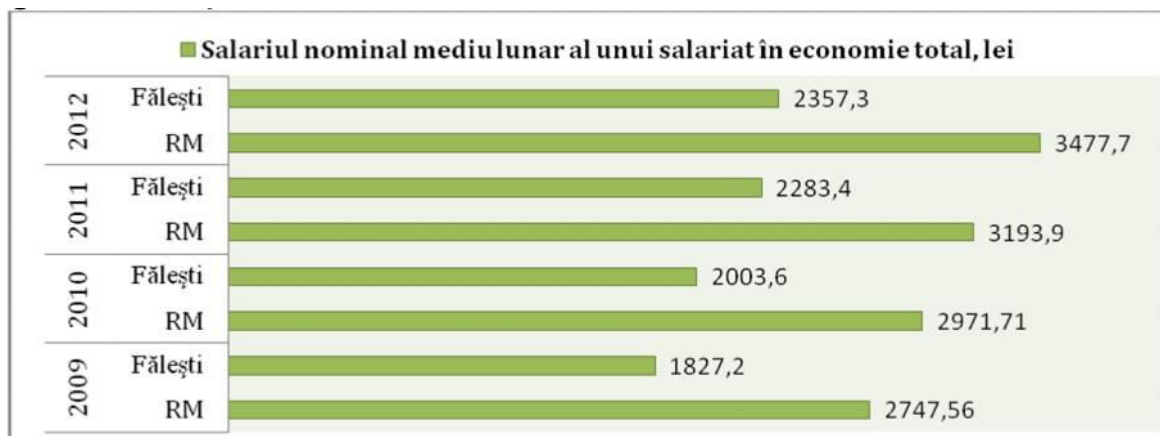
- crearea condițiilor favorabile pentru asigurarea implementării politicilor naționale preconizate pentru redresarea natalității în vederea aplicării măsurilor de susținere a familiei și a copilului;
- efectuarea la nivel local a unui control strict asupra asigurării accesului la serviciile de asistență medicală a mamei și a copilului;
- promovarea programelor de creștere a capacităților capitalului uman;
- implementarea unor măsuri de protecție socială a familiilor cu copii, acordarea prestațiilor sociale pentru îngrijire și creștere a copilului în paralel cu desfășurarea unor campanii de informare cu privire la modul sănătos de viață, îndeosebi în mediul rural;
- elaborarea și promovarea multilaterală a politicilor raionale în domeniul protecției familiei, de combatere a sărăciei și violenței în familie,
- gestionarea eficientă a problemelor social-economice a populației vîrstnice și promovarea măsurilor locale de integrare și de adaptare acestora la schimbările în societatea raionului.

1.3.2. FORȚA DE MUNCĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI

1.3.2.1. Remunerarea salariaților

În anul 2012, salariul mediu lunar al unui lucrător din raionul Fălești a constituit 2357,3 lei și s-a mărit cu 29% față de anul 2009, în aceeași perioadă, în mediu pe republică remunerarea muncii a crescut cu 26,6%. În anul 2012 creșterea s-a caracterizat prin majorări de salarii în mai multe sectoare (învățământ, activitatea financiară, agricultură, sănătate și asistență socială, administrație publică, etc.).

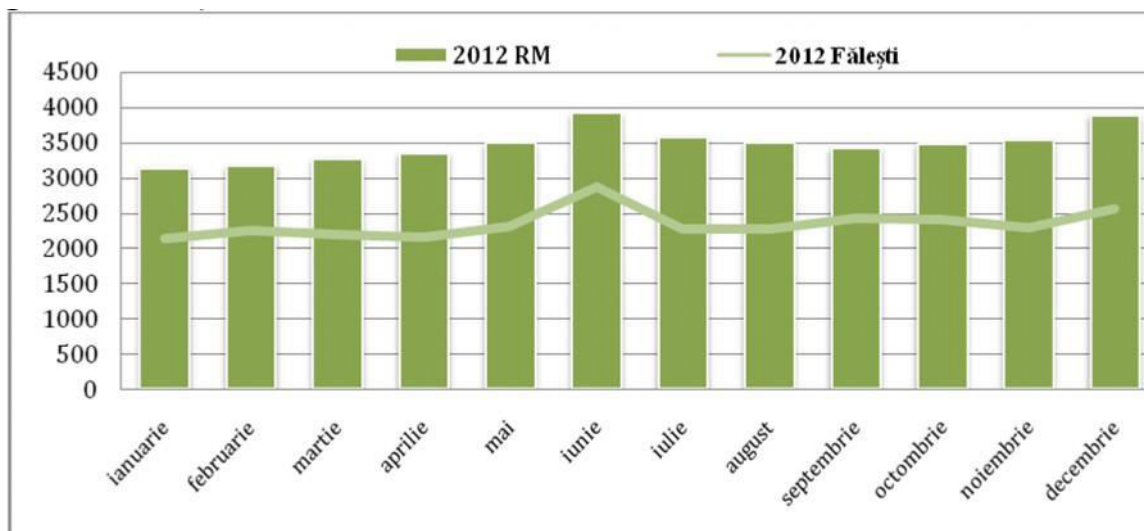
Figura 10. Evoluția salariului nominal mediu al unui lucrător în economie, 2009-2012

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În pofida faptului că remunerarea muncii a fost majorată, în Fălești, în luna decembrie 2012, salariul mediu a fost cel mai mic în zona de nord, iar la nivel republican raionul s-a plasat printre ultimile șase unități teritorial-administrative.

Figura 11. Evoluția salariului nominal mediu lunar al unui lucrător în economie, 2012

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică și a celor oferite de Consiliul Raional Fălești

Salariul mediu nominal lunar al unui lucrător din raionul Fălești a crescut în 2012 cu 3,23% față de anul 2011, iar în cadrul instituțiilor bugetare remunerarea s-a majorat cu 10,9% față de anul 2011.

Tabelul 14. Salariul mediu pe activități economice, în perioada 2011-2012

Activitățile economice	Cîștigul salarial mediu pe activități economice, lei		% din total, anul 2012
	2012	2011	
Total, dintre care:	25432,4	23703,14	100
Agricultură	1645,2	1479,51	6,5
Piscicolă	846,6	1001,9	3,3
Industrie prelucrătoare	2641,0	2413,8	10,4
Construcții	3194,8	3062,0	12,6
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	2194,1	1966,0	8,6
Administrație publică	3063,3	2617,0	12
Învățămînt	2389,5	2220,3	9,4
Sănătate și asistență socială	2754,7	2550,1	10,8
Medici	5279,2	4993,8	20,8
Activități recreative, culturale și sportive	1423,0	1398,73	5,6

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

Niveluri maxime ale salariului mediu lunar pe luna decembrie 2012 au fost înregistrate în următoarele ramuri: construcții - 3194,8 lei, administrația publică - 3063,3 lei, industrie ușoară- 3840,7 lei, asistență socială- 2754,7 lei și sănătate (medici) - 5279,2 lei. Sub nivelul mediu au fost retribuiți salariații din piscicultură - 846,6 lei, transport - 1663,0 lei, cultură și sport - 1423,0 lei, servicii poștale - 1260,0 lei.

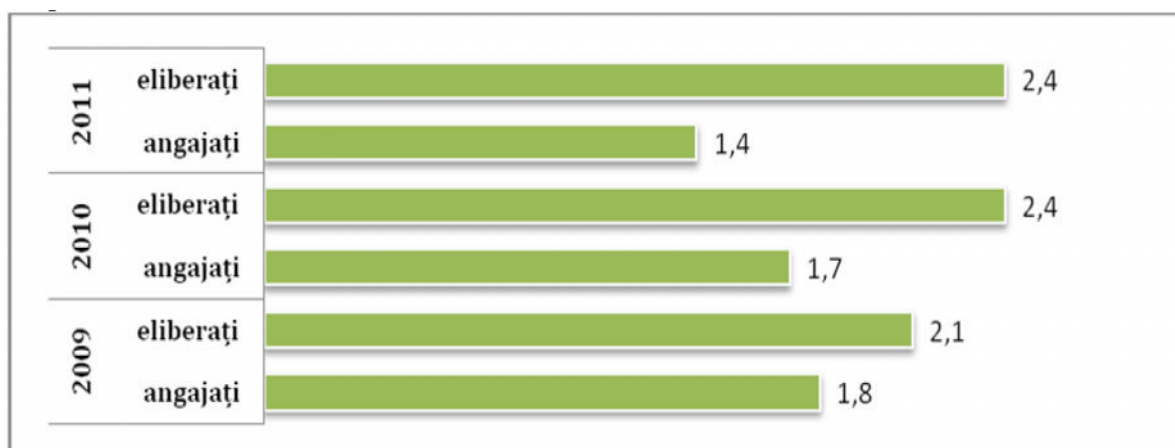
Tabelul 15. Mobilitatea salariaților, în perioada 2009-2011, mii persoane

	2009		2010		2011	
	angajați	eliberați	angajați	eliberați	angajați	eliberați
RM	131,4	149,2	132,0	140,9	166,4	165,2
Zona Nord	26,9	32,9	26,0	30,0	31,2	32,3
Fălești	1,8	2,1	1,7	2,4	1,4	2,4

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Raionul Fălești deține locul patru din 12 raioane din zona Nord privind numărul populației în vîrstă aptă de muncă - 58192 persoane la 1 ianuarie 2012, dintre care în mediul rural 81% (46939 de persoane) și în mediul urban 19% (11253 de persoane). În perioada 2007-2011, evoluția vîrstei aptă de muncă este ușor în creștere cu 1,6 p.p. După numărul salariaților angajați în cîmpul muncii raionul Fălești, în 2011 deține locul șase din zona Nord a republicii (din 12 raioane). Numărul salariaților în anul 2011 a fost de 1,4 mii persoane, mai puțin decît în anul 2009, când acest indicator a constituit 1,8 mii de persoane. În anul 2011 au fost eliberați din cîmpul muncii o mie de persoane (a constituit 2,4 mii persoane), mai mult decît angajate, iar pe republică numărul salariaților eliberați a crescut cu 25,7% față de anul 2010 (165,2 mii persoane).

Figura 12. Evoluția salariaților eliberați din cîmpul muncii în raionul Fălești, 2009-2012, mii persoane

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Efectele negative ale crizei economico-financiare, au condus la lichidarea numărului de locuri de muncă existente, precum și la micșorarea numărului de locuri de muncă noi-create, care în consecință au făcut să diminueze numărul populației ocupate și creșterea numărului șomerilor din raion. Conform datelor prezentate de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) din raionul Fălești, în anul 2011 au fost înregistrate 427 de locuri de muncă noi-create mai puțin, cu 237 de unități, decât în anul 2010, valorile acestui indicator la nivel raional este în descreștere față de media pe țară (48982 de locuri de muncă create).

Tabelul 16. Locuri de muncă noi-create în raionul Fălești, 2009-2011

	2009		2010		2011	
	RM	Fălești	RM	Fălești	RM	Fălești
Locuri de muncă noi create, unități	69950	409	47755	663	48982	427
Ponderea locurilor de muncă noi-create	100	0,6	100	1,4	100	0,9

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Situația economică din raion a contribuit la acordarea concediilor forțate, micșorarea zilei de lucru, etc., precum și la majorarea datoriilor la remunerarea muncii a salariaților. În luna decembrie 2012, suma datorată pentru remunerarea muncii în raionul Fălești a constituit 2237,3 mii lei, ceea ce a fost în creștere cu 29% față de luna ianuarie 2012. Nivelul datoriilor pentru remunerarea muncii pe activități în luna ianuarie 2013 înregistrate în sectoare a fost de: în industrie – 188,0 lei, piscicultură – 236,7 lei, agricultură și sivicultură – 887,3 mii lei, transport – 11,5 lei, comerț cu ridicata – 913,8 lei.

1.3.2.2. Șomajul

O dată cu reducerea numărului populației angajate și reducerii numărului de locuri de muncă, ocuparea forței de muncă este una din principalele probleme ce persistă în raion. Dacă în anul 2011 ponderea șomerilor plasați în câmpul muncii a constituit 13% din totalul celor s-au adresat la ANOFM, în anul 2012 acest indice a constituit doar 22,4% sau cu 9,4 p.p. mai mult.

În anul 2012, se atestă o ușoară ameliorare a situației pe piața muncii locale - numărul persoanelor înregistrate a fost de 1900 și s-a micșorat cu 966 de persoane față de anul 2011. ANOFM a înregistrat un număr de 4216 șomeri, dintre care: 2871 au fost scoși de la evidență din diverse motive, inclusiv refuzul serviciilor Agenției.

Tabelul 17. Locuri de muncă noi create în raionul Fălești, 2009-2011

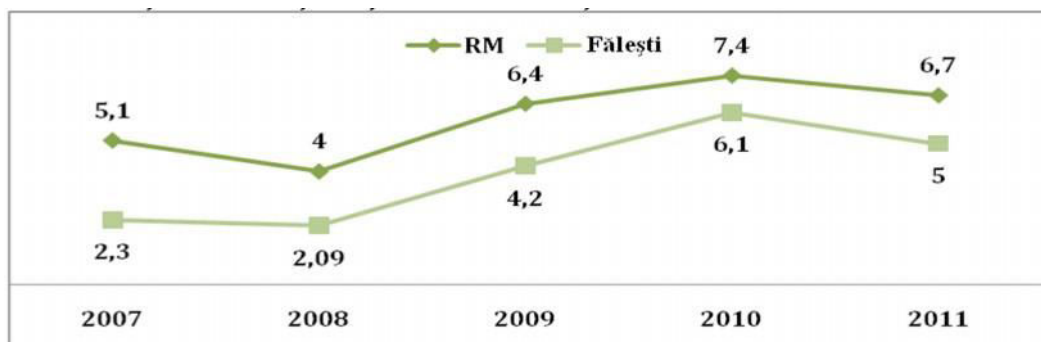
Indicatori	2011		2012	I Trimestru 2013
	RM	Fălești	Fălești	Fălești
Nr.șomerilor adresați	67254	2866	1900	411
Nr. șomerilor plasați	13548	374	425	118
Ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii, % din totalul șomerilor	20,14	13,0	22,4	29,0

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Prezența șomajului în raion este cauzată de: lipsa locurilor de muncă atractive,

necoresponderea cererii cu oferta forței de muncă, disponibilizarea personalului, etc. ANOFM efectuează permanent vizite în raion pentru a remedia activitățile de colaborare cu angajatorii. Conform datelor ANOFM, în anul 2012 s-au efectuat 34 de vizite la primării și 145 de vizite la agenții economici, ca rezultat au fost înregistrate circa 642 de locuri vacante, cu 215 locuri vacante mai multe față de anul 2011.

Figura 13. Evoluția ratei de șomaj în raionul Fălești, 2007-2011, %

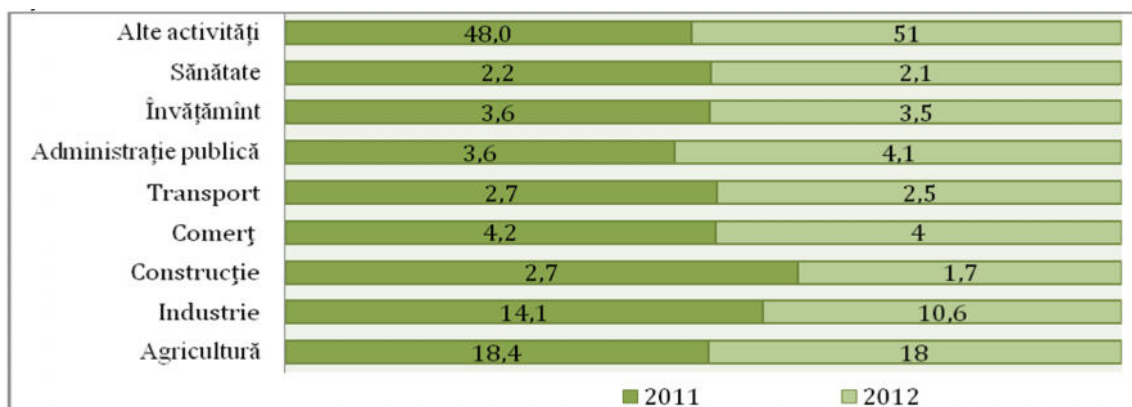

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Rata șomajului (proportia șomerilor BIM în populația activă) în raionul Fălești este în creștere față de anii precedenți și în 2011 a înregistrat un nivel de 5% însă este mai mică decât nivelul pe țară de 6,7%. Rata șomajului la bărbați și la femei a înregistrat următoarele valori: 4,2% și 5,7%. Structura populației active din raion s-a modificat după cum urmează: ponderea populației ocupate a crescut de la 61,4% în 2007 la 63% în 2011, și ponderea șomerilor a crescut de la 2,3% la 5 %.

În anul 2012, majoritatea șomerilor înregistrați în raionul Fălești, erau persoane cu studii gimnaziale (9 clase) – 1101 de persoane, urmat de persoane cu studii secundare profesionale – 386 de persoane și 755 de persoane fără profesii, mai puțin sunt înregistrați șomeri cu studii superioare în număr de 88 persoane și medii de specialitate 85 de persoane. La moment sunt solicitate următoarele profesii: medici, profesori, psihologi, logoped, etc. Din numărul total de locuri de muncă libere ponderea cea mai mare le revine muncitorilor necalificați, fiind solicitați cusători, lăcătuși la reparația automobilelor, hamali, măturători, etc.

Figura 14. Evoluția șomerilor înregistrați conform activității economice în raionul Fălești, 2011-2012, %

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Agenția Ocupării Forței de Muncă Fălești

În 2012 au fost plasați în câmpul muncii 425 de șomeri (dintre care 289 femei), mai mult cu

14% față de anul 2011 (374 de șomeri),. Conform evidenței de la Agenția pentru ocuparea forței de muncă din Fălești din numărul celor înregistrați în căutarea unui loc de muncă 51% sunt muncitori auxiliari, 18% - lucrători din sectorul agricultură, 10,6% - lucrători din industrie, 4,1% - lucrători din administrația publică, 3,5% - din învățământ, etc..

Tabelul 18. Numărul șomerilor înregistrați și plasați în câmpul muncii pe grupe de vîrstă și sex în raionul Fălești, anii 2011-2012

	2011				2012			
	Înregistrați		Plasați		Înregistrați		Plasați	
	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei
Șomeri-total	2866	1589	374	213	1900	1119	425	289
16-24 ani	452	245	86	60	321	218	114	89
25-29 ani	369	228	37	25	240	153	62	50
30-49 ani	1387	802	169	104	906	560	177	124
50-65 ani	658	314	82	24	442	188	72	26

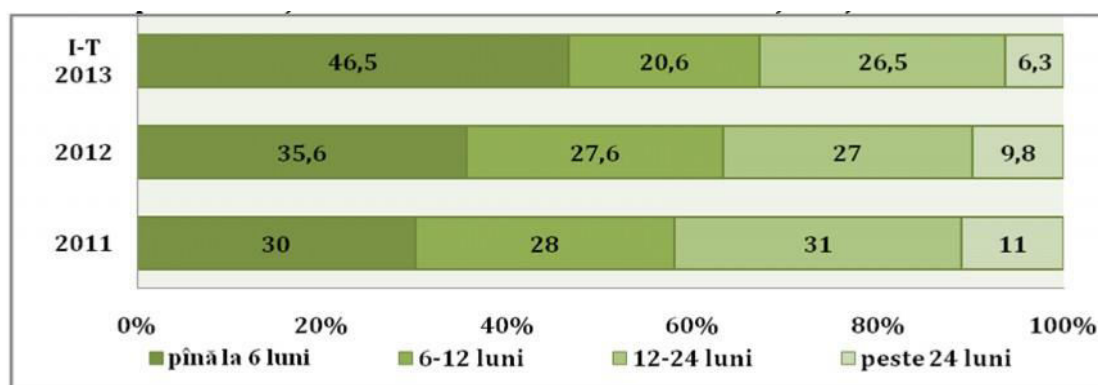
Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Agenția Ocupării Forței de Muncă Fălești

Ponderea cea mai mare a șomerilor o reprezintă cei cu vîrsta cuprinsă între 30-49 ani, categoria respectivă înregistrînd 47,7% din numărul total de șomeri înregistrați în anul 2012, fiind urmați de cei cu vîrsta de 16-24 ani (11,5,%) și categoria cu vîrstă cuprinsă între 50-65 de ani are o pondere de 10%. În același timp, la nivel raional, se evidențiază lipsa de calificare și competitivitate a specialiștilor, conlucrarea slabă a mediului de afaceri cu sistemul de pregătire a cadrelor, cât și migrarea masivă, toate acestea generînd o slabă angajare a tinerilor în economia națională.

Din numărul total de șomeri înregistrați în anul 2012, femeile constituie 59%, dintre care plasate în câmpul muncii au fost 68% din totalul celor angajați (425). Majoritatea șomerilor de sex feminin plasate în câmpul muncii au o vîrstă cuprinsă între 30-49 ani, ceea ce reprezintă o pondere de 41,6% din numărul femeilor angajate în câmpul muncii .

În pofida faptului că bărbaților le revine un procent mai mare la înregistrare (41,1%), la plasarea în câmpul muncii aceștea reprezintă doar 32% din numărul celor angajați pe parcursul anului 2012.

Figura 15. Repartizarea șomerilor conform duratei aflării în șomaj

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Agenția Ocupării Forței de Muncă Fălești

Printre șomeri o cotă mare le revine persoanelor ce sunt în șomaj pînă la 6 luni (35,6%), în anul 2012 ponderea lor fiind în creștere față de anul precedent cu 5,6 p.p. Ponderea persoanelor se află în șomaj mai mult de 12 este de 27%, iar oamenii ce sunt șomeri 24 de luni și mai mult constituie 9,8%. Șomajul de lungă durată constituie un factor negativ, deoarece cei ce nu pot găsi un loc de muncă pe o perioadă îndelungată, practic pierd

cunoștințele profesionale, pierd statutul social și degradează social, fiind necompetitivi pe piața forței de muncă.

În 2012, mărimea medie a ajutorului de șomaj a constituit 939,04 lei, iar 80 de persoane din raion au beneficiat de alocație de integrare sau reintegrare profesională, dintre care: 66,3% le revin persoanelor cărora le-a expirat perioada de îngrijire a copilului, 20% - persoanelor care nu s-au angajat în câmpul muncii la trecerea în rezervă după satisfacerea serviciului militar și 14% persoanelor care nu s-au angajat în câmpul muncii după eliberarea din detenție. În scopul extinderii gradului de ocupare a populației și diminuare a șomajului, Agenția Raională pentru Ocuparea Forței de Muncă promovează unele măsuri active, inclusiv antrenarea unor categorii de șomeri la lucrările publice remunerate, organizate de către autoritățile administrației publice locale, precum și instruirea profesională a șomerilor. Analizând evoluția șomerilor încadrați la lucrări publice, se observă o tendință de creștere: în anul 2012 au fost antrenați 27 de șomeri mai mult sau cu 3,3% din numărul șomerilor înregistrați, față de anul 2011.

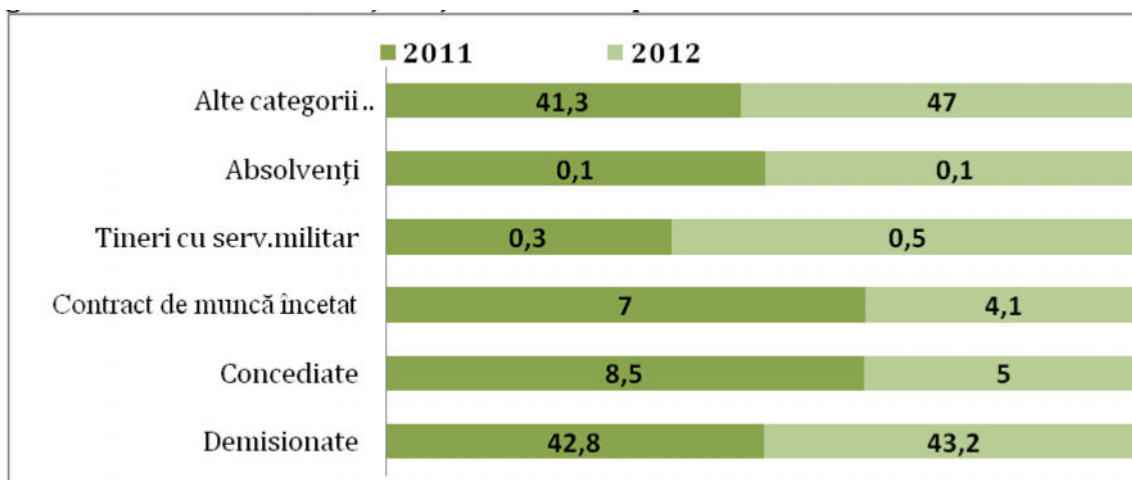
Tabelul 19. Indicatori privind măsurile active de stimulare a ocupării forței de muncă în raionul Fălești, 2011- I trimestru 2013

Indicatori	2011		2012	I Trimestru 2013
	RM	Fălești	Fălești	Fălești
Numărul șomerilor antrenați la lucrări publice, persoane	1707	35	62	13
Numărul șomerilor instruiți profesional, persoane	2235	33	56	16

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Agenția Ocupării Forței de Muncă Fălești

Formarea profesională a șomerilor este una din măsurile active gratuite, pe piața forței de muncă, care orientează șomerii spre domenii ce sunt solicitate recent pe piața muncii. În anul 2012 de către Agenția din Fălești au fost înmatriculați la cursurile de formare profesională 52 șomeri cu 11 mai mulți față de 2011, ce constituie cca 2,7 % din numărul celor înregistrați la agenție, indicile fiind înregistrat la nivelul mediu pe republică.

Figura 16. Motivele aflării în șomaj, 2011- 2012, persoane

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Agenția Ocupării Forței de Muncă Fălești

În anul 2012 au absolvit cursurile de formare profesională 56 de șomeri cu 24 mai mulți față de 2011 (33 de șomeri), dintre care trei absolvenți au fost angajați în câmpul muncii prin

intermediul Agenției Fălești, iar 35 s-au angajat cu forțele proprii. În anul 2012 de ajutor de șomaj au beneficiat 109 persoane cu 80 de persoane mai puține față de anul 2011. Din toți beneficiarii, persoanele concediate reprezintă 5%, cele demisionate 43,2%, persoane a căror contract individual de muncă a încetat reprezintă 4,1% și restul 47,6% sunt invalizi, tineri care au făcut serviciul militar și absolvenți.

Migrația a provocat diminuarea numărului populației raionului și a contribuit la reducerea numărului persoanelor în vîrstă aptă de muncă. În acest context, în perioada 2009-2013 conform datelor prezentate de Biroul de evidență și documentare a populației Fălești (BEDP), persoanele plecate cu domiciliu permanent în străinătate se află: în Federația Rusă-103 persoane, Ucraina- 84 persoane; Israel – 16 persoane; SUA - 11 persoane; Belarusia – 11 persoane; România – 2 persoane; Germania, Bulgaria și Kazahstan câte o persoană. Migrația fiind nereglementară, influențează negativ asupra pieței forței de muncă prin reducerea cantității și calității ofertei de muncă, precum și compromite perspectivele unei creșteri economice durabile a raionului. În lipsa oportunităților atractive de angajare, migrația forței de muncă joacă un rol important în evoluția de pe piața forței de muncă.

1.3.2.3.Principalele probleme ale domeniului pieții muncii

Piața forței de muncă din raionul Fălești este afectată de următoarele probleme:

1. Insuficiența și neatractivitatea ofertelor de angajare în raport cu necesitatea existentă în raion care prevede:
 - Neînregistrarea locurilor de muncă, vacante la ANOFM Fălești, de către agenții economici;
 - Stimulente de ordin financiar și profesional, precum și premise reduse de angajare a tinerilor specialiști în câmpul muncii;
 - Tendința, deși nu foarte semnificativă, de angajare în economia raionului a moldovenilor reveniți de peste hotare, deși, de regulă, aceștia completează rîndurile șomerilor și nu ale angajaților;
2. Integrarea redusă a forței de muncă necorespunzătoare cerințelor angajatorilor, cum ar fi:
 - Majorarea cazurilor de șomaj tehnic;
 - Lipsa cadrelor calificate, în special a persoanelor ce cuprind vârsta 40 – 60 ani;
 - Insuficiența programelor de formare profesională din partea agenților economici pe de o parte și a instituțiilor publice pe de altă parte;
 - Discriminarea minorităților la angajare în câmpul muncii, în special a persoanelor de etnie romă;
 - Mediul macroeconomic, ca unul dintre cei mai importanți factori de influență asupra dezvoltării populației, determinat de oportunitățile de angajare în câmpul muncii limitate, în special în cazul tinerilor, motivul fiind nivelul scăzut de retribuție a muncii și, ca rezultat, nivelul scăzut de trai.

Respectiv, se evidențiază lipsa de calificare și competitivitate a specialiștilor, conlucrarea slabă a mediului de afaceri cu sistemul de pregătire a cadrelor, cât și migrarea masivă, toate acestea generând o slabă angajare a tinerilor în câmpul muncii din raionul Fălești.

1.3.2.4.Analiza SWOT piața muncii

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Existența potențialului uman necesar pentru dezvoltarea socio-economică a raionului Fălești	- Lipsa forței de muncă calificate - Necorelarea curriculei de învățământ cu cerințele pieței de muncă

	• Emigrarea tinerilor spre orașe mai atractive • Remunerarea joasă a muncii • Existența datoriei pentru remunerarea muncii salariaților • Necorespunderea cererii și ofertei de pe piața muncii
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Posibila revigorare pe termen mediu a economiei naționale	• Sporirea emigrației externe • Creșterea numărului de persoane concediate • Creșterea numărului de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă în raport cu persoane active • Îmbătrânirea forței de muncă

1.3.2.5.Recomandări piața muncii

Rezultatul ce vizează forța de muncă, impune formularea unui șir de recomandări pentru soluționare a situației existente în domeniu, ce ar putea duce la rezolvarea problemelor cu care se confruntă raionul Fălești de ani de zile. În acest context, propunem promovarea următoarele măsuri:

1. Educarea spiritului antreprenorial în crearea de locuri de muncă mai atractive în raionul Fălești cât și în localitățile rurale, care prevede:
 - acordarea unor facilități, prin scutirea de la plata impozitului pe venit pentru primul an de activitate sau prin reducerea plății de arendă, pentru persoanele care și-au inițiat propria afacere și au creat noi locuri de muncă;
 - crearea unui climat favorabil de dezvoltare a serviciilor prin combaterea șomajului în rândul tinerilor și prevenirea șomajului de lungă durată;
 - eforturi mai consistente în ceea ce privește reanimarea meșteșugurilor populare specifice raionului, ceea ce ar face posibil încadrarea în câmpul muncii a unei anumite părți din populația aptă de muncă din localitatea respectivă.
2. Intensificarea colaborării autorităților publice locale cu Agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă din Fălești, prin realizarea următoarelor obiective:
 - remedierea capacității de angajare a populației din raion prin crearea unui mecanism mai eficient de colaborare între autoritățile publice locale și agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă din raion;
 - promovarea imaginii și acordarea serviciilor de mediere a muncii pentru persoanele din raion, ceea ce ar asigura apariția unor noi oportunități de încadrare în câmpul muncii a forței de muncă disponibile;
 - implicarea agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă și a autorităților publice locale în vederea elaborării și coordonării unui program ce ar asigura instruirea în domeniul afacerilor a persoanelor care doresc să inițieze o afacere;
 - elaborarea unui mecanism viabil în ceea ce privește colaborarea dintre autoritățile publice locale și agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă privind organizarea lucrărilor publice, orientate spre acoperirea necesităților localităților rurale, finanțate din fondul de șomaj și bugetele locale;
 - acordarea unor facilități suplimentare persoanelor tinere care, după însușirea unei meserii sau profesii, revin în raion, sate, comune, pentru a-și desfășura

- activitatea, în special pentru acele profesii sau meserii;
- elaborarea unor mecanisme de către autorităților publice locale în vederea corelării cererii cu oferta pe piața muncii și prevenirii lipsei de forță de muncă calificată din raion, cât și combaterea discriminării și promovarea includerii sociale prin asigurarea accesului la ocupare;
 - organizarea cât mai frecventă a unor seminare sau ateliere de instruire în vederea creșterii capacității reprezentanților autorităților publice locale în ceea ce privește mecanismul de colaborare cu potențialii finanțatori ai proiectelor de infrastructură socială din localitate.

1.4. INFRASTRUCTURA RAIONULUI

1.4.1. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT

1.4.1.1. Evaluarea infrastructurii de transport

Principalele componente ale infrastructurii rutiere a raionului sunt reprezentate de magistrala națională M14 (care face legătura raionului cu municipiul Chișinău) și drumurile publice naționale: R57 (permite ieșirea la punctul vamal Costești-Stânca de la hotar cu România), R16 (asigură accesul la municipiul Bălți, și la punctele vamale Sculeni și Ungheni de la granița cu România), R 17 (șosea ce are ca punct terminus stația feroviară Pârlița). La fel, teritoriul raionului, pe o porțiune de 38 km, este traversat de calea ferată „Bălți - Chișinău”. Poziția geografică avantajoasă, caracterizată prin apropierea de importante orașe atât din Republica Moldova (pe drumul R16 distanța dintre orașul Fălești și municipiul Bălți este de 28,3 km) cât și din România (distanța dintre orașul Fălești și Iași este de 58,9 km prin deplasarea pe drumul R16, cu ieșire la punctul vamal Sculeni, iar, apoi pe teritoriul României, pe traseile R58, R583 și R1)¹, precum și prin distanțe nu prea mari de capitala țării (129 km) și de punctele vamale de la hotar cu Ucraina: Ocnîța (128 km), Otaci (145 km) sau de orașul Botoșani din România (130 km), și prezența infrastructurii de transport formate din rețele rutiere și cale ferată (ce face legătura cu municipiul Chișinău și Bălți cu orașul Iași, prin punctul vamal Ungheni, și cu Ucraina, prin Ocnîța și Otaci) asigură accesibilitatea la centrele economice interne și cele din exteriorul republicii, și posibilitatea valorificării oportunităților generate de tranzitarea raionului.

Lungimea totală a drumurilor publice din raion este de 361 km și acestea, practic integral, dispun de acoperire rigidă. Dintre drumurile publice 114 km sunt de importanță națională, iar 246,7 km de importanță locală. Din cele 246,7 km de drumuri publice locale 106 km sunt acoperite cu îmbrăcăminte din beton asfaltic, iar 140,7 km cu înveliș din piatră spartă și pietriș.

Tabelul 20. Lungimea drumurilor publice din raionul Fălești în 2012, km

DRUMURI PUBLICE TOTAL	Drumuri naționale	Drumuri naționale cu îmbrăcăminte rigidă	Drumuri locale	Drumuri locale cu îmbrăcăminte rigidă
361	114	114	246,7	242,3

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Locuitorii raionului pot beneficia de transportul rutier și feroviar. Pentru transportarea călătorilor filiala Fălești a ÎS „Gărilor și Stațiile Auto” deservește 90 rute: 44 de tranzit, 4 internaționale, 12 interurbane, 30 suburbane. Cele mai solicitate itinerare sunt: Fălești – Chișinău cu 23 rute (inclusiv de tranzit) și Fălești – Bălți cu 18 rute (inclusiv de tranzit). Pentru călătoria cu transportul feroviar, în Fălești sunt 7 stații feroviare: Scumpia (punctul de intrare în raion), Sărata Veche, Fălești, Catranâc, Hiliuți, Reușel (punctul de ieșire). La fel, este ruta ce unește orașul Fălești cu Gara Fălești și care este deservită de 7 unități de transport, ce efectuează zilnic 30 curse. Locuitorii orașului Fălești pot beneficia și de serviciile de transport oferite de o firmă de taxi, fondată în 2010. Dezvoltarea transportului de pasageri în raion ține de posibila demarare a activității Aeroportului Internațional Bălți (în acest sens, la nivel de proiect, este hotărârea de Guvern ce prevede inițierea unui parteneriat public - privat).

Numărul pasagerilor transportați pe parcursul perioadei 2005-2012 a avut o evoluție relativ constantă – numărul acestora a variat între 587,9 mii și 707,2 mii călători. Pentru perioada

¹ Drumul național R16 este parte din traseul european E853, clasificat cu categoria B, care face legătura dintre România și Ucraina, și are puncte terminus comuna Săbăoani (România) și orașul Jitomir (Ucraina).

2013-2020 se prognozează ca numărul acestora va varia în jurul valorilor de 650-700 mii pasageri. Totodată, la nivel de republică în proiectul "Strategiei de Transport și Logistică 2013-2020" în viitorul apropiat nu se prevede extinderea rețelei rutiere, iar starea drumurilor, în special celor care fac legătura dintre centrul raional și sate este nesatisfăcătoare și reduce din atractivitatea și frecvența vizitelor și tranzitării raionului. Luând în considerare aceste constatări eforturile APL în materie de infrastructură de transport necesită orientarea spre reabilitarea și reconstrucția rețelelor rutiere existente.

1.4.1.2. Principalele probleme ale infrastructurii de transport

Printre principalele dificultăți ce vizează de gestionarea infrastructurii de transport putem menționa:

- Problema de bază în domeniul infrastructurii de transport este calitatea drumurilor. Volumul redus al finanțărilor permite doar reabilitarea unor sectoare de drum. În același timp pentru a facilita procesul de accesare a fondurilor de la donatori, atât externi cât și interni, este oportună realizarea unui studiu ce ar indica asupra modului de priorizare a cheltuielilor necesare pentru reconstrucția rețelei de drumuri;
- Menținerea relativ stabilă a tarifului la transport cu 0,38 bani pentru un km pe parcursul mai multor ani demotivează operatorii să activeze pe piață. Păstrarea tarifului la același nivel face dificilă pentru transportatori acoperirea costurilor, care sunt în creștere, în special din cauza scumpirii carburanților. În raion, deja, sunt cazuri de renunțare la deservirea rutelor suburbane - în prezent 5 localități din raion nu au rute de legătură cu centrul raional. Totuși trebuie de menționat că dispariția rutelor s-a produs pentru itinerarele pe care circulau foarte puțini pasageri – fapt ce cauza nerentabilitatea activării transportatorilor;
- Se atestă o calitate nesatisfăcătoare a serviciilor prestate de transportatori.

1.4.1.3. Analiza SWOT a infrastructurii de transport

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Existența unei infrastructuri relativ dezvoltate (căi ferate / drumuri) din perioada sovietică	• Starea rea a obiectelor de infrastructură rutieră • Numărul încălcărilor produse și de către agenții transportatori, care activează legal la deservirea rutelor regulate (nerespectarea itinerarului, orelor de circulație și a capacității de îmbarcare sunt cele mai frecvente încălcări comise pe traseu) • Formarea văurilor, fâgașelor, brazdelor, fisurilor și gropilor pe drumuri și magistrale în urma factorilor climatici • Inexistența indicatoarelor rutiere pentru restricționarea circulației transportului auto pe timp de zi în perioada valurilor de căldură • Ignorarea cadrului climatic la proiectarea și construcția/reabilitarea drumurilor • Slaba dezvoltare a rețelelor de canalizare pluvială

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Sporirea mijloacelor Fondului Rutier • Construcția unui terminal de transbordare Ungheni (proiectul Strategiei de Transport și Logistică – 2013-2022) • Inițierea parteneriatului public - privat privind demararea activității Aeroportului Internațional Bălți • Reabilitarea drumului național Bălți-Fălești-Sculeni	• Insuficiența de suport financiar extern, rezultat în deficit de resurse financiare disponibile • Apariția riscurilor de sănătate și siguranță cauzate de stresul de căldură pentru personalul de întreținere a șoselelor și pentru pasageri • Circulația mijloacelor de transport de tonaj mare pe timp de zi în perioadele valurilor de căldură

1.4.1.4. Recomandări infrastructura de transport

1. Realizarea studiului de fezabilitate ce ar veni cu recomandări referitor la repartizarea resurselor financiare destinate reconstrucției drumurilor;
2. Crearea unei perspective de durată, în 4-5 ani, a serviciului electronic pentru procurarea și rezervarea biletelor.

1.4.2. REȚEAUA DE FURNIZARE A APEI POTABILE ȘI SANITAȚIE

Sectorul serviciilor publice de alimentare cu apă și canalizare este unul foarte important pentru populație, fapt evidențiat atât de Programul de Guvernare: "Promovarea investițiilor în dezvoltarea infrastructurii utilităților publice (sistemul de apă și canalizare, salubritate, aprovizionarea cu gaze naturale, protecția mediului, dezvoltarea turismului" cât și Strategia de Aprovizionare cu Apă și Canalizare a Republicii Moldova (octombrie 2012): "Beneficiile potențiale generale ale unei infrastructuri de apă și canalizare depășesc cu mult îmbunătățirea sănătății și vieții oamenilor. Aceasta constituie un precursor al dezvoltării economice. Acordarea serviciilor de calitate, inclusiv siguranța aprovizionării, calitatea apei la robinet, presiunea suficientă și constantă în rețeaua de aprovizionare, controlul eficient al poluării apei și tratarea pot stimula investițiile economice, industriale și comerciale."

1.4.2.1. Resursele de apă. Calitatea apei

Hidrologia zonei este prezentată de râul Prut și afluenții săi. Suprafața rețelei hidrografice din raion constituie 318,6 km. Cea mai mare resursă de apă provine din râul Prut și fântinile de mină, apa subterană fiind utilizată în proporții nesemnificative. Rezerva de apă subterană din raionul Fălești, utilizabilă în calitate de apă potabilă este limitată în câteva locuri din cauza problemelor de calitate care apar în mod natural sau sunt cauzate de poluare, cum ar fi prezența hidrogenului sulfurat, amoniacului, fluorului. Calitatea apei este puternic influențată de evacuările de poluanți în apele uzate, precum și nerespectarea cerințelor gestionării bazinelor și a teritoriilor aferente lor. Calitatea apei în raion este monitorizată de Centrul pentru Sănătate Publică cu care colaborează majoritatea localităților. Conform datelor acestui centru, doar apa din localitatea Pietrosu corespunde cerințelor sanitare și indicilor fizico-chimici. În mod regulat, apa din fântâni este supusă hlorării și monitorizării componenței fizico-chimice.

1.4.2.2. Infrastructura de aprovizionare cu apă și canalizare

Lungimea rețelilor de apeduct este de 138,62 km, din care nu funcționează doar 3,5 km.

În orașul Fălești este o stație de tratare a apei, ce a fost reconstruită, dar care nu a fost pusă în funcțiune. Sondele arteziene sunt funcționale în proporție de 60% din totalul lor.

Din cele 76 localități, în prezent doar 20 localități au sisteme de alimentare cu apă, ceea ce constituie doar 14% din populația rurală. Rețelele de aprovizionare cu apă a orașului Fălești au o lungime de 41,1 km și din numărul total al locuitorilor orașului 76% sunt conectați la rețelele de alimentare cu apă. Referitor la evaluarea necesităților locale privind aprovizionarea cu apă, s-a elaborat un studiu de fezabilitate "Elaborarea schemei de aprovizionare cu apă potabilă și evacuarea apelor reziduale a localităților raionului Fălești". Pentru 74 de localități au fost elaborate studii de fezabilitate privind construcția sistemelor de canalizare, iar pentru 67 de sate studii referitor la alimentarea cu apă (restul localităților nu au nevoie de studii de fezabilitate, acestea dispunând de sisteme de alimentare cu apă). Sistem de canalizare este doar în orașul Fălești, la care au acces 46% din populație.

1.4.2.3. Finanțarea sectorului Aprovizionării cu apă și canalizare

În raion sunt demarate mai multe proiecte care au ca scop construcția apeductelor în localitățile unde acestea lipsesc, reparația celor existente și îmbunătățirea serviciilor prestate populației. În perioada anilor 2008-2011 pentru lucrările de aprovizionare cu apă potabilă a localităților din raion au fost alocate 69325,5 mii lei din diverse surse financiare (FISM, ADR Nord, Fondul Ecologic) și bugetul local.

Principalul proiect este cel de alimentare a orașului Fălești cu apă din râul Prut cu o lungime de 24.96 km, care presupune renovarea apeductului existent și construcția unei porțiuni cu o lungime de 6,6 km. Implementarea acestui proiect va permite la I etapă alimentarea cu apă potabilă a orașului Fălești, iar la etapa a II alimentarea cu apă potabilă a 18 localități adiacente cu perspectiva alimentării cu apă a întregului raion.

1.4.2.4. Analiza SWOT rețeaua de furnizare a apei potabile și sanitație

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Implicarea consiliului raional în demararea unor proiecte de dezvoltare a sistemelor de apă • Existența unui studiu de fezabilitate pentru demararea unor proiecte investiționale • Cooperarea intercomunitară pentru organizarea și operarea în comun a serviciilor de alimentare cu apă și canalizare • Existența unei infrastructuri aferente alimentării cu apă care acoperă o parte din localitățile raionului • Gradul redus de acoperire cu servicii de aprovizionare cu apă a localităților din raion • Gradul redus de acoperire cu servicii de canalizare în centrul raional și lipsa acestui serviciu în sate	• Gradul redus de acoperire cu servicii de aprovizionare cu apă a localităților din raion • Gradul redus de acoperire cu servicii de canalizare în centrul raional și lipsa acestui serviciu în sate • Infrastructura de aprovizionare cu apă și canalizare învechită și neeficientă • Lipsa procesului de epurare a apei
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Cooperarea regională în domeniul aprovizionării cu apă și canalizare	• Capacitatea scăzută a populației de a prelua costurile de operare și întreținere

Corelarea instituțională și a cadrului legislativ în domeniul aprovizionării cu apă și canalizare cu cel al Uniunii Europene • Acces la tehnologii noi pentru modernizarea și eficientizarea sistemelor de apă potabilă • Acces la fondurile UE pentru cofinanțarea Programului de alimentare cu apă și canalizare a localităților din raion • Construcția și punerea în funcțiune a sistemului de apeduct Prut-Fălești	• Degradarea continuă a infrastructurii hidrotehnice și gospodăririi apelor • Dificultate în susținerea financiară a proiectelor de investiții • Finanțarea insuficientă a sectorului aprovizionării cu apă și canalizare • Cadrul legal existent nu asigură dezvoltarea durabilă a domeniului aprovizionării cu apă și eliminare • Costuri ridicate pentru conformarea cu standardele europene de calitate • Imposibilitatea continuării cofinanțării unor proiecte poate duce la deteriorarea lucrărilor efectuate
---	---

1.4.2.5. *Recomandări rețeaua de furnizare a apei potabile și sanitație*

Ca rezultat al analizei recomandăm următoarele:

- Majorarea alocărilor bugetare pentru domeniul aprovizionării cu apă și canalizare;
- Aprobarea tarifelor adecvate la serviciile aprovizionării cu apă și canalizare în urma reorganizării serviciului comunal de apă și canalizare;
- Reducerea costurilor de producere prin modernizarea infrastructurii și reducerea cheltuielilor, inclusiv pentru energia electrică consumată.
- Pe fundalul consolidării, se recomandă ca operatorii de apă-canal să fie încurajați și grupați în companii de operare regionale, bazate pe asociații/întreprinderi inter-municipale sau parteneriate publice-private (PPP) ce pot reprezenta modele de întreprinderi viabile economic;
- Ameliorarea stării tehnice a rețelelor care nu corespund cerințelor;
- Instalarea tehnicii pentru epurarea apei.

1.4.3. INFRASTRUCTURA ENERGETICĂ

1.4.3.1. *Evaluarea infrastructurii energetice*

Principalele componente ale infrastructurii energetice din raion sunt reprezentate de conductele de gaz și rețelele de distribuție a energiei electrice. În raion nu există alimentare termică centralizată. În materie de dezvoltare a infrastructurii energetice comunitatea își orientează eforturile spre continuarea proiectului de gazificare a raionului.

Pe teritoriul raionului Fălești este o stație de distribuire a gazelor și este traversat de o conductă magistrală de alimentare cu gaze naturale, însă la care nu e conectat nici o localitate. Lungimea rețelelor de distribuție a gazelor naturale constituie 295 km. În prezent, la rețeaua de conducte cu gaz sunt conectate 15 localități din 75 existente, celelalte utilizează gazul lichefiat. Totodată, dintre cele 33745 de gospodării din raion, sunt conectați la gaz 5129. În orașul Fălești sunt conectate la gaze naturale cca. 40% din apartamente și 27% din case. În mare parte alimentația populației din raion cu gaze naturale se face prin butelii, iar în perioadele reci ale anului se recurge la utilizarea cărbunilor și lemnului. Proiectul de construcție a gazoductului cu presiune înaltă "Fălești Noi - Taxobeni" cu conectarea a 13 localități din raion este elaborat, iar costul estimat al acestui proiect este de aproximativ 32 mil. MDL. La fel se prognozează construcția unei rețele magistrale de alimentare cu gaze ce ar traversa raionul.

Raionul Făleşti este asigurat cu electricitate prin intermediul rețelelor de distribuție care aparțin societății pe acțiuni „Red-Nord”. Toate localitățile din raion sunt conectate la rețelele electrice. Rețeaua este formată din:

- linii electrice aeriene cu tensiunea de 0,4 kv – 1094,82 km;
- linii electrice aeriene cu tensiunea de 10 kv – 682,06 km;
- linii electrice prin cablu cu tensiunea de 0,4 kv – 2,105 km;
- linii electrice prin cablu cu tensiunea de 10 kv – 26,917 km;
- puncte de transformare 10/04 - 438 de unități.

Totuși, infrastructura de furnizare a energiei electrice este învechită (sunt dese căderile de tensiune în rețea, iar în condiții climaterice nefavorabile sânt frecvente deconectările) și necesită modernizare pentru a asigura durabilitatea furnizării electricității către populație, dar și ar reduce pierderile din rețea.

În satele raionului nu este iluminare publică și sânt iluminate doar stațiile de alimentare cu petrol și unele întreprinderi private. Iluminarea publică nu poate fi realizată din cauza bugetelor reduse ale primăriilor.

Pe de altă parte, în raion este slab-dezvoltată producerea energiei din surse alternative - în prezent doar școlile din patru localități: Bocani, Mărândeni, Năvârneț și Pruteni au cazangerii ce furnizează căldură în bază de bio-masă. Raionul are un potențial bun în implementarea unor proiecte de producere a energiei bazate pe utilizarea bio-masei sub formă de paie ținând cont de specializarea raionului în creșterea cerealelor.

1.4.3.2. Probleme

- Excesiva concentrare a eforturilor comunității pentru gazificarea raionului în detrimentul identificării altor surse ce ar satisface necesitățile energetice. Orientarea excesivă asupra gazificării nu garantează beneficii, dat fiind că cel mai probabil tariful la gaze, va rămâne destul de mare încă mult timp, iar costurile de conectare la rețea sunt înalte, posibilitățile financiare ale populației fiind reduse. Prin urmare, extinderea rețelei de gaze, este puțin probabil să fie exploatată din partea populației – situație ce provoacă discuții referitor oportunitatea axării pe acest proiect;
- Dezvoltarea minimă a posibilităților alternative de asigurare cu energie, în special a celor bazate pe utilizarea bio-masei sub formă de paie;
- Necesitatea modernizării rețelelor de energie electrică.
- Implementarea neintegrală a prevederilor Programului național pentru eficiență energetică 2011-2020, în special ce ține de elaborarea programelor proprii de eficiență energetică la fiecare trei ani (primul program necesită elaborat cu sprijinul Agenției pentru Eficiență Energetică) și a planurilor de acțiuni privind fiecare an, precum și slaba informare referitor la bunele practici, costurile și beneficiile echipamentelor și utilajelor eficiente, surselor de energie regenerabilă etc.

1.4.3.3. Analiza SWOT privind rețeaua de distribuție a gazelor naturale și alimentare cu energie termică

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Accesul tuturor localităților la energie electrică	• Infrastructură învechită de distribuire a energiei electrice • Subdezvoltarea oportunităților de utilizare a energiei alternative • Implementarea parțială a acțiunilor prevăzute în "Programul Național de Promovare a Eficienței Energetice 2011 -

	2020" • Informarea precară despre oportunitățile și avantajele culturilor energetice; • Informarea precară despre oportunitățile și avantajele energiei solare; Inexistența sistemelor de ventilare a clădirilor; • Reducerea producției de biomasă agricolă
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Specializarea raionului în cultivarea cerealelor, ce permite inițierea proiectelor de producere a energiei prin utilizarea paielor • Existența terenurilor degradate care pot fi utilizate pentru creșterea culturilor energetice (salcie energetică); • Clima favorabilă pentru utilizarea energiei solare; • Existența programelor de finanțare în sectorul energiei regenerabile și eficienței energetice	• Implementarea redusă a acțiunilor prevăzute în "Programul Național de Promovare a Eficienței Energetice 2011 – 2020"; • Concentrarea excesivă a eforturilor doar pentru continuarea procesului de gazificare a raionului; • Costurile ridicate pentru investiții într-un sistem de captare a energiei solare; • Costurile ridicate pentru investiția inițială în plantații energetice; • Focusarea pe o gamă îngustă de combustibili din surse alternative de energie.

1.4.3.4.Recomandări

1. Implementarea acțiunilor prevăzute în "Programul Național de Promovare a Eficienței Energetice 2011 - 2020" și anume:
 - elaborarea programului local (unul la 3 ani) și a planurilor de acțiuni pentru fiecare an privind remedierea eficienței energetice;
 - informarea populației referitor la bunele practici, costurile și beneficiile echipamentelor și utilajelor eficiente, surselor de energie regenerabilă.
2. La nivel de raion eforturile comunității necesită orientate spre diversificarea posibilităților de producere a energiei, în special pe valorificarea bio-masei. În acest sens ar fi oportună dezvoltarea proiectelor de producere a energiei pe bază de utilizare a paielor.

1.5. SERVICII PUBLICE

1.5.1. SALUBRIZAREA PUBLICĂ

1.5.1.1. Evaluarea generală în domeniul salubrității

În raionul Fălești infrastructura și managementul deșeurilor menajere solide este slab dezvoltată, atât cantitativ, cât și calitativ. În mediul rural, în majoritatea localităților nu există servicii organizate pentru gestionarea deșeurilor, iar transportul la locurile de depozitare fiind făcut în mod individual de către generatori, cu excepția serviciilor de colectare a deșeurilor create în localitățile adiacente orașului Fălești. Serviciu specializat de colectare și eliminare a deșeurilor există doar în centrul raional, gestionarea deșeurilor fiind realizată în mod organizat, prin intermediul acestor servicii, care funcționează pe bază de contract cu generatorii individuali, dar atare sistem acoperă doar o parte din totalul generatorilor de deșeuri din mediul urban.

Actualmente, una dintre cele mai utilizate metode de tratare a deșeurilor menajere este depozitarea pe sol, care frecvent reprezintă o sursă importantă de poluare a solului și apelor subterane. Depozitele actuale ale deșeurilor nu sunt operate corespunzător: nu se compactează și nu se acoperă periodic cu materiale inerte în vederea prevenirii incendiilor, a răspîndirii mirosurilor neplăcute, nu există un control strict al calității și cantității deșeurilor care sunt evacuate pe depozit; nu există facilități privind recuperarea biogazului produs sau recuperarea/tratarea filtratului.

Localităților raionului le este caracteristică existența spațiilor autorizate de depozitare a deșeurilor, dar care nu sunt respectate de către populație, locuitorii aruncînd deșeurile în locuri neautorizate, ce periodic se lichidează de către autorități. Acest fapt este cauzat de nivelul educației redus al populației, în special din mediul rural privind colectarea deșeurilor, sortarea acestora în dependență de material.

1.5.1.2. Analiza SWOT salubrității publice

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Existența unui proiect de lege privind deșeurile, elaborat în conformitate cu Directivele UE • Suportul financiar și asistență tehnică acordată prin intermediul donatorilor internaționali • Existența Fondului Ecologic • Existența unui sistem funcțional capabil să asigure implementarea unui număr suficient de proiecte	• Infrastructura slab dezvoltată pentru colectarea, transportul și eliminarea deșeurilor • Nivelul redus al culturii ecologice a populației și a agenților economici privind gestionarea integrată a deșeurilor • Cantități sporite de deșeuri produse și depozitate • Nerespectarea spațiilor autorizate de colectare a deșeurilor, precum și colectării selective a deșeurilor • Dezvoltarea insuficientă a pieței de reciclare și valorificare a deșeurilor • Lipsa platformelor de colectare a deșeurilor radioactive
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Dezvoltarea unor planuri de investiții pe termen lung în condițiile dezvoltării durabile • Crearea unui sistem integrat de management al deșeurilor • Utilizarea fondurilor UE și Fondului	• Capacitate limitată de absorbție a fondurilor europene cauzate de procesul complex de pregătire și gestionare, precum și a co-finanțării costisitoare • Dificultăți de natură organizatorică și financiară, determinate de procesul de

Ecologic ca o contribuție importantă pentru remedierea standardelor de mediu • Implementarea proiectelor investiționale și de asistență tehnică	regionalizare • Costuri ridicate la conformarea cu standardele europene privind schimbul de tehnologii pentru gestionarea deșeurilor
--	---

1.5.1.3. Recomandări

În urma analizei, recomandările sunt următoarele:

- Regionalizarea managementului deșeurilor;
- Asocierea autorităților administrației publice locale cu cele din vecinătate, ceea ce ar permite soluționarea complexă a problemelor de gestionare a deșeurilor, cât și depășirea problemelor asociate cu selectarea terenurilor pentru amplasarea depozitelor de deșeuri;
- Crearea Asociațiilor de management al deșeurilor la nivel de regiune conform recomandărilor Ministerului Mediului privind planificarea regională a managementului deșeurilor;
- Necesitatea separării fluxurilor de deșeuri cu potențial dăunător;
- Organizarea campaniilor de conștientizare și educare a publicului (grupuri-țintă care vor fi consultate și informate: copiii, populația activă, profesorii, grupuri de voluntari, ONG-uri, spitalele);
- Ameliorarea comunicării dintre prestatorii de servicii și populație în scopul extinderii serviciilor de gestionare a deșeurilor într-un mod eficient;
- Elaborarea programelor de instruire profesională în sectorul public și privat în gestionarea deșeurilor;
- Crearea schemelor optime de transport al deșeurilor la nivel de raion și regiune;
- Reducerea numărului de gunoiști existente prin amenajarea depozitelor de deșeuri intercomunale la nivel de raion;
- Crearea rețelei de colectare separată a deșeurilor periculoase.

1.5.2. INFRASTRUCTURA DE PROTECȚIE SOCIALĂ ȘI ASISTENȚĂ MEDICALĂ

1.5.2.1. Protecția socială

Nivelul salarizării în raionul Fălești este unul dintre cel mai scăzut în regiune: în 2011 Făleștii și Sângerei au ocupat ultimele două locuri la remunerarea angajaților în Nordul Republicii.

Tabelul 21. Salariul nominal mediu lunar în raioanele din nordul republicii (comparativ cu remunerarea medie în republică), %

	2009	2010	2011	2012
Republică	100	100	100	100
Regiunea de Nord	82	83	85,7	-
Municipiul Bălți	105,8	106,7	105,9	-
Briceni	68	68,5	65,4	-
Dondușeni	83	82,9	80,1	-
Drochia	83,2	85,2	86,8	-
Edineț	73,6	72,9	76,6	-
Fălești	66,5	67,4	75,1	67,8
Florești	78,1	78,6	82,4	-
Glodeni	67,5	67,2	75,6	-
Ocnița	71,3	71,8	78,9	-
Rîșcani	68,5	69,	78,4	-
Sîngerei	64,5	66,6	75	-
Soroca	73,9	76,7	83,4	-

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

La capitolul asigurării populației cu locuințe raionul Fălești ocupă o poziție relativ bună în republică, atât pentru zonele urbane cât și cele rurale. Conform datelor pentru anul 2010 în raion la un locuitor reveneau 23,2 m² de spațiu locativ – valoarea care este aproximativ egală cu media pentru regiunea Nord (23,3 m²) și depășește nivelul mediu pe republică (22,3 m²). În localitățile de tip urban din Fălești populația dispune 21,3 m² de spațiu locativ pentru un om - nivel înalt pentru regiune, pe de altă parte, în satele raionului situația e mai rea în comparație cu alte unități teritorial-administrative din nordul republicii.

Tabelul 22. Suprafața totală a încăperilor de locuit în medie pe locuitor în anul 2010, m²

	Republica	Nord	Dondușeni	Râșcani	Ocnița	Drochia	Briceni	Florești	Edineț	Fălești	Soroca	Glodeni	Sîngerei
Total pe U. A. T.	22,3	23,3	31,2	28,5	27,4	26,4	24,2	23,7	23,3	23,2	22,6	22	21,8
Zone urbane	20,5	19,1	26,9	23,6	20,8	20,3	21,1	19,5	22,8	21,3	19,2	22,8	18,3
Zone rurale	23,5	25,6	32,5	30	30,9	28,1	25	24,9	23,6	23,6	24,6	21,8	22,7

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Totuși asigurarea relativ bună a populației cu spațiu locativ în Fălești comparativ cu alte

raioane se datorează, în mare parte, moștenirii din perioada sovietică, un argument în acest sens este faptul că în perioada 2005-2010 suprafața caselor de locuit nu s-a modificat semnificativ. În 2010 suprafața spațiului locativ în raionul Fălești constituia 2146,9 mii m² și a crescut doar cu 0,05% comparativ cu anul 2005. După darea în exploatare a caselor de locuit Făleștiul ocupă unul dintre ultimile locuri în regiunea Nord – atare situație a fost caracteristică atât până la criza din 2009 cât și în perioada de după aceasta. Ca rezultat Făleștiul ocupă unul dintre ultimile locuri la capitolul acordarea de noi locuințe populației în nordul republicii.

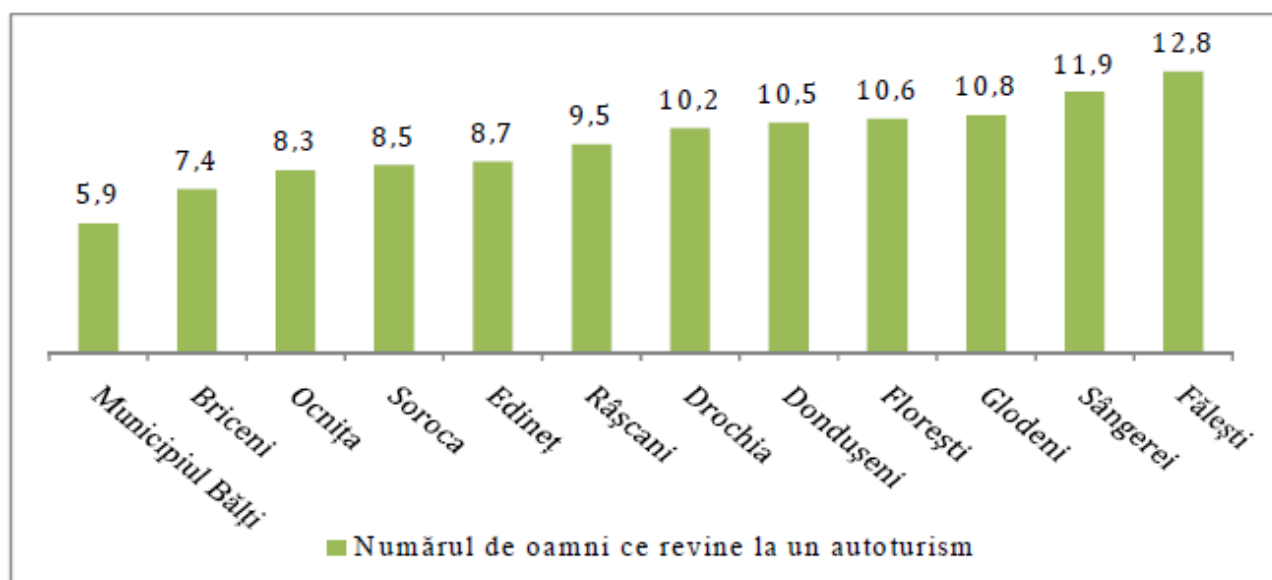
Tabelul 23. Darea în exploatare a caselor de locuit

Raioane din regiunea Nord	Darea în exploatare a caselor de locuit, mii m ²		Darea în exploatare a caselor de locuit, m ² la o mie de locuitori (media pentru perioada 2009-2011)
	2005-2008	2009-2012	
Briceni	1,9	1,4	18,9
Dondușeni	0,5	0,3	5,3
Drochia	6,8	5	65,5
Edineț	3,3	1,9	35,6
Fălești	2,6	1,3	16,1
Florești	3,2	2,9	43,4
Glodeni	2	1,7	43,5
Ocnița	3,5	0,9	19,3
Rîșcani	5,3	5,8	76,5
Sîngerei	4,7	6	60,8
Soroca	4,4	3,7	38,9

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Locuitorii din Fălești dispun de mai puține autoturisme comparativ cu populația din alte raioane din Nord. În Fălești un autoturism revine la 12,8 oameni și reprezintă cel mai redus nivel din nordul republicii.

Figura 17. Asigurarea populației din nordul republicii cu autoturisme

Sursa: elaborat de autori în baza Centrului Resurselor Informaționale de Stat

În linii generale, indicatorii ce caracterizează nivelul de trai al populației indică asupra unei situații defavorabile a raionul Fălești comparativ cu alte unități teritorial-administrative din

regiunea de Nord a Republicii Moldova.

Cu toate că tendința de îmbătrânire a populației este caracteristică întregii republici, în Fălești acest proces decurge mai rapid: coeficientul de îmbătrânire a populației este mai mare în raion comparativ cu media pe țară – fapt ce reprezintă o provocare pe termne lung pentru comunitate. *În viitor (într-o perspectivă de 5-10 ani) numărul sporit al oamenilor în etate va implica eforturi mai mari din partea comunității pentru susținerea acestei pături. O asemenea evoluție, are o mare probabilitate de realizare, în condițiile în care se tergiversează reformarea sistemului de protecție socială și a celui de ocrotire a sănătății ce nu va permite sporirea asigurării financiare a instituțiilor ce prestează servicii sociale și medicale.*

La nivel de raion, activitățile de susținere a păturilor social vulnerabile se realizează prin acordarea de prestații sociale și prin oferirea asistenței și susțineri sociale. În 2012 prestații de asistență socială, ca au constat din: indemnizații, alocații sociale, ajutoare sociale și compensații au fost acordate la peste 16000 de beneficiari (familii și persoane social vulnerabile). În Fălești raportul dintre beneficiarii de prestații de asistență social și numărul populației constituie 18% și este mai mare decât valoarea medie a acestui indicator pe țară, care este de 7,6%. *Atare fapt denotă "sensibilitatea socială" a raionului, caracterizată prezența mare a persoanelor expuse la riscuri sociale, comparativ cu restul țării.*

Tabelul 24. Alocările de prestații sociale în raionul Fălești în anul 2012

TIPUL PRESTAȚIEI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ	NUMĂRUL BENEFICIARILOR	VALOAREA ALOCAȚIILOR, mii MDL
COMPENSAȚII ANUALE PENTRU CHELTUIELILE TRANSPORT ALE PERSOANELOR CU DISABILITĂȚI ALE APARATULUI LOCOMOTOR	225 persoane	95,7
COMPENSAȚII PENTRU TRANSPORTUL PUBLIC	3813 persoane	931
AJUTOR MATERIAL DIN FONDUL LOCAL DE SUSȚINERE SOCIALĂ A POPULAȚIEI, din care:		
Persoane cu disabilități	2697 persoane	953,77
Pensionari singuratici	68 persoane	44,1
Persoane în etate	1611 persoane	649,9
Persoane inapte de muncă	14 persoane	7,73
Familii cu copii	1820 familii	423,9
Persoane aflate în situații excepționale	271 persoane	227,9
AJUTOR SOCIAL	5807 familii	29251,9

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

Distribuția acordării ajutorului material din "Fondul Local de Susținere Socială a Populației" este următoarea: 84,99% din totalul solicitărilor sunt orientate pentru procurarea produselor alimentare și mărfurilor (1727,8 mii MDL), 14,96% din cereri sunt direcționate spre procurarea medicamentelor și achitarea parțială a serviciilor medicale (931,6 mii MDL), iar 0,05% din solicitanți au adresări ce vizează alte scopuri (0,5 mii MDL).

În scopul consolidării infrastructurii de oferire a asistenței și susținerii sociale, cu suportul Fondului de Investiții din Moldova și a Consiliului Raional Fălești, în raion au fost create 7 Centre Comunitare de Asistență Socială care acordă servicii de minimalizare a riscurilor și schimbarea calității vieții persoanelor vulnerabile.

Tabelul 25. Centrele de Asistență Socială din raionul Fălești

DENUMIREA CENTRULUI	LOCALITATEA	BENEFICIARI
„Casa Speranței”	orașul Fălești	copii
„ProSperare” din	comuna Risipeni	copii, persoanele în etate și cu dizabilități

„Împreună”	comuna Ciolacul Nou	copii, persoanele în etate și cu dizabilități
„Nufărul Alb”	satul Glinjeni	copii, persoanele în etate și cu dizabilități
„Vivatis”	satul Călinești	copii, persoanele în etate și cu dizabilități
„Pentru Voi”	orașul Fălești	copii și maturi cu dizabilități
Centrul social pentru persoane în etate și cu dizabilități	orașul Fălești	-

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

În raion sunt acordate o gamă largă de servicii sociale, care includ:

1. îngrijirea la domiciliu (în 2012 de serviciul dat au beneficiat 925 persoane în etate și cu dizabilități);
2. serviciile acordate de către Centrele de Asistență Socială:
 - plasamentul temporar în regim de urgență;
 - alimentare;
 - servicii la domiciliu în dependență de necesitățile beneficiarilor;
 - informare prin traininguri sau sălile cu calculatoare din centre;
 - terapie individuală și în grup;
 - terapie educațional-recuperatorie complexă și integrată;
3. plasament permanent în centrul social pentru persoanele în etate și cu dizabilități (în 2012 de plasament permanent au beneficiat 17 persoane) și instituționalizarea persoanelor cu dizabilități psiho-neurologice în internatele subordonate Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
4. repartizarea biletelor de reabilitare sanatorială persoanelor în etate și cu dizabilități (în 2012 au fost acordate 233 bilete);
5. cantinele sociale - 5 zile pe săptămână de un prinz cald beneficiază persoanele din familiile social vulnerabile, în vârstă și cele cu dizabilități (în 2012 în cantinele sociale au fost deserviți zilnic, prin rotație, 22 de oameni, iar numărul total de persoane ce au frecventat aceste unități de alimentație publică a fost de 262 de vizitatori);
6. asigurarea cu articole protetico-ortopedice (în 2012 articole au fost oferite la 682 persoane, iar la 22 de oameni li s-au acordat cărucioare-fotolii).

În anul 2012 în domeniul asistenței sociale au fost realizate mai multe acțiuni grupate în patru direcții de bază:

1. Eficientizarea sistemului de prestații de asistență socială prin direcționarea resurselor către segmentele vulnerabile:
 - crearea bazei de date a familiilor în situație de risc care pot beneficia de prestații sociale;
 - verificarea selectivă a corectitudinii cererilor de ajutor social de către inspecția socială și asistenții sociali comunitari.
2. Eficientizarea sistemului de servicii sociale:
 - crearea noilor servicii sociale (3 în cadrul Complexului de Servicii Sociale „Pentru Voi” din orașul Fălești: serviciul „Respiro”, ce oferă susținere familiei care educă un copil cu dizabilități prin găzduirea acestuia pe termen scurt; serviciul „Școlarizare a părinților”, care constă în participarea părinților în procesul de creare a Eului parental social; serviciul „Echipa mobilă” destinat prestării serviciilor la domiciliul în cadrul familiei și cu participarea activă a acestuia și serviciul „Telefonul copilului” în centrul de Asistență Socială “Casa Speranței” din orașul Fălești);
 - dezvoltarea serviciului de asistență parentală profesionistă (la moment în raion sunt 5 asistenți parentali profesioniști cu 10 copii);
 - dezvoltarea serviciului casă de copii de tip familial (în anul 2012 au activat 8 Case de Copii de Tip Familial cu 33 copii);

- dezvoltarea serviciului de tutelă și curatelă (pe parcursul anului 2012 a fost instituită tutela la 22 copii);
 - acordarea sprijinului familial pentru prevenirea instituționalizării copiilor (în raion sunt la evidență 1364 familii cu 2917 copii din familii socialmente vulnerabile, iar în anul 2012 au beneficiat de sprijin financiar din Bugetul raional 57 familii defavorizate cu 134 copii);
 - extinderea serviciului de adopții.
3. Dezvoltarea sistemului integrat de servicii sociale:
- reorganizarea școlii auxiliare Socii Noi în Centru social pentru persoane în etate și cu dizabilități;
 - dezvoltarea serviciilor sociale de zi și plasament temporar în mod de urgență de către Centrele Comunitare de Asistență Socială (în 2012 au fost oferite următoarele servicii: terapia educațional-recuperatorie complexă și integrată - 2600 beneficiari; informare - 3005 beneficiari; serviciul la domiciliu în dependență de necesitățile beneficiarilor - 294 beneficiari; asistență medicală - 790 beneficiari; serviciul de zi - 2967 beneficiari; plasament temporar - 290 beneficiari; alimentare - 2967 beneficiari; asistență psihologică - 607 beneficiari);
4. Acordarea asistenței persoanelor în etate și persoanelor cu dizabilități:
- deservirea la domiciliu a persoanelor în etate și a celor cu dizabilități. (de acest serviciu beneficiază 925 pensionari singuratici și cetățeni inapți de muncă și este prestat de 92 lucrători sociali);
 - asigurarea cu bilete de reabilitare medicală în Centrele de reabilitare a invalizilor și pensionarilor;
 - asigurarea persoanelor cu dizabilități cu articole protetico - ortopedice.

1.5.2.2.Principalele probleme ale domeniului social

CAUZE	PROBLEMA
• Veniturile scăzute ale populației • Finanțarea redusă a sistemului de asistență social • Un număr mare de asistenți sociali fără studii superioare • Migrația părinților în rezultatul căreia copiii rămân fără supraveghere • Predominarea formelor instituționale de susținere a copiilor, aflați în situații precare	• Sărăcia populației • Acordarea serviciilor sociale în proporții reduse comparativ cu necesitățile comunității • Protecția redusă a copiilor aflați în situație precară

1.5.2.3. Analiza SWOT domeniul social

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Utilizarea abordărilor inovative în dezvoltarea serviciilor sociale	• Venituri scăzute comparativ cu alte raioane din regiune • Finanțarea redusă a sistemului asistenței sociale • Acordarea serviciilor sociale în proporții reduse comparativ cu necesitățile comunității • Lipsa serviciilor speciale pentru categorii

	de populație cu necesități specifice
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Elaborarea unor noi politici sociale ce vor spori adresabilitatea plăților sociale	- Îmbătrânirea rapidă a populației - Continuarea procesului migrării părinților - Nivelul înalt al economiei tenebre, ce nu permite colectarea unor sume mai mari pentru finanțarea sistemului asistenței sociale

1.5.2.4. Recomandări domeniul social

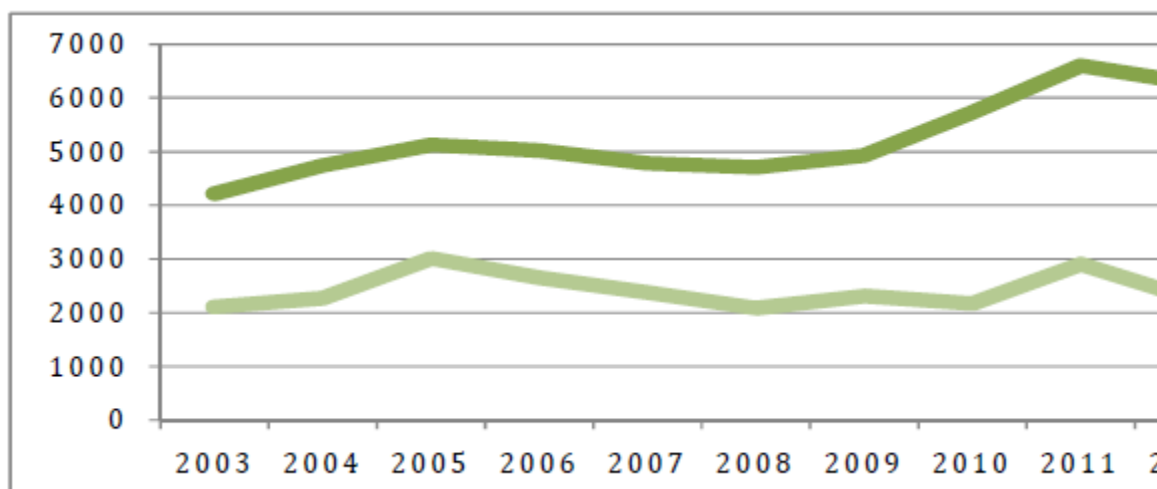
Într-o oarecare măsură revigorarea situației în domeniul social poate fi obținută prin axarea acțiunilor comunității pe următoarele direcții:

- Dezvoltarea serviciilor integrate de asistență socială;
- Dezvoltarea resurselor umane în domeniul prestării serviciilor sociale;
- Consolidarea sistemului de acordare a serviciilor de asistență personală;
- Susținerea mobilizării cetățenilor și a voluntariatului;
- Inițierea proiectelor de dezvoltare a economiei sociale.

1.5.2.5. Asistența medicală

Evoluția în timp a prevalenței și incidenței relevă o înrăutățire a nivelului sănătății în anii 2010 și 2011, însă în 2012 situația s-a stabilizat. În 2011 parametrii, ce reflectă nivelul sănătății a înregistrat valori majore: prevalența a fost de 6599,3 cazuri la 10000 locuitori, iar incidența a constituit 2907,5 cazuri la 10000 oameni – indicatori din perioada 2003 -2012, totuși în 2012 aceștea s-au diminuat.

Figura 18. Indicatorii ce reflectă nivelul sănătății în raionul Fălești

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Ministerul Sănătății al Republicii Moldova

Parametrii ce caracterizează nivelul sănătății din raionul Fălești nu depășesc nivelul mediu pe țară și indică asupra unei situații comparabile cu cea din alte unități teritorial- administrative. În 2012, prevalența generală a constituit 6599,3 de cazuri la 10000 de oameni fiind atât sub media pe țară cât și pentru regiunea de dezvoltare "Nord". Nivelul mortalității este sub media pe regiune, însă depășește nivelul mediu pe țară. În 2011, incidența generală în raionul Fălești a fost de 2907,5 cazuri la 10000 de locuitori și a reprezentat una dintre cele mai mari

valori în regiune, dar a fost sub medie pe republică.

Tabelul 26. Indicatorii nivelului sănătății, 2011

	PREVALENȚA (la 10000 locuitori)	INCIDENȚA (la 10000 locuitori)	MORTALITATEA (la 100000 locuitori)
Briceni	6017,7	2572,3	1578,2
Dondușeni	7579,9	2326,4	1791,1
Drochia	4991,9	1995,4	1466,4
Edineț	6071,2	2214,3	1371,9
Fălești	6599,3	2907,5	1232,8
Florești	8726,1	2848,4	1288,7
Glodeni	8012,1	3514	1416
Ocnîța	5751	1430,1	1389,5
Rîșcani	6281,3	2714,9	1525,8
Sîngerei	7814,2	4169,8	1145,7
Soroca	6159,1	2071	1303
Regiunea de dezvoltare	6706,1	2692,7	1315
Total pe raioane	6428,5	2741	1215,1
Total pe republică	7593,2	3537,9	1102,5

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Ministerul Sănătății al Republicii Moldova

În 2011 numărul persoanelor bolnave din raion era de aproximativ 61 mii de oameni. Conform datelor din 2011 în raion predomină afecțiunile aparatului circulator (22,61% din numărul total de bolnavi), urmate de maladiile respiratorii (16,63%) și bolile organelor digestive (14,9%). La fel, des sunt întâlnite tulburări mentale și de comportament, bolile aparatului genito-urinar și ale sistemului osteo-articular, ale mușchilor și țesutului conjunctiv.

Tabelul 27. Repartizarea bolnavilor pe tipuri de afecțiuni în raionul Fălești, 2011

TIPUL AFECȚIUNII	PONDEREA, %	TIPUL AFECȚIUNII	PONDEREA, %
Bolile aparatului circulator	21,38	Tumori	2,63
Bolile aparatului digestiv	19,16	Leziuni traumatice, otrăviri și alte consecințe ale cauzelor externe	2,54
Bolile aparatului respirator	17,63	Diabetul zaharat	2,15
Tulburări mentale și de comportament	5,79	Bolile ochiului și anexelor sale	1,58
Bolile aparatului genito-urinar	5,63	Bolile sistemului nervos	1,43
Bolile sistemului osteo-articular, ale mușchilor și țesutului conjunctiv	5,08	Bolile pielii și țesutului celular subcutanat	1,26
Bolile endocrine, de nutriție și metabolism	4,34	Bolile urechii și apofizei mastoide	0,96
Bolile sîngelui, ale organelor hematopoietice și unele tulburări ale mecanismului imunitar	3,65	Malformații congenitale, deformații și anomalii cromozomiale	0,75
Bolile infecțioase și parazitare	3,44	Unele afecțiuni a căror origine se	0,58

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Ministerul Sănătății al Republicii Moldova

În cazul bolilor social determinate (tuberculoză, alcoolism) tendințele din raion sunt comparabile cu cele din regiune, însă sunt anumite caracteristici care pun într-o poziție defavorabilă Făleștiul. Totuși, se merită de menționat că este foarte înaltă ponderea femeilor afectate de alcoolism – în 2011 numărul femeilor ce se aflau la evidență cu boli de alcoolism și psihoze alcoolice reprezentau 19,4% din totalul bolnavilor cu atare maladie, acest nivel depășește atât media din regiune cât și cea din republică. La fel, nu este favorabilă nici starea de lucruri în cazul narcomaniei. prevalența acestei afecțiuni în Fălești este de 59,5 de cazuri la 100000 locuitori (conform adatelor anului 2011) – este una dintre cele mai mari printre raioanele din nordul țării, fiind mai mică doar decât nivelul înregistrat în Soroca (78,8 de cazuri la 100000 de oameni). În cazul tuberculozei în 2010 și 2011 numărul persoanelor ce s-au contaminat cu atare maladie a fost mare, fiind înregistrate 97 și respectiv 87 de cazuri – nivel care este mai înalt comparativ cu alte raioane din regiune, doar în Florești au fost mai multe îmbolnăviri decât în Fălești.

Infrastructura de ocrotire a sănătății în raionul Fălești este reprezentată de următoarele instituții:

- un spital raional;
- asociație medical teritorială cu 4 centre de sănătate;
- 3 centre de sănătate autonome;
- 26 de oficii ale medicilor de familie.

Serviciile medicale sunt acordate de 94 de medici și 438 de oameni constituie personalul medical mediu. În instituțiile medico-sanitare din raion sunt 280 de paturi care sunt distribuite după următoarele profiluri:

- terapeutic -105;
- chirurgical – 70;
- pediatrie – 45;
- obstetrical-ginecologic – 45;
- boli contagioase – 15.

În 2011 la capitolul dotării instituțiilor medico-sanitare cu paturi raionul ocupa una din ultimile poziții din regiune, iar asigurarea populației cu medici este cea mai joasă din republică.

Tabelul 28. Gradul de asigurare a populației cu medici și dotarea instituțiilor medico- sanitare cu paturi, 2011

	MEDICI LA 10000 LOCUITORI	PATURI LA 10000 LOCUITORI
Briceni	20,1	28,1
Dondușeni	22,1	31,5
Drochia	17	39,1
Edineț	22,7	52,7
Fălești	11,5	30,3
Florești	18,5	39,5
Glodeni	16,9	30,9
Ocnîța	19	36,8
Rîșcani	19	31,7
Sîngerei	13,5	25,2
Soroca	19,5	36
RDD "Nord"	20,2	41

Total pe raioane	16,3	31,5
Total pe republică	36,3	61,9

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Ministerul Sănătății al Republicii Moldova

Caracteristic pentru raionul Fălești este necompletarea posturilor existente în instituțiile medico-sanitare. În 2011 rata necompletării constituia 80,6% și reprezintă unul dintre cele mai mici nivele din republică. Pentru un șir de funcții numărul medicilor ce activează este mai mic decât necesarul de specialiști, iar pentru mai multe specialități este critică: în raion nu sunt endocrinologi, fizioterapeuți, oncologi, urologi, gastroenterologi. În 2012 în spitalul raional statele necesare de personal au fost în număr de 95,25 unități, dar au activat doar 55 unități, iar în prezent e nevoie de 28 medici de diverse profiluri. În același timp, se fac puține angajări de noi medici: în 2011 în raionul Fălești au fost încadrați în câmpul muncii doar 3 doctori - unul dintre cel mai mic nivel din nordul republicii.

Tabelul 29. Numărul medicilor angajați în instituțiile medico - sanitare în decursul anului 2011

	TOTAL	ÎN LOCALITĂȚI RURALE	INCLUSIV DIN PROMOȚIA ANULUI	ÎN LOCALITĂȚI RURALE
			TOTAL	
Briceni	10	7	1	-
Dondușeni	2	-	2	-
Drochia	5	3	-	-
Edineț	11	2	-	-
Fălești	3	2	1	-
Florești	11	6	1	-
Glodeni	13	4	1	-
Ocnîța	7	1	-	-
Rîșcani	5	-	1	-
Sîngerei	5	2	3	1
Soroca	9	-	4	-

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Ministerul Sănătății al Republicii Moldova

1.5.2.6. Principalele probleme ale domeniului medical

CAUZE	EFECTE
Finanțarea redusă a sistemului de ocrotire a sănătății din parte Casei Naționale de Asigurări Medicale	- Cea mai redusă asigurare a populației raionului cu medici - Dotare redusă cu paturi a instituțiilor medico- sanitare - Necoresponderea infrastructurii sistemului de ocrotire a sănătății cu standardele modern - Remunerarea nesatisfăcătoare

1.5.2.7. Analiza SWOT domeniul medical

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Atenția sporită a administrației publice locale față de problemele sănătății populației	- Cea mai redusă asigurare a populației raionului cu medici - Dotare redusă cu paturi a instituțiilor medico- sanitare

	• Necoresponderea infrastructurii sistemului de ocrotire a sănătății cu standardele modern • Remunerarea nesatisfăcătoare • Nivelul scăzut de cultură sanitaro-medicală a populației, îndeosebi cele rurale
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Posibilitatea accesării finanțărilor, venite din partea donatorilor externi sau a altor organizații, pentru modernizarea infrastructurii medicale a raionului	• Îmbătrânirea lucrătorilor medicali și neangajarea noilor specialiști, în special în localitățile rurale • Migrația lucrătorilor medicali calificați peste hotare • Creșterea morbidității și a mortalității cauzate de valurile de căldură/valurile de frig, în legătură cu schimbările climatice • Sporirea numărului de cazuri de boli provocate de variabilitatea termică și calitatea apei potabile

1.5.2.8. Recomandări domeniului medical

În vederea redresării situației din domeniul ocrotirii sănătății este nevoie de a orienta eforturile comunității pentru realizarea următoarelor programe:

- Crearea culturii medicale și a modului sănătos de viață în rândul cetățenilor din raion;
- Ameliorarea condițiilor sanitaro-igienice a populației din mediul rural;
- Motivarea pentru tinerii specialiști care nu se implică activ în comunitatea medicală a raionului, inclusiv în mediul rural;
- Reabilitarea și dotarea cu echipament a edificiilor medicale.

1.5.3. SISTEMUL EDUCAȚIONAL

Sistemul de învățământ din raionul Fălești este structurat pe următoarele trepte de școlaritate: educația preșcolară, învățământul primar, gimnazial și liceal. Sistemul de învățământ include și alte subsisteme complementare (învățământ extrașcolar), sportiv.

1.5.3.1. Infrastructura școlară

Infrastructura școlară a raionului Fălești include 103 instituții de învățământ: 54 de grădinițe, 28 gimnazii și 14 licee teoretice cu 2 profiluri și termen de instruire de 3 ani și 5 școli primare grădiniță. De la 01.01.2012 toate liceele și un gimnaziu au primit statut de persoană juridică conform reformei învățământului și noii formule de finanțare a instituțiilor de învățământ. Din 24 de localități care nu au școli, copiii sunt transportați cu autobuse speciale. În total pe raion sunt transportați 678 elevi.

În toate școlile raionului sunt create condiții pentru studierea limbii de stat, totodată un liceu, 7 gimnazii și 8 grădinițe asigură procesul educațional în limba rusă, iar în 4 grădinițe – limba română și rusă.

În ceea ce privește distribuirea școlilor pe medii de rezidență, raportul este în favoarea mediului rural cu 73%. În schimb frecvența elevilor la oraș este mai bună – 97,8% față de 95,7% la sate. În rândul elevilor din mediul rural, care nu dispun de mijloace necesare pentru a urma cursurile unui liceu la oraș (îndeosebi în cazurile în care acestea se află la o

distanță mare față de localitatea de domiciliu), este caracteristic fenomenul de abandon școlar. Alături de scăderea demografică, aceasta este o altă cauză a diminuării populației școlare. Abandonul școlar în perioada 2008-2012 este în medie de 2% pentru mediul urban și 4% pentru mediul rural. Abandonul școlar apare, în general, în rândul categoriilor sociale defavorizate: romi, familii destrămate. Cauzele acestei discrepanțe, precum și a abandonului școlar sunt:

- Implicarea copiilor de la sate în munca fizică de acasă;
- Numărul mare de copii rămași fără supravegherea părinților (peste 50%);
- Atitudinea neglijentă și indiferentă a părinților referitor la educarea școlară a copiilor;
- Atitudinea nesatisfăcătoare și nemulțumirea familiilor referitor la optimizarea școlilor și reformei învățământului.

Baza tehnico-materială. Din cele 49 școli din raion, 42 activează în clădire-tip, iar 7 instituții promovează procesul educațional în clădiri adaptate. În perioada 2006-2012 au fost efectuate lucrări de reparații capitale a 60% din instituții cu ajutorul FISM, consiliile raional și local, contribuția părinților, însă în 3 instituții se simte necesitatea creării de locuri pentru elevi, deoarece procesul educațional se desfășoară în 2 schimburi. Anual se petrec lucrări de reparație (aceste lucrări poartă mai mult caracter cosmetic) și pregătire a edificiilor școlare către începutul anului de învățământ. În ultimii ani s-au reutilizat sistemele de încălzire la cazangeriile de alimentare cu gaz natural în 8 școli și 3 grădinițe. În 14 școli s-au schimbat ferestrele și ușile termopan, iar 80% din instituțiile de învățământ preuniversitar dispun de sistem de încălzite autonom. 13 școli nu dispun de săli de sport, iar 15 școli nu au ateliere didactice.

Toate școlile și grădinițele sunt asigurate cu minimul necesar de mobilier școlar conform cerințelor sanitaro-igienice, deși mobilierul este învechit. O problemă stringentă este lipsa mobilierului igienic pentru ospătăriile școlilor.

Toate școlile sunt dotate cu calculatoare, mai rar imprimante și copiatoare. În cele 14 licee cabinetele de fizică, chimie și atelierele școlare sunt dotate cu instrumentele și reactivile necesare, procurate prin Proiectul „Educația de calitate în mediul rural”.

Asigurarea didactico-metodică a bibliotecilor școlare. Toate unitățile școlare din raion sunt dotate cu biblioteci cu fond de cărți artistice și manuale. Școlile alolingve sunt abonate la literatura de specialitate și artistică în limba rusă de către organizațiile obștești din Rusia. Școlile sunt asigurate cu manuale prin Fondul Extrabugetar de manuale, conform schemei de arendă. Se simte insuficiența literaturii metodice, a presei periodice de specialitate.

1.5.3.2. Învățământul preșcolar din raionul Fălești

Oferta educațională din învățământul preșcolar este asigurată doar de sectorul public. În localitățile raionului Fălești activează 54 de instituții preșcolare cu o populație școlară de 3521 copii în anul 2012. Dintre care, 64% sunt copii înscriși în grădinițe, 30% sunt copii înscriși în grădinițe-creșă, iar 1,87% sunt copii înscriși în creșe. Procentul mic de copii înscriși în creșe este din cauza faptului că în localități nu sunt aceste instituții, iar mamele tinere sunt nevoite să stea acasă îngrijind de copii în loc să se angajeze în câmpul muncii.

Numărul de copii înscriși în instituțiile de învățământ școlar crește, chiar dacă pentru raion este caracteristic al doilea val de migrare, când părinții pleacă împreună cu copiii. La 100 locuri în instituțiile preșcolare se atribuie 92 copii în 2012 și acest indicator este în continuă creștere pe parcursul ultimilor 7 ani (84 în 2005), ceea ce denotă faptul că instituțiile preșcolare au potențial nevalorificat. Numărul cadrelor didactice din raion este de 316 persoane, fiind la același nivel ca în anul precedent, dar fiind în scădere în ultimii ani. Problema personalului calificat persistă în instituțiile preșcolare, unde 60% din personal au studii medii de specialitate, dar pe parcursul anilor se observă o creștere a numărului de personal cu studii superioare ceea ce are o influență pozitivă asupra serviciilor educaționale oferite copiilor. Cadrele didactice participă regulat la stagii de formare profesională în

problematica reformei referitor la abilitatea curriculară. Una dintre problemele instituțiilor preșcolare este că nu toți copiii de 6-7 ani sunt incluși în pregătirea către debutul școlar (10% din copii) din cauza atitudinii neglijente a părinților.

O inițiativă susținută de administrația publică este programul Pas cu Pas organizat de mai multe ONG-uri, care are misiunea de a contribui la reforma învățământului prin crearea unui model practic și funcțional în cadrul educației formative, model bazat pe tehnologii educaționale avansate care promovează centrarea pe copil, practici de predare reflexivă, educația comunitară. O componentă de bază a acestui program este educația copiilor de la zero la 3 ani și educația centrată a copiilor cu vârsta cuprinsă între 3 și 7 ani.

1.5.3.3.Învățământul preuniversitar în raionul Fălești

Pe parcursul anilor 2005-2012 se constată o scădere a populației școlare din învățământul preuniversitar din raionul Fălești, scăderea înregistrată în anul 2012 față de 2005 fiind de 25%. În anul de învățământ 2011-2012 în școlile raionului Fălești erau înregistrați 10636 elevi, ceea ce reprezintă 2,79% din totalul pe republică și 10% din regiunea nord.

Diminuarea numărului de elevi s-a produs în ambele medii de rezidență și în toate cele trei niveluri de învățământ preuniversitar (primar, gimnazial, liceal) și este în strânsă legătură cu evoluția demografică și cu alegerea făcută de elevi în favoarea școlilor din orașele vecine, îndeosebi în cazul liceenilor. În strânsă legătură cu diminuarea numărului de elevi se remarcă și diminuarea numărului de cadre didactice. În anul școlar 2011-2012 în învățământul preuniversitar își desfășurau activitatea 1061 de cadre didactice (învățători și profesori). Acest fapt se explică prin politica managerială existentă la nivelul raionului, ce are ca obiectiv creșterea calității actului educativ prin promovarea personalului calificat și diminuarea procentului de personal didactic necalificat. În ultimii 4 ani în sistemul educațional raional au fost angajați peste 70 cadre tinere, din care 85% activează în mediul rural. Nivelul de calificare a cadrelor didactice în oraș este considerabil superior celui de la sate, fenomen, de fapt, firesc. În unele instituții școlare, din cauza insuficienței de cadre didactice cu o calificare suficientă, generată și de criza demografică, predarea unor discipline din planul-cadru devine problematică și unele discipline sunt predate de nespecialiști sau sunt formate clase comune.

Raportul elevi/cadre didactice s-a menținut constant în ultimii ani la valoare de 10 și se datorează scăderii numărului de cadre didactice și de elevi. Acest fapt ar putea fi valorificat, în special în mediul rural, fiind posibilă la creșterea nivelului calitativ al actului didactic, situație ce va permite ca profesorii, respectiv, învățătorii putând să dedice mai mult timp pentru instruirea fiecărui elev în parte.

1.5.3.4.Învățământul secundar profesional în raionul Fălești

Învățământul secundar profesional în raionul Fălești este reprezentat de școala de meserii nr. 9 din orașul Fălești, care pregătește muncitori calificați în domeniul construcției: tâmplari, pietrari, zidari, tencuitori, lăcătuși la reparația automobilelor. Pe parcursul anilor 2009-2012 au fost înmatriculați 534 elevi, din care au absolvit (inclusiv 2013) 450 de elevi. La școala de meserii își fac studiile și elevi din raioanele vecine: Glodeni, Râșcani, Ungheni. Studiile în școala profesională se fac în limba de stat, iar puținii elevi de alte naționalități (romi, ruși, ucraineni) sunt nevoiți să studieze în această limbă. După absolvirea instituției respective, doar 2-3% din absolvenți își continuă studiile la instituții ierarhic superioare. După absolvirea școlii secundare profesionale, absolvenții sunt angajați pe șantierele din Republica Moldova și peste hotare. În această privință, în raion persistă problema comunicării dintre

mediul academic al școlii și mediul de afaceri din domeniul construcțiilor referitor la plasarea în câmpul muncii a tinerilor absolvenți în întreprinderile din raion.

O altă problemă este oferta de specialități propusă elevilor. Numărul de elevi înmatriculați depinde de planul și profesiile repartizate de Ministerul Educației. Din partea administrației școlii, comitetului executiv raional, al altor servicii desconcentrate au fost trimise în adresa ministerului demersuri de propunere de a diversifica specificul specialităților școlii profesionale din orașul Fălești. De asemenea, specialiștii din direcția învățământ se expun și asupra problemei de durată a studiilor, care sunt de doar 9 luni, ceea ce după părerea lor este foarte puțin pentru ca un elev să obțină toate cunoștințele și abilitățile în domeniul specialităților alese.

Personalul didactic al școlii profesionale este format din 5 maiștri-instructori și 4 profesori, în domeniul specialităților respective și 2 profesori la discipline opționale.

Lipsa unei școli profesionale pentru fete se resimte negativ pe piața forței de muncă unde se cer muncitoare calificate în domeniul industriei ușoare, alimentației publice, etc.

1.5.3.5. Analiza SWOT sistemul educațional

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Număr suficient de cadre didactice calificate, cu gradul didactic Superior, I și II • Organizarea stagiilor de formare pentru cadrul didactic în problematica reformei: abilitate curricular • Creșterea ponderii personalului didactic cu studii superioare • Limbile de instruire, în mare măsură, corespund structurii lingvistice ale elevilor • Asigurarea fiabilă cu transport a elevilor la instituțiile de învățământ din alte localități	• Lipsa creșelor în mediul rural • Gradul redus de acoperire cu instituții școlare în mediul rural • Lipsa unei conexiuni sănătoase „familie-școală” • Discrepanța între frecvența elevilor în mediul urban și cel rural • Accentuarea fenomenului de abandon școlar • Doar o parte din localități dispun de instituții educaționale • Slaba corelare a ofertei de muncă cu specializările din instituțiile de învățământ
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Reorganizarea și optimizarea instituțiilor de învățământ prin modificarea statutului acestora sau prin lichidare • Existența unui cadru legislativ stabil în domeniul învățământului • Existența unor programe europene de parteneriat educațional, la care Republica Moldova este asociată • Implicarea ONG-urilor la realizarea acțiunilor educaționale nonformale de calitate • Susținerea din partea autorităților locale a programului de dotare cu tehnică de informatizare și de comunicare a unităților școlare	• Micșorarea anuală a numărului de elevi, cu implicații asupra normării personalului didactic calificat în unitățile școlare cu efective mici • Gradul redus de cunoaștere sau neînțelegere corectă a legislației și a altor acte normative • Volumul finanțării bugetare efective rămâne esențial mai mic decât cel necesar • Rezistența populației vis-a-vis de reforma structurală în domeniul educației • Degradarea unor spații școlare și uzură morală a materialului didactic existent

1.5.3.6. Recomandări sistemul educațional

Ca urmare a efectuării analizei structurii, funcționării și rezultatelor sistemului educațional în raionul Fălești, se propun următoarele recomandări de ameliorare a problemelor și de sporire a performanțelor acestuia:

- Aplicarea la proiecte de parteneriat în cadrul programelor europene ce vizează schimbul de experiență al cadrelor didactice și organizarea de excursii/stagii de

- informare pentru elevi;
- Optimizarea structurii corpului didactic și a populației școlare din sistemul educațional al raionului prin: distribuirea cadrelor didactice disponibile conform necesităților instituțiilor din fiecare localitate; redistribuirea elevilor pentru a exclude „clasele simultane”; stabilirea grupelor de creșă în toate grădinițele.
 - Luarea măsurilor adecvate în scopul asigurării implicării mai active a populației și a cadrelor didactice în înțelegerea și promovarea reformei structurale în domeniul educației;
 - Intensificarea activităților de comunicare ale actorilor din sfera educației raionului în scopul sporirii motivării părinților la implicarea lor mai activă în procesul de educație a copiilor;
 - Diversificarea specialităților în cadrul școlii profesionale prin argumentarea clară a necesității de muncitori calificați în instituțiile raionului.
 - Crearea unei școli profesionale pentru fete, dar care ar încuraja și includerea persoanelor defavorizate și cu dizabilități (cererea de forță de muncă calificată în raion este ridicată).

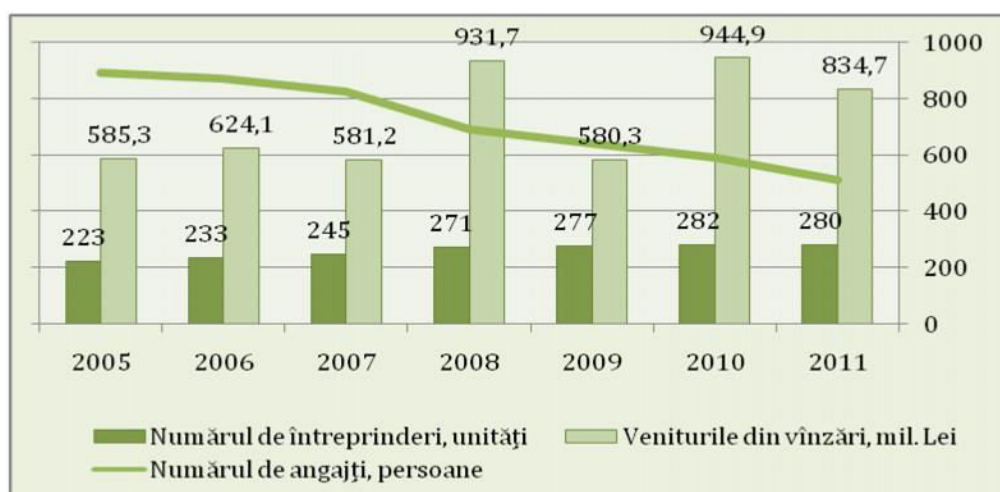
1.6. DEZVOLTARE ECONOMICĂ

1.6.1 MEDIUL DE AFACERI

1.6.1.1. Evaluarea mediului de afaceri

Per ansamblu, evoluția mediului de afaceri din raionul Fălești poate fi caracterizat printr-un proces de consolidare a întreprinderilor mari viabile care au existat la etapă incipientă de formare a sectorului de întreprinderi mici și mijlocii. Conform datelor Camerei Înregistrărilor de Stat, la data de 01.03.2013 în raionul Fălești erau înregistrate 2212 întreprinderi. Totodată, ultimilor date disponibile (2011), numărul întreprinderilor active a fost de 280 unități, ceea ce reprezintă doar 12,7% din cele înregistrate, indicator cu mult inferior celui atestat la nivel de republică – 55,3%. În perioada 2005-2011, numărul întreprinderilor active în raion a sporit cu 57 entități, ceea ce reprezintă o creștere foarte modestă comparativ cu situația înregistrată în regiunea de nord și pe republică. După o creștere cu ritmuri relativ înalte în 2005-2008, în 2009-2010 aceasta a temperat, iar în 2011 numărul de întreprinderi chiar s-a redus neesențial.

Figura 19. Evoluția principalilor indicatori ce caracterizează mediul de afaceri în perioada 2005-2011

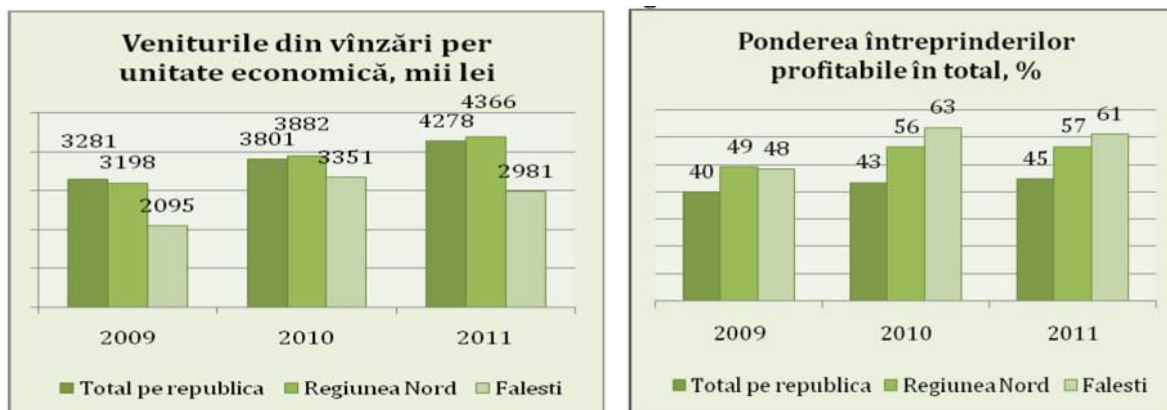

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Creșterea modestă a numărului de întreprinderi și modificările care s-au produs în structura acestora a condiționat reducerea numărului de angajați. În perioada de referință, numărul acestora s-a redus de la 8,9 mii persoane la 5,1 mii persoane, ceea ce reprezintă în jur de 7% din populația activă în raion.

Veniturile din vânzări în perioada, începînd cu anul 2011, au avut o tendință relativ volatilă, caracterizată prin urcușuri și coborîșuri de la an la an. Media anuală în atare perioadă a veniturilor din vânzări a constituit – 726 mil. lei. Doar în trei ani s-au înregistrat valori superioare mediei - în 2008, 2010, 2011, în ceilalți ani valoarea fiind relativ stabilă, plasîndu-se într-un eșantion ce a variat între 580-624 mil. lei. Sub aspect regional, necesită de constatat că nivelul veniturilor realizate de o întreprindere în raionul Fălești, este cu mult mai mic, comparativ cu cel înregistrat în regiunea de Nord și pe republică. Totodată, este încurajător faptul că numărul activităților profitabile mai mare, ponderea acestora în total întreprinderi active fiind de 61%.

Figur 20. Nivelul veniturilor din vânzări per întreprindere și ponderea întreprinderilor profitabile în total întreprinderi sub aspect regional

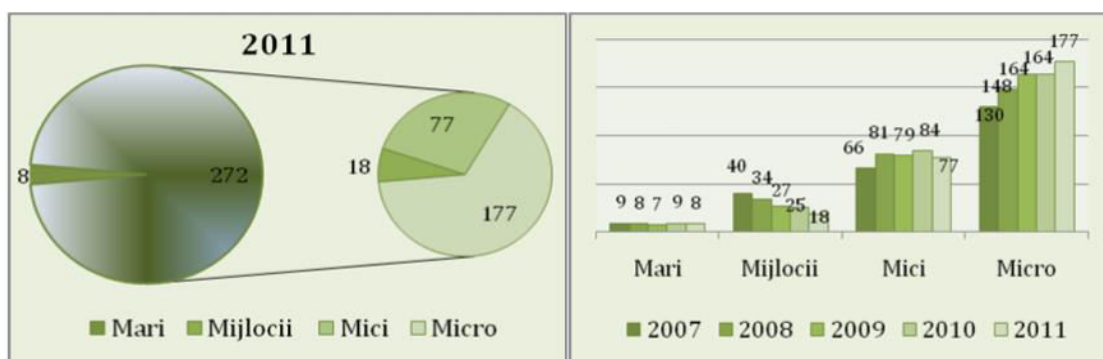

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În ultimii ani sectorul antreprenorial din raionul Fălești a fost caracterizat printr-o ușoară creștere a sectorului IMM, în special a celor mici și micro – întreprinderi cu un număr mai mic de 50 de angajați. În 2011, IMM-urile reprezentau 97% din totalul întreprinderilor active, dintre care 6,4% - întreprinderile mijlocii, 27,5% - întreprinderile mici și 63,2% - întreprinderile micro. Timp de 5 ani, începînd cu anul 2007 și pînă în 2011, ponderea sectorului în total a sporit cu 2 p.p.

Pe fonul reducerii numărului de întreprinderi cu un număr de angajați mai mare de 50 de persoane, preponderent a celor mijlocii de la 40 de unități în 2007 la 18 în 2011, numărul întreprinderilor mari, fiind, mai mult sau mai puțin constant, s-a observat o creștere a numărului de întreprinderi micro și mici în această perioadă cu 11 și, corespunzător, 47 de unități.

Figura 21. Structura sectorului antreprenorial după dimensiunea companiilor, unități

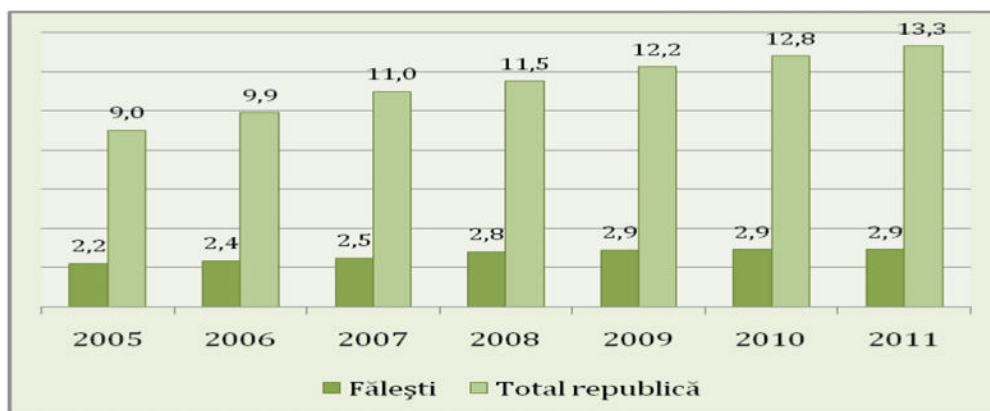
Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

De menționat că, comparativ cu datele disponibile la nivel de republică și a regiunii Nord, dimensiunea sectorului IMM ca pondere în total întreprinderilor deține valori asemănătoare – 97,5% și, respectiv, 97,7%. În ultimii ani, în pofda faptului că în raionul Fălești s-a resimțit o creștere mai dinamică a numărului de microîntreprinderi, comparativ cu cel al întreprinderilor mici și pe fonul reducerii acelor mijlocii, mărimea acestuia rămîne a fi mai mică față de nivelul înregistrat pe țară și în regiune. Ponderea întreprinderilor micro în regiunea de Nord a fost de 70,1% în anul 2011, iar pe țară, indicatorul constituind 75,5%.

În acest context, necesită menționat că inițiativa antreprenorială în rîndurile populației

raionului Fălești rămîne a fi cu mult mai redusă comparativ cu cea atestată la nivel național. Astfel, în raion la 1000 de persoane le reveneau doar 2,9 întreprinderi în anul 2011, în timp ce la nivel de republică acest indicator a fost semnificativ mai mare, de 13,3 unități.

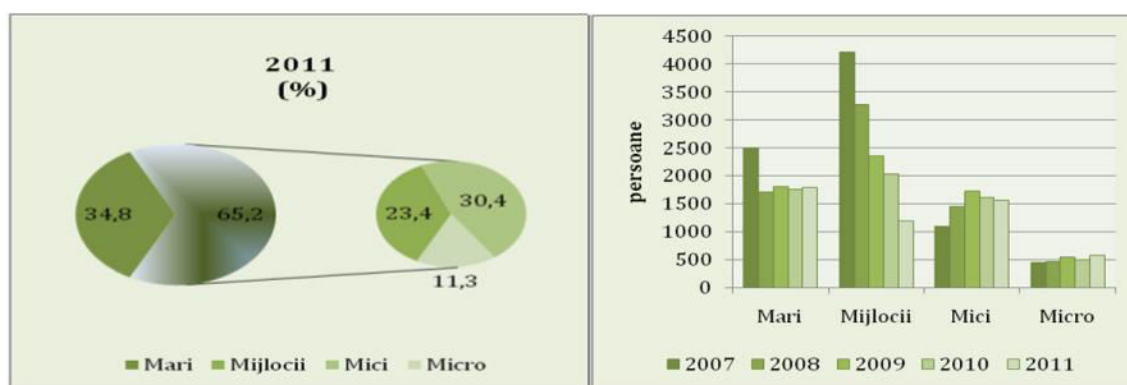
Figura 22. Numărul de IMM-uri la 1000 de persoane

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Modificările din sectorul antreprenorial, au avut repercusiuni negative asupra pieței muncii în raion. Menținerea, în mare parte, a întreprinderilor mari la un număr constant și reducerea întreprinderilor mijlocii a condus la o contractare a angajaților în aceste întreprinderi cu 713 și, corespunzător, 3011 persoane în perioada anilor 2007-2011. Deși în creștere, numărul întreprinderilor micro și mici, nu au putut compensa evoluțiile negative din întreprinderile mari și mijlocii. Astfel, reducerea numărului de angajați din ultimele două categorii de întreprinderi cu 3724 persoane, a fost însoțită de o creștere cu doar 130 de persoane și, respectiv, 468 în întreprinderile micro și mici.

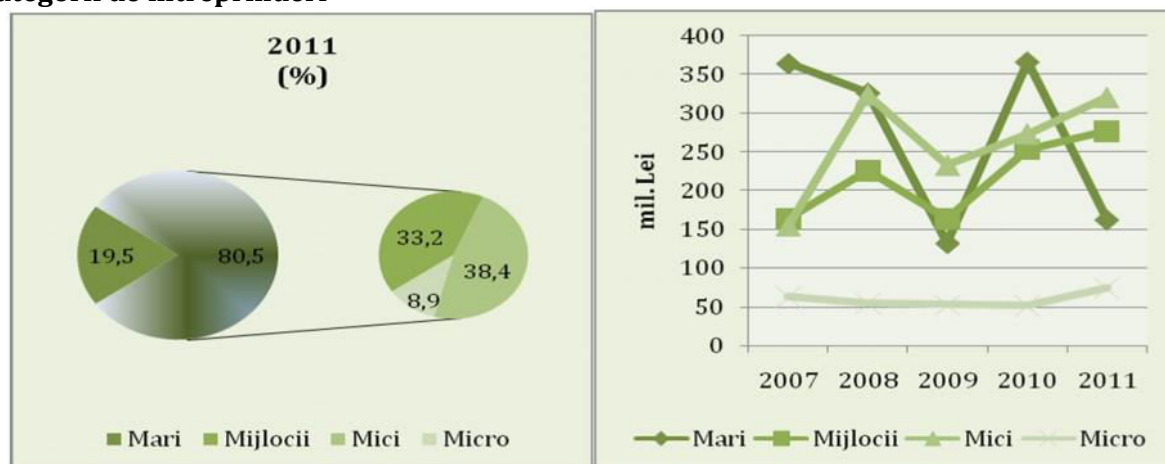
Figura 23. Numărul de angajați în sectorul antreprenorial pe categorii de întreprinderi

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Cît privește rezultatele financiare, în 2011, 19,5% din veniturile din vânzări în raion au fost realizate de către cele 8 întreprinderi mari și 80,5% de către sectorul IMM - 33,2% de întreprinderile mijlocii, 38,4% de întreprinderile mici și 8,9% de către microîntreprinderi. Evoluțiile în timp, indică asupra volatilității veniturilor din vânzări realizate de către întreprinderile mari, ceea ce ar putea lămuri intrarea și ieșirea unor companii de pe piață, și specificul activității acestora – o parte din ele specializîndu-se în sectorul agroalimentar și industria ușoară, care sunt foarte vulnerabile la evoluțiile de pe piețele externe.

Figura 24. Veniturile de vânzări realizate de către antreprenorii activi din raionul Fălești pe categorii de întreprinderi

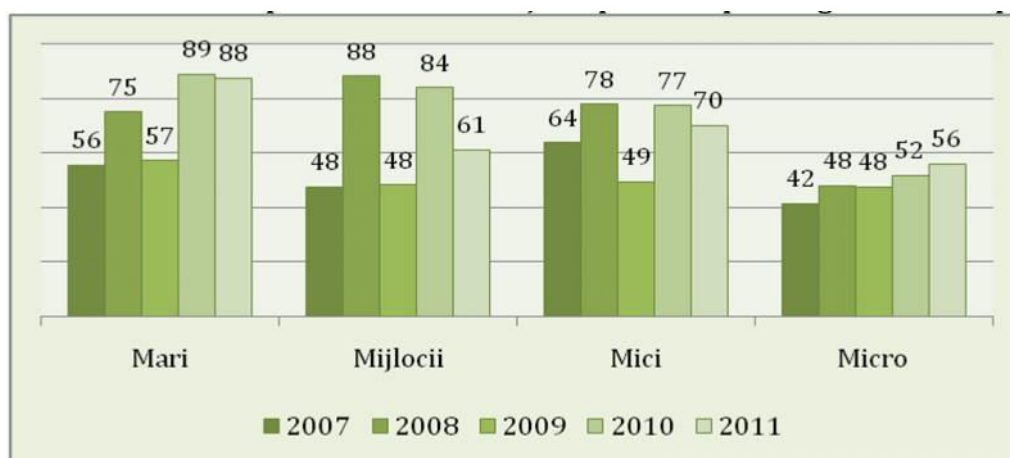

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

O situație, mai bună se atestă în categoria întreprinderilor mici și mijlocii unde, veniturile din vânzări obținute în atare perioadă, au avut un trend general de creștere cu excepția anului 2009. Întreprinderile micro, însă, deși ca număr de unități au sporit cel mai mult în perioada analizată, la capitolul venituri din vânzări au marcat o tendință mai modestă. Veniturile obținute de acestea în perioada 2007-2010 au urmat o tendință lentă, dar continuă de descreștere, situația redresându-se abia în anul 2011, acestea sporind cu 45%, comparativ cu anul 2010.

La fel, microîntreprinderile, după cum bine se știe, reprezintă categoria cea mai vulnerabilă de antrepnrnori la modificările parvenite de pe piața în care activează – deși sunt mai flexibile, au mai puțină putere de influență asupra pieții. Conform datelor disponibile pentru perioada 2007-2011, aproximativ jumătate din microîntreprinderi activează în pierdere, totodată, se atestă o ameliorare ușoară a situației – numărul întreprinderilor profitabile din atare grupă fiind în creștere. La fel, se atestă o performanță mai bună la acest capitol și sub aspect regional - comparativ cu situația pe republică și regiunea nord, unde ponderea microîntreprinderilor profitabile în totalul întreprinderilor din atare categorie a fost de 37,6% și 51,2% în 2011.

Figura 25. Ponderea antreprenorilor ce au obținut profituri pe categorii de întreprinderi

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

1.6.1.2.Principalele probleme

În urma analizei efectuate pot fi deduse câteva concluzii care caracterizează mediul de

afaceri în raion:

- Doar 10%-15% din întreprinderile înregistrate în raion sunt active², comparativ cu aproximativ 50% la nivel de țară, fapt ce ar putea fi un indicator al neviabilității activității antreprenoriale în raion sau a dimensiunii economiei tenebre;
- Numărul întreprinderilor active în raion, deși foarte lent, a cunoscut o tendință de creștere în ultimii ani, susținută, cu precădere, de sporirea numărului de microîntreprinderi - sector care, rămîne a fi încă relativ mic sub aspect comparativ cu regiunea de Nord și la nivel de țară, și cu o contribuție nesemnificativă la angajarea forței de muncă și sporirea veniturilor de vânzări. Mai mult de atât este categoria de întreprinderi cea mai vulnerabilă la șocuri, doar jumătate din acestea înregistrînd profituri. Totodată, evoluțiile în timp arată că situația continuă să se amelioreze, inclusiv comparativ cu cea atestată la nivelul întregii regiuni de Nord și la nivel de țară;
- Conjunctura condițiilor existente în raion nu stimulează spiritul antreprenorial, în special lansarea noilor afaceri, dat fiind numărul foarte mic de IMM-uri existente la 1000 de persoane, comarativ cu nivelul înregistrat pe țară;
- Mediul pare să fie puțin încurajător și pentru atragerea investițiilor în lansarea unor afaceri mari – în ultimii ani numărul întreprinderilor mari a rămas mai mult sau mai puțin constant, iar întreprinderile mijlocii au cunoscut o continuă tendință de descreștere;
- Deși se pare că mai multe întreprinderi în raion ca pondere în total reușesc să obțină profituri din activitatea desfășurată, față de situația înregistrată la nivelul întregii economii, cifra de afaceri per unitate economică rămîne a fi net inferioară în Fălești. În pofida descreșterii numărului de întreprinderi mijlocii, atare categorie de întreprinderi la fel și cele mici par să reprezinte motorul creșterii veniturilor din vânzări. Întreprinderile mari, denotă în acest context o evoluție foarte volatilă, ceea ce poate fi explicat prin specificul activității majorității acestora: prelucrarea produselor agroalimentare și industria ușoară – activități puternic expuse la șocurile provocate de condițiile climaterice nefavorabile și instabilitatea partenerilor economici externi;
- Modificările parvenite în structura mediului antreprenorial intern, inclusiv contractarea numărului de întreprinderi mijlocii și volatilitatea activității întreprinderilor mari, a avut repercusiuni negative asupra pieței forței de muncă, numărul de angajați, cunoscînd o reducere drastică în 2007;

Studiile calitative au permis identificarea următoarelor impedimente în calea dezvoltării mediului de afaceri și care vin să explice parțial situația descrisă anterior:

- Cultura antreprenorială redusă;
- Informarea insuficientă a societății civile privind oportunitățile de creare și dezvoltare a noilor afaceri;
- Infrastructura de susținere a afacerilor subdezvoltată;
- Lipsa forței de muncă calificată care ar corespunde cererii pieței, ce relevă din neconcordanța specialiștilor pregătiți de instituțiile de învățămînt superior și profesional din raion cu cererea antreprenorilor, dar și a lipsei de instrumente pentru atragerea tinerilor ce au absolvit instituțiile în alte orașe;
- Lipsa dialogului dintre reprezentanții mediului de afaceri;
- Lipsa cooperării dintre instituțiile de învățămînd și antreprenori;
- Lipsa resurselor financiare, cauzată de rentabilitatea redusă a investițiilor, a costului mare de contractare a creditelor externe și a capacităților reduse de a atrage investiții străine.

² Întreprinderile active includ unitățile economice ce înregistrează o cifră de afaceri mai mare decît 0.

1.6.1.3. Analiza SWOT a mediului de afaceri

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
- Disponibilitatea resurselor umane - Posibilitatea accesării diverselor programe pentru dezvoltarea antreprenoriatului - Experiența APL în atragerea granturilor din extern	- Cultura antreprenorială redusă - Lipsa resurselor financiare - Infrastructură de dezvoltare a afacerilor precară – lipsa incubatoarelor de afaceri și a companiilor de consultanță în domeniul dezvoltării afacerilor - Capital uman redus (resurse umane cu instruire și calificare solicitată în afacerile dezvoltate în raion) - Informarea insuficientă a societății civile, privind oportunitățile de creare și dezvoltare a noilor afaceri - Disponibilitățile bugetare reduse ale APL - Insuficiența informatizării bunelor practici ale mediului de afaceri - Instabilitatea politicilor - Lipsa colaborării dintre mediul de afaceri și instituțiile de cercetare - Lipsa colaborării dintre mediul de afaceri și instituțiile de învățământ profesional și universitare
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
- Existența premizelor pentru dezvoltarea și extinderea unor activități în industria agroalimentară sau aferente lanțului valoric al acesteia - Valorificarea beneficiilor de pe urma implementării Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020 - Dezvoltarea Parteneriatului Public Privat pentru crearea infrastructurii de susținere a mediului de afaceri - Amplasarea geografică favorabilă - Exploatarea beneficiilor de pe urma emigrării forței de muncă, în special a capacităților profesionale înșușite în alte țări - Semnarea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător	- Vulnerabilitatea economiei naționale la șocurile externe - Nivelul redus al veniturilor populației - Costurile înalte ale energiei electrice - Accesul redus la utilizarea tehnologiilor informaționale - Dezvoltarea economiei tenebre - Calitatea redusă a serviciilor publice prestate mediului de afaceri - Birocrația în instituțiile publice - Calitatea redusă a infrastructurii transporturilor

1.6.1.4 Recomandări pentru dezvoltarea mediului de afaceri

Ținând cont de importanța sporirii competitivității antreprenoriatului local pentru asigurarea unei dezvoltări pe termen lung a raionului și reieșind din problemele identificate, pot fi formulate următoarele recomandări:

- Promovarea culturii antreprenoriale, prin crearea programelor de instruire în domeniul gestiunii afacerilor în instituțiile de învățământ; organizarea trainingurilor

în domeniu pentru mediul de afaceri și stimularea colaborării dintre antreprenori și instituțiile de învățământ universitar și profesional;

- Consolidarea capacităților instituționale ale APL-urilor în vederea asigurării accesului societății civile la informațiile privind oportunitățile de creare și dezvoltare a noilor afaceri – obiective investiționale, fonduri existente pentru finanțarea mediului de afaceri;
- Ajustarea programului de învățământ al școlii de meserii din raion, și a altor instituții specializate în instruirea populației la necesitățile cererii de pe piața muncii;
- Extinderea serviciilor oferite de BCIS pentru asigurarea antreprenoriatului cu informații mai complexe privind crearea și dezvoltarea afacerilor;
- Crearea platformelor de dialog pentru mediul de afaceri pe de o parte și mediul de afaceri și APL-uri, pe de altă parte;
- Dezvoltarea competențelor angajaților APL-urilor și a antreprenorilor de a elabora cereri de aplicare la programele naționale și internaționale de stimulare ale antreprenoriatului;
- Mediatizarea bunelor practici în desfășurarea afacerilor;
- Stimularea colaborării dintre APL-uri, mediul de afaceri și instituțiile de cercetare în vederea elaborării diverselor programe de dezvoltare în domeniul socioeconomic și a capacităților inovaționale ale întreprinderilor.

1.6.2. INDUSTRIA

1.6.2.1. Evaluarea generală a industriei

Evoluția industriei în raionul Fălești, începând cu anul 2005 poate fi caracterizat printr-un înalt grad de volatilitate. De-a lungul perioadei respective am putut asista la un scenariu care atestă căderi și ascensiuni precipitate ale producției industriale, ceea ce indică asupra unui grad înalt de instabilitate al acestui sector, ce relevă în mare parte din structura lui:

- Ponderea înaltă a industriei ușoare ce se dezvoltă preponderent, în baza sistemelor de producere în lohn, care determină expunerea înaltă a ramurii la șocurile externe;
- Ponderea înaltă a industriei de prelucrare a produselor agricole și alimentare, care sporește volatilitatea sectorului în dependență de condițiile climaterice;

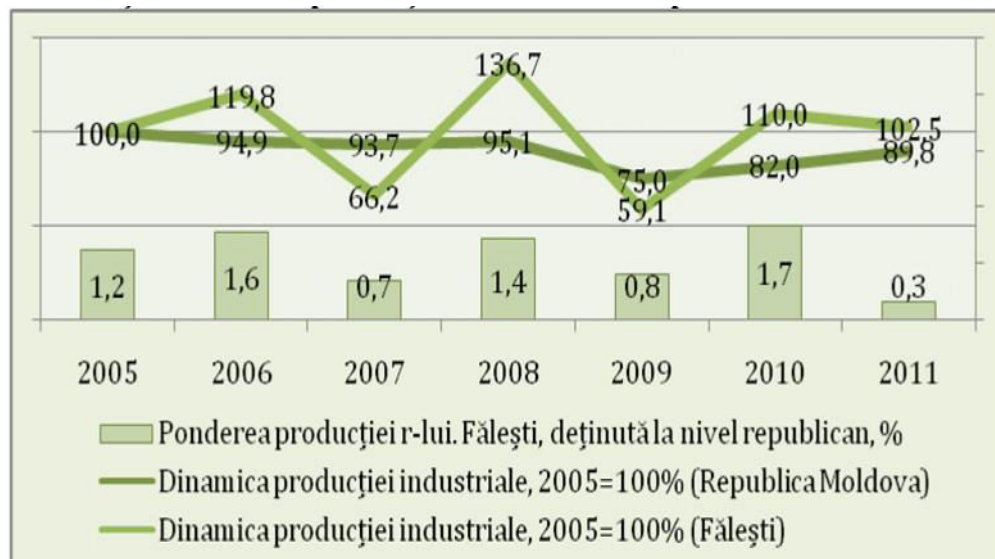
Figura 26. Evoluția producției industriale din raionul Fălești în perioada 2005-2011

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Conform datelor disponibile privind situația industriei raionului, în anul 2011 erau 57 de întreprinderi cu activitate industrială primară sau secundară, comparativ cu 9 unități în anul 2005. Valoarea producției acestora a constituit 110 mil. lei, mai puțin de jumătate din cea înregistrată în anul 2005, în timp ce volumul fabricat s-a aflat la nivelul anului 2005. Da fiind gradul înalt de volatilitate al producției industriale a raionului, comparativ cu cea înregistrată la nivel național, ponderea sa în producția republicană a oscilat puternic de la an la an. Totodată, media pentru perioada anilor 2005-2011 a constituit 1,1%.

Figura 27. Evoluția volumului producției industriale comparativ cu anul 2005

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

De menționat că pe fonul acestor evoluții, s-a înregistrat o tendință generală de descreștere a productivității muncii, care în 2010 reprezenta 76,4% din valoarea înregistrată în 2005. Totodată, numărul populației angajată în industrie a avut o tendință continuă de creștere de la 1,1 mii persoane în 2005 la 1,8 mii în 2010, atribuindu-i un rol important acestui sector în ocuparea forței de muncă.

Figura 28. Evoluția productivității muncii și a personalului mediu scriptic angajat în industrie în perioada 2005-2010

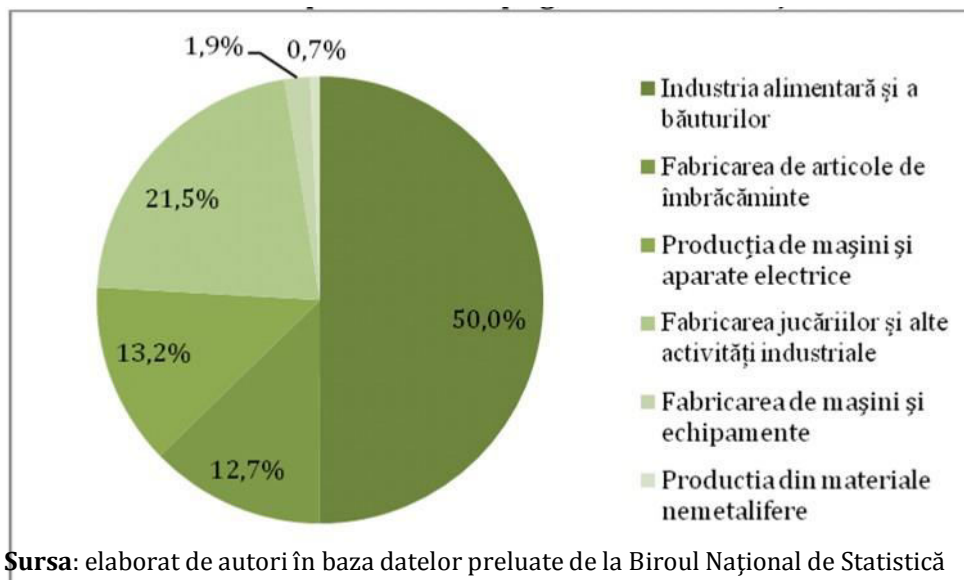

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Notă: Productivitatea muncii a fost calculată prin raportul valorii producției industriale la numărul personalului mediu scriptic angajat în industrie

Conform datelor disponibile pentru anul 2012, care vizează situația economică a întreprinderilor cu activitate industrială de bază³ și cu un număr al angajaților mai mare de 20 de persoane, valoarea producției a constituit 95,7 mil. lei, în creștere cu 14,1% față de anul 2011.

Figura 29. Structura industriei prelucrătoare pe genuri de activități, 2012

Analiza industriei raionalului Fălești în anul 2012, din perspectiva structurii sale pe genuri de activitate poate fi caracterizată prin următoarele trăsături:

- Sectorul industrial de procesare, este reprezentat, preponderent, de producerea zahărului și a vinului, puternic concentrat în activitatea a două companii majore;
- Fabricarea jucăriilor, în special din materii plastice deține în jur de 21% din producția industrială. Producția din atare subramură, ca și în cazul producerii îmbrăcăminte și a unei părți semnificative din produsele din metal este fabricată în baza contractelor de procesare în regim de perfecționare activă, caracterizate prin: utilizarea intensivă a forței de muncă; valoare adăugată joasă; predispunerea înaltă la șocurile apărute pe piețele externe, pe de o parte, iar pe de altă parte sporirea investițiilor capitale și transfer de know-how;
- Fabricarea diverselor produse din metal (cu precădere, seturi de piese utilizate în mijloace de transport, blocuri și cărămizi pentru construcții) reprezintă 15% din producția industrială;
- Producția articolelor de îmbrăcăminte este o altă activitate industrială importantă, ponderea acestora fiind de 12%.

Tabelul 30. Principalele întreprinderi cu activitate industrială din raionul Fălești

Agenții economici cu specializare în activitatea industrială			
Denumirea companiei	Amplasare	Activitatea industrială	Numărul de angajați
SA „Combinatul de colectare și prelucrare a cerealelor”	Fălești	Prelucrarea și colectarea cerealelor	20

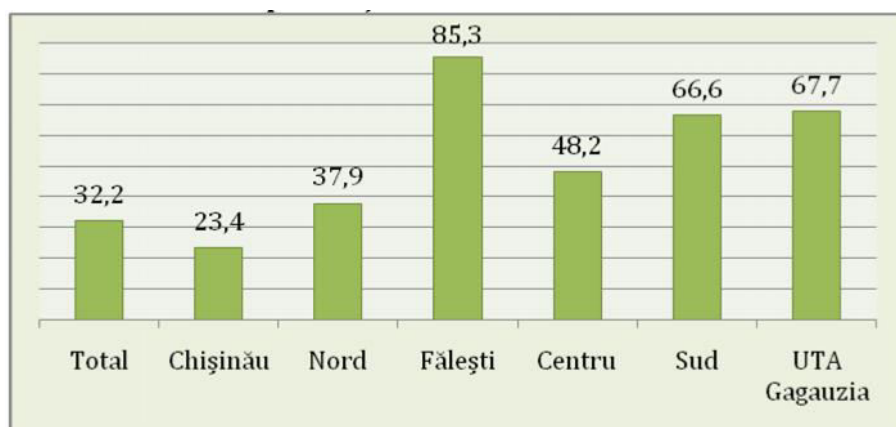
³ În perioada anilor 2005-2011, ponderea medie a producției acestor întreprinderi a constituit aproximativ 90% din totalul producției industriale în raion

SA „Fabrica de prelucrare a semințelor de porumb”	s. Răușel	Prelucrarea cerealelor	85
SA „Combinatul de panificație Fălești”	Fălești	Fabricarea pâinii	64
SA „Avicola Nord”	Fălești	Producerea de ouă	30
SA „Mold Nord”		Fabrica de vinuri	98
ÎM „Sudzucker – Moldova”	Fălești	Fabricarea zahărului	198
ÎM „Heuveland” SRL	s. Logofteni	Producerea cașcavalului	11
ÎCS „Marthatex” SRL	Fălești	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	312
ÎCS „Textre” SRL	s.Glinjeni	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	120
ÎCS „Romina Cablaggi” SRL	Fălești	Prestarea servicii în asamblarea cablagilor electrice	328
ÎCS „Plastic-Manufacturing” SRL	Fălești	Servicii în asamblarea	200
ÎSC „Gabriedil” SRL	s. Albinețul Vechi	Servicii în construcție și amenajare, reparație a clădirii și utilajului întreprinderii SRL	27
ÎCS „Excel Manufacturing” SRL	Fălești	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	100
SA „Protos”	Fălești	Producerea țevilor	6
SA „Prut – 80”	Fălești	Producerea mașinilor de spălat, utilaje pentru	60
SA „Uzina de Mașini de Salubritate”	Fălești	Matritare. Prelucrarea metalelor. Lucrări de fierarie.	27
SA „Întreprinderea Specializată de Reparație a Tehnicii”	Fălești	Prestarea serviciilor de transport, comerț, testare	6
SRL „Agas- Ros”	Fălești	Prestarea serviciilor de prelucrare a metalului	6

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Sectorul industrial în raionul Fălești este reprezentat, în mărime de 47% de întreprinderile private cu capital autohton, altele 53%, revenindu-le companiilor cu investiții străine, cu activitate, preponderent în domeniul confecționării îmbrăcăminte, asamblării cablurilor și a jucăriilor din plastic. Acest factor, poate servi drept unul determinant în explicarea orientării puternice spre piețele externe a întreprinderilor industriale din raion, 85% din valoarea producției livrate în 2012 fiind exportată. Atare nivel depășește cu mult valoarea medie a acestui indicator pentru regiunea de Nord a Republicii, dar și a celui înregistrat la nivel național.

Figura 30. Orietarea externă a producției industriale, 2012

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Tabelul 31. Principalele întreprinderi cu activitate de export din raionul Fălești

Agentul economic	Categoria de produse exportate	Țara destinație
ÎCS „Marthatex” SRL	Îmbrăcăminte de lucru	Italia
ÎM „Sudzucker – Moldova”	Zahăr, melasă	Rusia, România, Lituania
ÎCS „Plastic-Manufacturing” SRL	Jucării surpriză	România
ÎCS „Romina Cablaggi” SRL	Cablage electrice	România
SA „Prut – 80”	Mașini-unelte pentru prelucrare materialelor prin îndoire	Rusia
SA „Mold Nord”	Vin	Rusia, Georgia, Germania
SRL „Agas- Ros”	Mașini industriale de calacat haine	Rusia, Ucraina, Kazakstan
SA „Fabrica de prelucrare a semințelor de porumb”	Porumb destinat însămînțării	Belarus, Rusia
ÎCS “Textre” SRL	Îmbrăcăminte	Italia

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliu Raional Fălești

1.6.1.1. Principalele probleme ale industriei

În concluzie, pot fi evidențiate câteva tendințe care caracterizează dezvoltarea industriei în raionul Fălești.

1. În ultimii ani, sectorul a reușit să evolueze pozitiv sub aspect al numărului de agenți economici activi și al populației antrenate în activitatea acestora, un catalizator important în acest sens fiind atragerea investițiilor străine;
2. Condițiile favorabile dezvoltării agriculturii și disponibilitatea forței de muncă, relativ, ieftină au creat premise pentru dezvoltarea industriei ușoare, totodată atestându-se o atractivitate redusă a industriei grele pentru investitori. O mare parte din obiectele industriale, în atare sector dispunând de o infrastructură de producere depășită, a căror restabilire necesită resurse financiare majore și capital uman;
3. Structura industriei, însă, îi conferă un grad înalt de volatilitate față de șocurile provocate de instabilitatea climei, care afectează procesarea producției agricole și alimentare și față de evoluțiile piețelor externe de unde provin o mare parte din investițiile efectuate, și reprezintă, corespunzător piața de desfacere pentru 85% din producția industrială din raion;
4. Dezvoltarea extensivă a întreprinderilor industriale, fundamentată pe sporirea intensității de consum a factorului „muncă” și a costurilor asociate acesteia, a determinat o tendință generală de reducere a productivității muncii, capitalul străin concentrându-se, cu precădere, în activități caracterizate printr-o intensitate

redușă a investițiilor în capital fix și bazat pe utilizarea în abundență a forței de muncă ieftină. În decembrie 2012, salariul mediu lunar în raionul Fălești a înregistrat un nivel foarte jos, comparativ, cu alte raioane, depășind doar cel înregistrat în Leova, Cantemir, Căușeni, Telenești și Sîngerei;

5. Dezvoltarea sectoarelor menționate deși sunt principala țintă a investițiilor străine, expunerea înaltă la șocurile externe poate avea consecințe grave atât asupra activității antreprenorilor din sector, cât și asupra încasărilor în bugetul APL și a bunăstării populației – conform datelor anului 2012, 72% din persoanele angajate la întreprinderile industriale activau în industria ușoară;
6. Dat fiind discrepanțele înalte în ceea ce privește posibilitatea de a accesa diverse servicii de afaceri și calitatea infrastructurii transporturilor și a energiei dintre sate și centrul raional, principalele întreprinderi industriale din raion sunt concentrate în orașul Fălești;

Reieșind din cele menționate anterior, principalele constrângeri identificate în activitatea întreprinderilor industriale ce activează în raionul Fălești pot fi rezumate după cum urmează:

- Lipsa pieței interne de desfacere, ce relevă din nivelul redus al populației și al veniturilor acesteia;
- Discrepanța dintre profesiile solicitate pe piața forței de muncă în raion și ofertă, atât sub aspect al domeniului de pregătire cât și al nivelului de pregătire, crează în întreprinderile industriale o insuficiență de capital uman atât în producere cât și alte activități ce țin de planificarea producerii, marketing, logistică ș.a.;
- Instabilitatea și costul înalt al materiei prime în industria de procesare a produselor agricole și alimentare, cauzată de lipsa cooperării producătorilor pe verticală;
- Competitivitatea redusă a producției determinată de costul înalt al materiei prime, și a înzestrării reduse cu tehnologii moderne ce ar permite sporirea productivității în sector;
- Capacități reduse de a accesa resurse de finanțare externe, dat fiind dobânzile înalte aplicate de către bănci pentru creditele comerciale acordate, pe de o parte, și rentabilitatea redusă a investițiilor pe de altă parte;
- Insuficiența de capital fizic și gradul înalt de uzură morală și fizică a utilajului din întreprinderile industriale;
- Lipsa instrumentelor de stimulare a producătorilor locali de către APL;
- Lipsa infrastructurii de afaceri: incubatoare de afaceri, parcuri industriale.

Analiza SWOT industrie

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Existența producătorilor și furnizorilor în amonte pentru industriile existente • Disponibilitatea infrastructurii transporturilor și energetic • Apropierea de municipiul Bălți⁴, care poate asigura creșterea pieței de desfacere pentru producătorii din r. Fălești	• Deficitul forței de muncă instruită și calificată, solicitată în industrie • Piața internă de desfacere mică • Lipsa infrastructurii de afaceri • Situația lamentabilă a edificiilor producătorilor din industria grea

⁴ Municipiul Bălți al doilea oraș ca marime în Republica Moldova, după mun. Chișinău cu o populație de 149 mii de persoane

• Ponderea înaltă a investitorilor străini în industrie • Amplasarea populației preponderent în localitățile rurale (82%), sporește disponibilitatea forței de muncă relativ ieftină • Existența spațiilor pentru dezvoltarea activităților industriale, inclusiv a parcurilor industriale	• Acces neuniform sub aspect teritorial la infrastructura energetică și de transport • Lipsa ghișeului unic pentru susținerea activității antreprenoriale • Lipsa cooperării producătorilor în amonte și aval • Concentratea înaltă a producției industriale în activități puternic expuse șocurilor climaterice și instabilității partenerilor economici externi
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Disponibilitatea căilor de transport diversificate: rutier și feroviar care permite interconexiunea cu România și Ucraina • Amplasarea geografică favorabilă • Existența producătorilor și furnizorilor în amonte pentru dezvoltarea industriei de producere a bioenergiei • Posibilitatea dezvoltării PPP, inclusiv cu participarea populației emigrate la muncă peste hotare	• Expunerea înaltă la șocurile externe • Instabilitatea cadrului național legal • Instabilitatea politică în țară • Capacități instituționale reduse ale APL de a atrage și a valorifica fonduri externe de susținere a infrastructurii de suport în industrie • Birocrația în instituțiile publice și calitatea redusă a serviciilor oferite mediului de afaceri

Recomandări industria

Reieșind din constrângerile identificate, pot fi formulate următoarele recomandări de redresare și stimulare a dezvoltării industriei raionului:

- Crearea unei școli profesionale pentru fete și ajustarea programului educațional al școlii profesionale pentru băieți, în vederea asigurării cu profesioniști a cererii de forță de muncă a întreprinderilor industriale;
- Asigurarea mobilității forței de muncă pe întreg teritoriul raionului;
- Intensificarea dialogului dintre APL și mediul de afaceri în vederea identificării mecanismelor de stimulare a producătorilor locali;
- Crearea unei platforme de dialog pentru mediul de afaceri, în vederea intensificării cooperării producătorilor din amonte și aval, iar prin urmare a sporirii valorii adăugate create în raion;
- Crearea infrastructurii de suport a producătorilor din raion, prin instituirea unei baze de date a cererii și ofertei de produse agricole și industriale în raion, precum și a unui centru de marketing care ar asista producătorii în realizarea studiilor de piață, a business planurilor și în identificarea potențialilor parteneri comerciali naționali și străini.

1.6.3. AGRUCULTURA

1.6.3.1. Evaluarea situației generale în agricultură

Condițiile agropedoclimatice. Raionul Fălești, fiind situat la nordul Republicii Moldova, dispune de condiții climaterice și o structură a solului mai favorabilă dezvoltării agriculturii, comparativ cu raioanele situate în Sudul Republicii, dar mai puțin prielnică față de cele situate în zona agropedoclimatică de Nord. Clima se caracterizează printr- un grad moderat de expunere la condițiile secetoase, iar solurile sunt preponderent formate din

cernoziomuri obișnuite, iar uneori tipice și levigate, caracterizate printr-o fertilitate bună.

Tabelul 32. Gradul de adaptare a culturilor la condițiile climaterice secetoase

Zona	Secetă	Micșorarea recoltei	Precipitații	Gradul de expunere	Gradul de adaptare
Nord	Slabă 1 dată în 10 ani	Pînă la 20%	70-80% normal	Mic	Înalt
Centru	Puternică 1 dată în 5-6 ani	De la 20% la 50%	60-70% normal	Moderat	Mediu
Sud	Foarte puternică 1 dată la 3 ani	Mai mare de 50%	<50% normal	Înalt	Redus

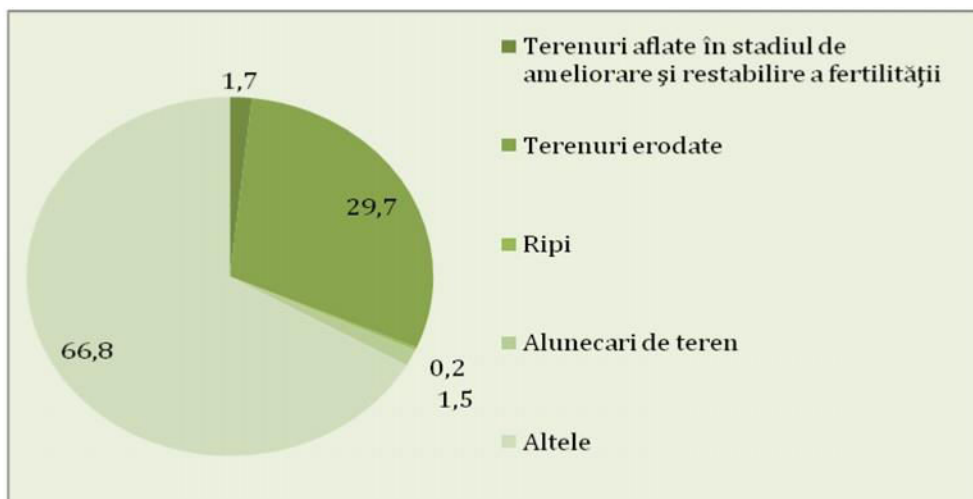
Sursa: elaborat de autori în baza Raportului național de Dezvoltare Umană 2009-2010, PNUD.

Totodată, procesele de eroziune ale solului care au loc, inclusiv ca urmare a parcelării excesive a terenurilor agricole, dar și, deseori, a nerespectării rotației culturilor, au sporit gradul de expunere a culturilor agricole la condițiile climaterice nefavorabile, un exemplu elocvent fiind reducerea puternică a recoltei în urma secetei produse în anul 2012.

Aproximativ o treime din suprafața raionului o reprezintă terenurile erodate, râpile și suprafețele afectate de alunecări de teren, care per ansamblu se află sub media înregistrată la nivel de țară. Totodată, suprafețele supuse eroziunii depășesc media națională cu 3,8%, constituind 29,7% din total. În același timp, trebuie de menționat că din 4041 ha aflate în proces de ameliorare și restabilire a fertilității la nivel național, 1860 ha, sau 46% aparțin raionului Fălești. De asemenea, în conformitate cu Programul de conservare și sporire a fertilității solurilor pe anii 2011-2013, au fost planificate acțiuni hidroameliorative de combatere a eroziunii solurilor în raionul Fălești și anume desecarea pământurilor supraumectate în hotarele administrativ-teritoriale ale comunelor Obreja Veche și Hîncești, curățarea albiei râurilor Șuvăț și Ciuluc.

Pe de altă parte, un factor important care va contribui la reducerea riscului de expunere a plantațiilor agricole la condițiile climaterice aride este dezvoltarea sistemului de irigare în raion. În anul curent se intenționează finisarea construcției apeductului Prut- Fălești, iar drept rezultat va fi posibilă în timpul cel mai apropiat asigurarea a 15 sate cu apă tehnică pentru irigare.

Figura 31. Ponderea terenurilor în stare de degradare și a celor aflate în stadiul de ameliorare în totalul terenurilor, %

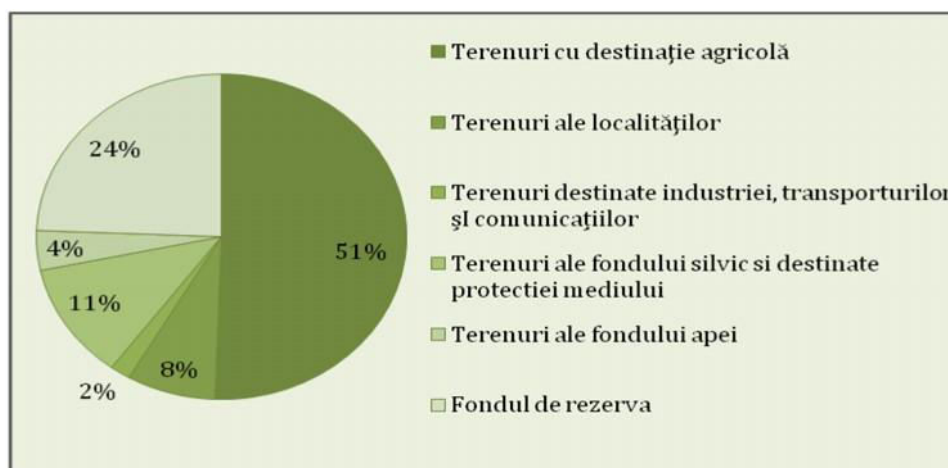

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Structura fondului funciar după destinații de utilizare. În pofida existenței condițiilor climaterice favorabile, a suprafeței teritoriale⁵ relativ mare și a distriubuției populației, preponderent, în localitățile rurale (81,8%), suprafața fondului funciar destinată agriculturii este foarte mică, de aproximativ 51%⁶. Din totalul terenurilor agricole, 10,9% reprezintă terenurile localităților și cele destinate industriei, transporturilor și comunicațiilor; 11% sunt ocupate de păduri și 4% de râuri și lacuri. În același timp, dintre toate raionale, Făleștiul deține cel mai mare fond de rezervă – 24% din suprafața totală a fondului funciar (26160 ha), care constă din terenurile neatribuite în proprietate, posesiune și în folosință. În 2013, din contul fondului funciar de rezervă au fost majorate:

1. Terenurile cu destinație agricolă cu 22.25 ha, care au constituit 54252,71ha;
2. Terenurile satelor și orașelor cu 27.11ha, constituind 8378.76 ha;
3. Terenurile destinate industriei transportului, telecomunicațiilor și cu altor destinații speciale cu 4,95 ha, reprezentînd 14,90 ha;
4. Fondul apelor cu 3,18 ha, constituind 4222,87 ha.

Figura 32. Repartizarea fondului funciar după destinații la 1 ianuarie 2012, %

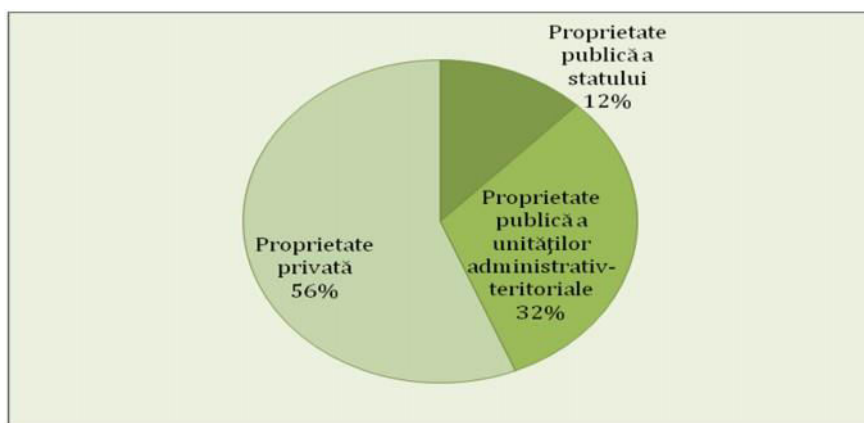
Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul raional Fălești

Caracteristica sectorului agricol după forma organizatorică juridică. Conform datelor de la începutul anului 2013, din suprafața totală a raionului - 46938,1 ha. Sau 43,8% se aflau în proprietate publică, dintre care 12,2% în proprietatea statului și 31,6% în proprietatea unităților administrativ-teritoriale. Restul, puțin mai mult de jumătate din fondul funciar - 60321.47 ha, reprezenta proprietate privată. Cît privește terenurile agricole, marea lor majoritate, se află în proprietate privată. Conform datelor disponibile pentru anul 2011, desfășurau activitate agricolă 10181 de gospodării țărănești de fermier, 56 de Societăți cu Răspundere Limitată, 10 Cooperative de producere agricole, 1 Societate pe acțiuni și 3 alte tipuri de organizații. La nivelul raional au fost constituite 3 asociații ale producătorilor de cereale, floarea soarelui și sfeclă de zahăr. Totodată, intensitatea activității acestora este încă foarte modestă. În acest conxt promovarea mai largă a culturii asociative în rîndurile proucătorilor, atît mici cît și mari este foarte importantă întru consolidarea poziției acestora pe piață, dar și vizavi de autoritățile publice.

⁵ Suprafața fondului funciar al r-ului Fălești în 2012 a constituit 107260 ha, plasîndu-se în top 10 raioane după dimensiune

⁶ Resursele naturale și mediul în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică. Chișinău 2012 disponibil la http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Mediu/Resurse_naturale_2012.pdf;

Figura 33. Repartizarea terenurilor agricole după formă de proprietate , %

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Suprafața cultivată. În anul 2013, din suprafața terenurilor cu destinație agricolă au fost prelucrate și însămânțate cu diverse culturi 46101 ha., ceea ce ar reprezenta în jur de 80,5% din suprafața terenurilor arabile atestate la data de 1 ianuarie 2013 de către serviciul Relații Funciare și Cadastru. Principalele culturi tradiționale ce dispun de condiții pedoclimatice favorabile de dezvoltare în raion sunt: porumbul, floarea soarelui și grâul de toamnă, ceea ce reprezintă mai mult de trei sferturi din suprafața terenurilor cultivate.

Tabelul 33. Structura terenurilor agricole după tipul culturilor agricole

	Suprafața cultivată, ha			Modificarea suprafețelor cultivate, p.p.	
	2011	2012	2013	2012/2011	2013/2012
Porumb/boabe	10954	13100	10650	19,6	-18.7
Floarea soarelui	10788	12500	11920	15,9	-4.6
Grâu de toamnă	11623	11100	14726	-4,5	32.7
Sfeclă de zahăr	4272	3129	2629	-26,8	-16.0
Orz de toamnă	2509	1038	1204	-58,6	16.0
Soia	1788	878	740	-50,9	-15.7
Porumb/semințe	255	391	379	53,3	-3.1
Legume	184	262	113	42,8	-56.9

Sursa: elaborat în baza raportului privind executarea Planului de dezvoltare socio - economică a raionului Fălești pentru anul 2012

În anii cu condiții favorabile agriculturii, un randament mare, comparativ cu media înregistrată pe țară, se atestă la cultivarea cerealelor, în special a grâului, a porumbului, floarii soarelui, sfeclii de zahăr. Totodată, în perioada ultimilor 5 ani, pentru majoritatea culturilor, s-a înregistrat o volatilitate foarte înaltă a recoltei obținute la hectar, dar și o tendință generală de scădere, comparativ cu nivelul înregistrat în anul 2008.

Tabelul 34. Randamentul mediu la hectar (chintale)

	2008	2009	2010	2011	2012
Cereale	33,7	24,7	26,1	25,7	18,6
<i>Grâu</i>	35,2	26,4	27,8	27,2	19,2
<i>Orz</i>	28,1	19,6	19,9	18,7	15,2
Porumb pentru boabe	31,1	21,2	30,0	24,7	4,8
Sfecla de zahăr	416,3	127,3	329,4	202,6	100,3
Floarea soarelui	19,2	14,1	16,9	16,5	8,9
Rapiță	19,7			9,3	8,7
Legume de câmp	50,1	59,9	64,6	53,5	53,1
Struguri	59,5	21,2	2,8	19,6	11,8
Fructe și pomușoare	25,3	28,0	14,8	24,0	13,5

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În pofida condițiilor avantajoase, plantațiile multianuale sunt foarte mici, deținând doar o pondere nesemnificativă din suprafața terenurilor cu destinație agricolă, de aproximativ 4,9%. În pofida faptului că pomicultura și viticultura sunt considerate ramuri tradiționale pentru raion, aceste sectoare și-au pierdut în timp din potențialul lor de creștere. În prezent, suprafețele ocupate cu pomi fructiferi și viță de vie, dețin aproximativ 1/3 și, 1/15 din terenurile cultivate cu aceste culturi la începutul anilor 80, când reprezentau 5120 ha și, cosrespuzător 2769 ha. În 2012 suprafețele cultivate cu fructe și viță de vie au constituit 1580 și, corespunzător 179 ha.

În ultimii ani s-a redus semnificativ productivitatea plantațiilor multianuale. În anul 2012, recolta medie de fructe la hectar a fost de 12,6 chintale, iar de struguri 6.2 chintale – cel mai mic nivel înregistrat comparativ cu alte raioane. Constrângerile în dezvoltarea acestui sector sunt: plantațiile vechi care necesită a fi înnoite, structura sortimentală slab dezvoltată, baza tehnologică slab dezvoltată.

Pe termen mediu și lung, pentru dezvoltarea acestor sectoare este eceasă reînnoirea treptată a plantațiilor. Conform planului de dezvoltare a pomiculturii și viticulturii în raionul Fălești pentru anii 2009-2015, se prevedea reînnoirea plantațiilor pe o suprafață de 450 și, respectiv 143,58 ha.

În anul 2012 au fost casate și propuse spre defrișare 103,31 ha livezi și 4 ha de vii, plantații cu un potențial epuizat de producere. Totodată, producătorii agricoli au sădit: 49 hectare de plantații nucifere, 45 hectare de livezi și 7 ha de vii. În timp ce revitalizarea viilor se produce foarte lent, sub nivelul planificat, foarte rapid se extind plantațiile de nuci.

Infrastructura și tehnologizarea sectorului agricol. Disponibilitatea unei infrastructuri fizice și a tehnologiilor performante este un factor important întru asigurarea dezvoltării sectorului agricol. În prezent sunt protejate de grindină 93,7 mii ha ceea ce reprezintă mai mult de 86% din suprafața raionului. Odată cu finalizarea construcției apeductului Prut-Fălești, va fi posibil conectarea la sistemul centralizat de irigare aproape a tuturor localităților din raion. Numărul mașinilor agricole în raion este relativ ridicat, astfel în anul 2011 unui tractor revenindu-i în jur de 56 ha de teren arabil. Totodată, potențialul tehnic mai cuprindea: 895 remorci, 159 combine, 147 grape cu colț și 194 grape cu disc, 80 mașini de curățat cerealele, 534 pluguri, 388 de cultivatoare și 368 de semănători ș.a În 2012 s-a înregistrat o reducere a potențialului tehnic în raion fiind în descreșetere față de anul precedent numărul de tractoare de la 1020 la 1008 unități, dar și de remorci,

combine și semănători, care au constituit 540,145 și, respectiv 380 unități. Totodată a sporit numărul grapelor, atât cu colț și cu disc cu 848 și 9 unități, al plugurilor cu 5 unități și cultivatoarelor cu 15 unități.

Zootehnia. Dat fiind ponderea înaltă a pășunilor și fînețelor în suprafața totală a raionului – 17,5⁷ mii ha sau 16,3%, care este superioară nivelului mediu înregistrat pe țară, de 10,4% există precondiții bune pentru dezvoltarea zootehniei în raionul Fălești. De asemenea, și gradul de încărcare a pășunilor și fînețelor cu animale cornute este mai redus comparativ cu media pe țară – 2,8 vs 2,9 capete de bovine, caprine și ovine la 1 ha. Totodată, în ultimii ani acest sector a cunoscut, mai cu seamă, un proces de stagnare, cauzat de mai mulți factori, inclusiv instabilitatea producției agricole, parcelarea terenurilor și creșterea animalelor, în cea mai mare parte în cadrul gospodăriilor țărănești. Conform datelor disponibile la 1 ianuarie 2013, în gospodăriile populației și țărănești erau crescute 95,5%, 92,7% și, corespunzător, 98,3% din efectivul de bovine, porcine și, respectiv, ovine și caprine.

În anul 2012 producția animalieră a constituit 205 mln. lei. În mare parte, sectorul zootehnic este reprezentat de avicultură, din contra producția vitelor și porcilor cunoscînd o tendință generală de descreștere în ultimii ani. În anul 2012, în sectorul zootehnic (consolidat și individual) s-au produs 1930 tone carne, dintre care: 1114 tone - de păsări, 465 tone de bovine, 330 tone de porcine, 21 tone de ovine; lapte - 4396 tone, ouă 53465 mii bucăți, pește - 60 tone.

Factorul principal ce determină evoluția ramurii este volatilitatea producției vegetale în dependență de șocurile climaterice, dar și concentrarea producției acestui sector în gospodăriile țărănești și cele ale populației, precum și o serie de alți factori ce țin de calitatea nutrețurilor și a tehnologiilor de creștere a animalelor.

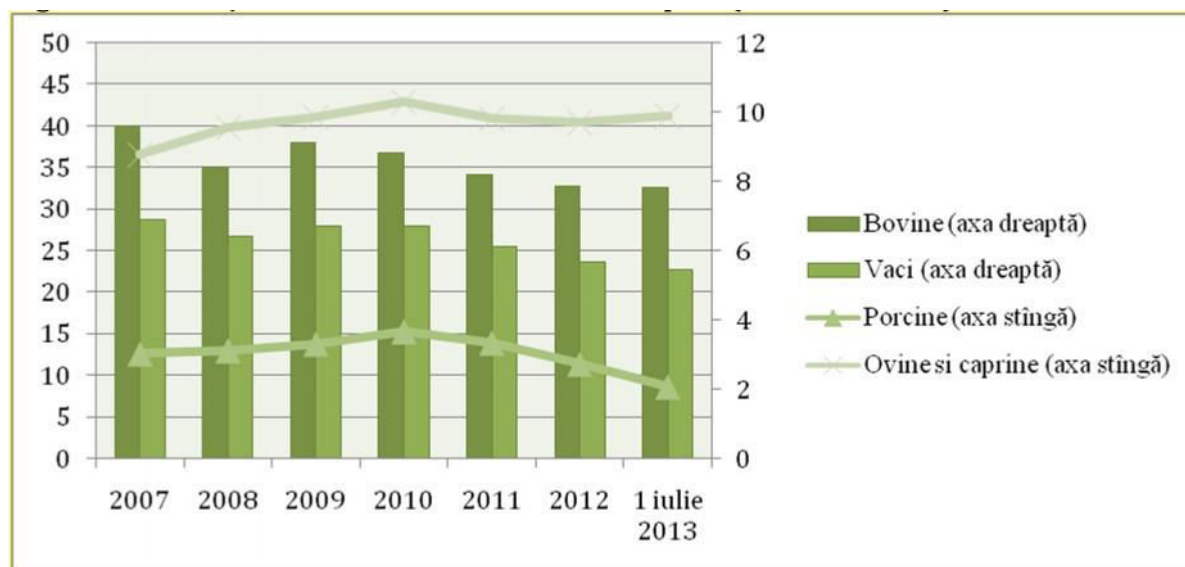
Tabelul 35. Producția principalelor categorii de produse din sectorul zootehnic în gospodăriile agricole

	2009	2010	2011	2012	T.I, 2011	T I, 2012	T.I, 2013	Indicele producției	
								T.I 2012/ T.I 2011	T.I 2013/ T.I 2012
Creșterea vitelor și păsărilor (tone)	558	529	489	694	62	101	108	162.9	106.9
Vînzarea pentru sacrificare a vitelor (tone)	400	437	498	524	68	127	107	186.8	84.3
Lapte (tone)	1004	887	826	445	194	139	72	71.6	51.8
Ouă (mii.buc)	22219.0	22652.0	9554.0	20341	5658.0	4214.0	6230.0	74.5	147.8

Per ansamblu, în perioada 2005-2012, în raion se atestă o reducere semnificativă a efectivului de animale, de toate categoriile. În sectorul de creștere a bovinelor, tendințele negative se fac pronunțate și prin scăderea productivității, astfel sporul zilnic în greutate a vitelor evoluînd de la 211 gr. în 2005, la 142 gr. în 2012. În cazul creșterii porcilor acest indicator, a avut o tendință inversă, sporind de la 96 gr. la 124 gr.

⁷ Conform datelor Serviciului Relații Funciare și Cadastru cu privire la fondul funciar la situația de 01.01.2013

Figura 34. Evoluția efectivului de animale, mii capete (la finele anului)

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

1.6.3.2. Principalele probleme cu care se confruntă agricultorii

Agricultura rămîne a fi un sector important al raionului Fălești. Oportunitățile încă limitate de dezvoltare ale industriei grele și, din contra, posibilitățile de dezvoltare ale unor ramuri industriale ce ar putea utiliza ca materii prime deșeurile agricole; numărul mare al populației rurale; suprafața relativ mare a raionului și condițiile agropedoclimatice favorabile ar putea contribui la dezvoltarea acestui sector. Totodată, în ultimii ani atît producția vegetală cît și animală au avut mai degrabă o tendință de stagnare, susținută de o reducere a productivității în sector, dînd dovadă de o volatilitate înaltă de la an la an, în dependență de condițiile climaterice. Aceste tendințe pot fi explicate de cîțiva factori principali:

- Erodarea progresivă a solului, care rezultă din nerespectarea tehnologiilor de prelucrare a solului și de cultivare, dar și de parcelarea excesivă a solului și incapacitatea gospodăriilor țărănești de a aplica la scară largă tehnologii avansate de prelucrare a solului și de cultivare, ce ar stopa procesul de eroziune. Pe de altă parte eroziunea solului nu numai condiționează reducerea generală a productivității, dar și sporește expunerea mai înaltă a culturilor la șocurile climaterice;
- Insuficiența resurselor financiare, determinată de lipsa resurselor financiare proprii și incapacitatea fermierilor și producătorilor agricoli mari de a trage resurse financiare externe, precum și volumul redus și mecanismul imperfect de acordare a subvențiilor în agricultură de către stat;
- Lipsa capitalului uman în domeniu, de rînd cu insuficiența resurselor financiare, reduc din capacitățile de înzestrare a fermierilor cu utilaje adecvate de prelucrare a solului, de utilizarea îngrășămintelor și de prelucrare neadecvată a solurilor;
- Lipsa infrastructurii de afaceri: parcurilor industriale și a incubatoarelor de afaceri, care condiționează, mai degrabă dezvoltarea agriculturii extensive decît utilizarea inovațiilor în sector;
- Dialogul public-privat redus și lipsa cooperării producătorilor pe verticală și orizontală, care în condițiile în care ar fi intensificate ar permite: sporirea capacităților de previzionare și planificare a procesului de producție; lărgirea pieței de desfacere și sporirea profiturilor; remedierea infrastructurii fizice și logistice în

- agricultură;
- Lipsa unui parc tehnic modernizat pentru prelucrarea produselor agricole.

1.6.3.3. Analiza SWOT sectorul agricol

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
- Disponibilitatea resurselor funciare ce ar putea fi valorificate ca destinație agricolă; - Existența infrastructurii de irigare; - Disponibilitatea resurselor umane; - Tradiții în cultivarea produselor vegetale ce dispun de condiții favorabile de dezvoltare în regiune; - Existența producătorilor mari în amonte; - Randamentul relativ înalt pentru anumite culturi agricole comparativ cu media pe țară; - Suprafața mare a pășunilor poate constitui o premisă pentru dezvoltarea zootehniei; - Existența unui mecanism de prevenire a riscurilor de inundații pentru 6 localități din zona de risc; - Practicarea sistemelor conservative de prelucrare a solului pentru creșterea retenției de apă (mini-till); - Existența bazinelor acvaticice într-un număr mare; - Existența a 2 subbazine hidrografice; - Amplasarea raionului de-a lungul unei porțiuni a râului Prut; - Existența experienței de colaborare cu Agenția „Moldsilva” pentru reabilitarea terenurilor degradate prin împădurire;	- Parcelarea excesivă a terenurilor; - Erodarea progresivă a solurilor; - Lipsa capitalului uman și a resurselor financiare; - Patrimoniu de plantații viticole și pomicole învechit; - Structura sortimentală a culturilor slab dezvoltată; - Infrastructura fizică și logistică slab dezvoltată; - Lipsa infrastructurii de afaceri și gradul redus de implementare a noilor tehnologii; - Lipsa dialogului dintre producători pe orizontală și verticală; - Incapacitatea sistemului actual antigrindină de a răspunde prompt necesităților de protecție; - Inexistența datelor cu privire la suprafețele fâșiilor forestiere de protecție a câmpurilor; - Dezvoltarea precară a sistemelor de irigare prin picurare; - Absența pașaportizării bazinelor acvaticice; - Absența monitoringului utilizării apei; - Neimplementarea principiilor de management integrat al resurselor de apă; - Dezvoltarea precară a rețelelor de canalizare; - Absența stațiilor de epurare a apelor uzate în localități cu rețele de aprovizionare cu apă; - Inexistența datelor cu privire la gradul de acoperire cu perdea forestieră a fâșiilor de protecție a apelor, drumurilor și câmpurilor; - Necunoașterea de către instituțiile de învățământ a modalităților de pregătire a materialului săditor pentru plantarea fâșiilor de protecție a apelor
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Durabilă a Complexului Agroindustrial al Republicii Moldova	- Instabilitatea politică; - Acordului de Liber Schimb Aprofundat și

(2008-2015); • Condiții agropedoclimatice relativ favorabile; • Existența diverselor fonduri de dezvoltare a antreprenoriatului, inclusiv în domeniul agriculturii; • Cererea internă sporită pentru produsele agroalimentare; • Posibilitatea valorificării oportunităților de export fără taxe vamale a produselor vegetale în Uniunea Europeană și țările CSI; • Existența condițiilor climaterice favorabile pentru creșterea culturilor de struguri de masă; • Dezvoltarea parteneriatelor între agricultori și proprietarii/arendașii bazinelor acvatice pentru utilizarea apei în scopuri de irigare și întreținere a bazinelor acvatice; • Continuarea cooperării cu Agenția „Moldsilva” pentru reabilitarea terenurilor degradate prin împădurire; • Implicarea instituțiilor de învățământ pentru pregătirea materialului săditor pentru plantarea fâșiilor forestiere de protecție a râurilor; • Implicarea instituțiilor de învățământ, instituțiilor publice, populației pentru plantarea arborilor.	Cuprinzător cu Uniunea Europeană • Instabilitatea condițiilor climaterice; • Posibilitățile reduse de contractare a creditelor pentru finanțarea dezvoltării agricole, dat fiind riscurile înalte asociate acestui sector; • Creșterea necesității de irigare; • Eroziunea, salinizarea solului, deșertificarea; • Creșterea frecvenței și intensității inundațiilor; • Reducerea resurselor de apă; • Managementul ineficient al resurselor de apă; • Expunerea la stresurile valurilor de căldură/frig a plantațiilor tinere; • Distrugerea plantațiilor noi de animale în timpul pășunatului.
--	---

1.6.3.4. Recomandări sectorul agricol

Reieșind din problemele identificate în cadrul prezentei analize, se văd necesare următoarele acțiuni în vederea reabilitării situației în sector:

1. Realizarea acțiunilor de restabilire a solurilor degradate.
2. Susținerea procesului de revitalizare a suprafețelor pomicole și viticole;
3. Consolidarea eforturilor APL și a altor instituții în domeniul consultării mediului de afaceri privind fondurile existente de finanțare a investițiilor în domeniul agricol și modalitățile de accesare a acestora, precum și asigurarea cu informația tehnică necesară privind prelucrarea corectă a terenurilor agricole;
4. Intensificarea procesului de informare a comunității agricultorilor privind efectele distructive asupra solului ale prelucrării neadecvate a acestuia, dar și asupra bunelor practici implementate în vederea asigurării unei afaceri competitive;
5. Facilitarea procesului de consolidare a terenurilor agricole, prin crearea unei baze de date privind cererea și oferta pe piața funciară;
6. Elaborarea unui studiu privind bonitatea solurilor în diverse regiuni ale raionului și posibilitățile de specializare teritorială în anumite culturi;
7. Crearea unei platforme de dialog între producătorii din amonte și aval din sectorul agricol și autoritățile publice în vederea identificării adecvate a impedimentelor în procesul de dezvoltare a producătorilor agricoli și a mecanismelor

- oportune de soluționare a acestora, precum și a consolidării eforturilor de îmbunătățire a infrastructurii fizice și logistice;
8. Asigurarea conexiunii tuturor regiunilor la sistemul centralizat de irigare;
 9. Organizarea programelor de instruire profesională și antreprenorială a tinerilor agricultori în vederea stimulării lansării unor noi afaceri, dezvoltarea inovațiilor și transferului tehnologic în agricultură;
 10. Stimularea cooperării dintre producătorii agricoli și instituțiile de cercetare;
 11. Consolidarea capacităților de colectare a deșeurilor agricole de origine animală și vegetală în vederea reutilizării acestora pentru îmbunătățirea fertilității solurilor sau pentru dezvoltarea producerii biocombustibilului;
 12. Modernizarea bazei tehnologice a producătorilor agricoli. Utilizarea tehnologiilor de producție ecologică;

1.6.4. INVESTIȚIILE ȘI PROCESUL INVESTIȚIONAL

1.6.4.1. Evaluarea procesului investițional

Activitatea investițională din r-ul Fălești, în ultimii ani, nu poate fi caracterizată ca fiind intensivă și stabilă. Aceasta a fost puternic afectată de criza economică din 2009, începînd să se restabilească abia în anul 2011. În 2012, valoarea investițiilor în capital fix a constituit 130,2 mil lei, o creștere cu 60,9%, comparativ cu anul precedent. Per ansamblu, valoarea investițiilor în mijloace fixe în raion nu depășește 1% (0,7%) din volumul total de investiții efectuate în țară.

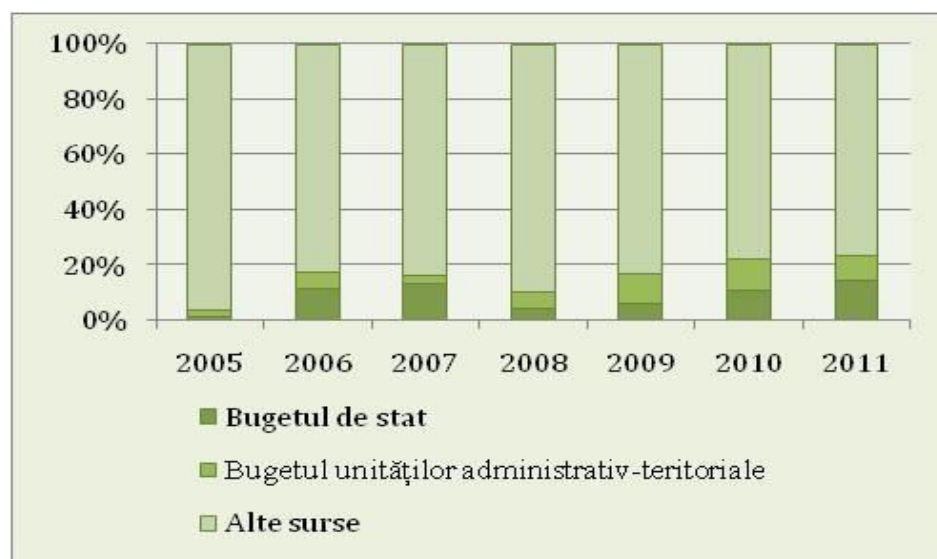
Figura 35. Evoluția investițiilor în capital fix în perioada anilor 2005-2011

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În anul 2012, 45,4% din volumul total al investițiilor efectuate în capital fix a fost valorificat de sectorul public. Începînd cu anul 2008, investițiile provenite din bugetul de stat și cele teritorial-administrative au avut o tendință generală de creștere. Pe fonul recuperării lente a investițiilor sectorului privat, finanțările bugetare au reprezentat o sursă relativ stabilă, în perioada post criză. În 2012, investițiile în capital fix asigurate din contul mijloacelor bugetare au constituit 27 % din total, înregistrînd o creștere semnificativă, comparativ cu nivelul de 10,7% atins în anul 2008. Valoarea acestui indicator este cu mult superioară și celei înregistrate în 2012 la nivel republican – 11,6%.

Figura 36. Modificarea structurii investițiilor în mijloace fixe realizate din surse bugetare , %

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În jur de 47% din investițiile efectuate în capital fix au fost valorificate de sectorul privat, investitori activi în ultimii doi ani fiind câteva întreprinderi din industria de vinificație, industria ușoară și de producere a zahărului.

Tabelul 36. Companiile active cu capital străin din r-ul Fălești

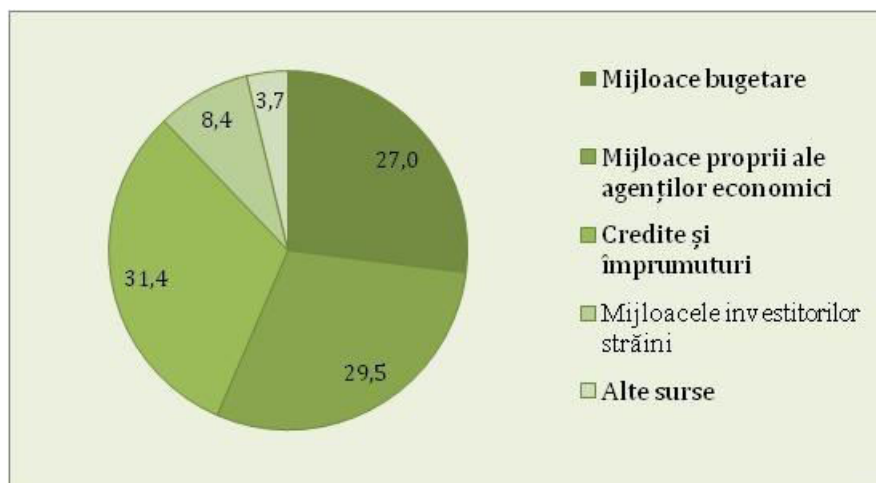
DENUMIREA COMPANIEI	LOCALIZAREA ÎNTRINDERII	PROVENIENȚA INVESTIȚIILOR	Activitatea industrială	NUMĂRUL ANGAJAȚILOR
ÎM „Sudzucker – Moldova”	Fălești	Germania	Fabricarea zahărului	198
ÎCS „Marthatex” SRL	Fălești	Italia	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	312
ÎCS “Textre” SRL	s. Glinjeni	Italia	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	120
ÎCS „Romina Cablaggi” SRL	Fălești	Italia	Prestarea servicii în asamblarea cablajului electric pentru automobile	328
ÎCS „Plastic-Manufacturing” SRL	Fălești	Italia	Servicii în asamblarea jucăriilor din plastic	200
ÎSC „Gabriedil” SRL	s. Albinețul Vechi	Italia	Servicii în construcție și amenajare și reparație a clădirii și utilajului întreprinderii SRL ÎCS „Romina Cablaggi”	27
ÎCS „Excel Manufacturing” SRL	Fălești	Italia	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	100

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliu Raional Fălești

Un rol important în remedierea infrastructurii industriale l-au avut investițiile străine, care în anul 2012, au reprezentat 8,4% din investiții atrase în raion. Totodată, volumul investițiilor străine relative mic, dar există oportunități de sporire a acestora. Conform datelor

Biroului Național de Statistică, stocul total al investițiilor străine la data de 01.10.2011 constituia 31,2 mil. lei, în creștere cu 17,1 mil. lei față de finele anului 2005.

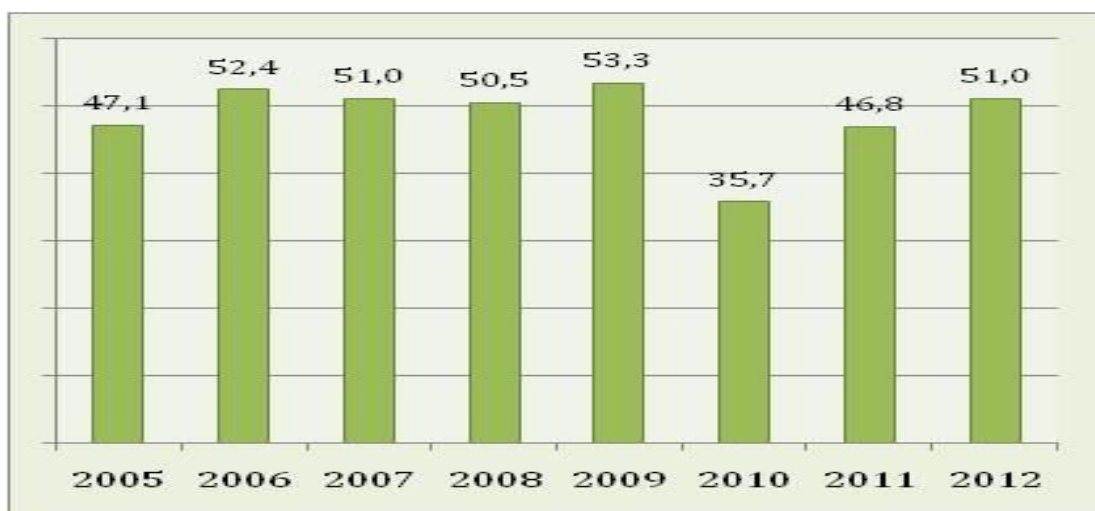
Figura 37. Structura investițiilor în capital fix pe surse de finanțare, %

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Edificiile aflate actualmente în uz public și privat, inclusiv în sfera producerii, fiind, în mare parte, învechite și necesitând o reabilitare considerabilă, o mare parte din investiții sunt orientate pentru reparații capitale și curente, precum și noi construcții de imobile. În 2012, jumătate din investiții au fost realizate în lucrări de construcție montaj, indicator comparabil cu cel înregistrat la nivel republican. Investițiile în achizițiile de noi utilaje și mașini de transport. au constituit 44511.6 mii lei în 2012, sau 34,2% din total, cu 9,8 p.p. mai puțin decât media pe țară.

Figura 38. Ponderea investițiilor în lucrări de construcție montaj în volumul total al investițiilor în mijloace fixe, %

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

1.6.4.2. Principalele probleme investițiile în raionul

Performanța activității investiționale în raionul Fălești este sub potențialul de dezvoltare. Aproximativ jumătate din investițiile efectuate în capital fix sunt valorificate de sectorul public, iar o sursă tot mai importantă ca pondere devin finanțările bugetare și

împrumuturile. Avînd în vedere starea lamentabilă a sectorului imobiliar, aproximativ 50 % sunt orientate în lucrări de construcție montaj. Totodată, în ultimii ani se vede o dinamizare a investițiilor private, efectuate în special de cîțiva mari producători activi în industrie, inclusiv cu suportul investițiilor provenite din străinătate.

Constrîngerile ce crează impedimente în dezvoltarea investițiilor relevă din factori care determină atractivitatea redusă a mediului investițional la nivel de țară, dar și din factori ce țin de capacitățile reduse ale APL-urilor și mediului de afaceri local de a impulsiona investițiile. Aici pot fi menționate:

- Insuficiența finanțărilor din sursele bugetare, precum și insatabilitatea mediului de afaceri, care afectează capacitatea investițională a acestora;
- Costul înalt de accesare a creditelor bancare;
- Capacitățile administrative reduse ale autorităților locale în atragerea fondurilor externe, determinate în special de lipsa capitalului uman instruit în domeniu;
- Calitatea redusă a serviciilor publice și costurile înalte de a importa utilaje modern.

1.6.4.3. Analiza SWOT climatul investițional

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Disponibilitatea resurselor naturale și umane care ar putea fi exploatate; • Disponibilitatea infrastructurii de transport și energetic; • Existența unor potențiale obiecte industriale pentru dezvoltare; • Existența în cadrul primăriei a unei comisii ce se ocupă cu promovarea și atragerea proiectelor investiționale.	• Lipsa unui profil investițional al raionului, care ar face vizibilă activitatea investițională locală și oportunitățile existente pentru noi investiții; • Capacitățile reduse ale administrației locale în atragerea fondurilor investiționale externe; • Lipsa unor instrumente de stimulare a investițiilor din partea APL; • Birocrația în instituțiile publice; • Presiunea fiscală înaltă; • Proceduri vamale și taxe înalte la importul mijloacelor fixe; • Informarea precară despre oportunitățile și avantajele culturilor energetice; • Informaera precară despre oportunitățile și avantajele energiei solare; • Inexistența sistemelor de ventilare a clădirilor; • Reducerea producției de biomasă agricolă.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Semnarea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător; • Existența terenurilor degradate care pot fi utilizate pentru creșterea culturilor energetice (salcie energetică); • Clima favorabilă pentru utilizarea energiei solare; • Existența programelor de finanțare în	• Instabilitatea politică; • Costurile ridicate pentru investiții într-un sistem de captare a energiei solare; • Costurile ridicate pentru investiția inițială în plantații energetice; • Focusarea pe o gamă îngustă de combustibili din surse alternative de energie.

1.6.4.4. Recomandări privind îmbunătățirea climatului investițional

În contextul problemelor identificate, ar putea fi formulate câteva recomandări care ar contribui la impulsivarea investițiilor în raion:

- Crearea unui profil investițional al raionului care ar scoate în evidență performanțele deja înregistrate în atragerea investițiilor și prezentarea principalelor domenii sau obiecte de infrastructură care ar prezenta o oportunitate investițională;
- Consolidarea capacităților instituționale ale autorităților publice în dezvoltarea PPP și intensificarea dialogului cu societatea civilă în vederea sporirii interesului pentru astfel de proiecte;
- Inventarierea patrimoniului public al APL și identificarea obiectelor ce ar putea fi pasibile privatizării.

1.7. TURISMUL

1.7.1. SITUAȚIA EXISTENTĂ A POTENȚIALULUI TURISTI

1.7.1.1. Situația existentă

Infrastructura turistică din raion este slab dezvoltată.

Mediul rural constituie o sursă importantă pentru prestarea serviciilor turistice atractive, dar din păcate aceste surse nu sunt valorificate la potențialul lor deplin, în raion fiind doar 2 centre meșteșugărești (Sărata Veche), care au ca activitate prelucrarea artistică a lemnului și pielii, confecționarea suvenirelor tradiționale, mobilierului și obiectelor de artizanat.

Figura 39. Mănăstirea “Adormirea Maicii Domnului” din comuna Călinești

Sursa: Secția Cultură și Turism Fălești

În anul 2012, capacitatea de cazare turistică existentă era reprezentată de cele 15 locuri ale pensiunii „Poiana Bocșa”. În ceea ce privește structurile de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică există 13 astfel de unități.

În majoritatea localităților rurale s-au păstrat vetrele medievale. Pe teritoriul raionului Fălești sunt înălțate 60 de edificii de cult creștin ortodox: 4 mănăstiri și 51 biserici, dintre care 9 sunt monumente de arhitectură de însemnătate națională.

Tabelul 37. Resursele turistice ale raionului Fălești

Nr.	Resurse turistice	Localitatea	Denumirea
1.	Muzeu	Florești	Muzeul raional de Istorie și Etnografie „Lazăr Dubinovschi”
		Glinjeni	Muzeul sătesc de Istorie și Etnografie
2.	Biserici	Glinjeni	„Adormirea Maicii Domnului”, sec. XVIII
		Musteața	Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil
		Năvîrneț	Sfântul Nicolae
		Popovca	Sfântul Nicolae
		Scumpia	„Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”
		Fălești	„Sfântul Nicolae”
		Burghilea	„Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul”
3.	Mănăstiri	Drujineni	„Acoperământul Maicii Domnului”
		Izvoare	Sf. Dumitru
		Albinețul V.	Sf. Cneaz Vladimir
		Năvîrneț	Acoperământul Maicii Domnului
4.	Centre meșteșugărești	Sărata Veche	Sfînta Treime
			SRL „ARBOART” SRL „ARTEZAUR-DECOR”
5.	Obiective turistice de cazare	Bocșa	„Poiana Bocșa”
6.	Centru pentru tineri	Fălești	Centru Regional de Resurse pentru Tineri

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

În raion lipsește un centru de informare și promovare a turismului local, precum nu există și politici și strategii de marketing privind valorificarea turismului raional, ceea ce se răsfrânge negativ asupra acestui domeniu. În raion promovarea turismului se desfășoară prin elaborarea materialelor promoționale (ghidul „Locuri cultural-turistice pe teritoriul raionului Fălești”, care includ date și fotografii a mai multor obiective de acest gen – biserici, muzee, clădiri de arhitectură, monumente ale gloriei militare și de artă, pensiuni turistice, elaborat în urma implementării Proiectului transfrontalier „Dezvoltarea capacității de restaurare a patrimoniului istoric”, derulat de către Muzeul Județean Botoșani, cu sprijinul financiar al Uniunii Europene prin Programul de Vecinătate România - Republica Moldova 2004-2006, PHARE CBC 2005) și publicarea materialelor în mijloacele massmedia și pe paginile web ale consiliului.

Majoritatea obiectivelor turistice sunt renovate, bine amenajate, cu panouri informative despre obiectiv și serviciile oferite. Sistematic se efectuează lucrări de restaurare și amenajare a monumentelor amplasate pe teritoriul raionului: lucrări ce țin de întreținerea aspectului general al monumentelor, de păstrare nealterată a configurației lor, de întreținere în bună ordine a drumurilor și terenurilor din jur, de înverzire a fondului vegetal, de iluminare a terenurilor unde sunt înălțate monumentele.

1.7.1.2. Obiective turistice

Dintre obiectivele turistice ce pot fi vizitate menționăm cele mai importante:

Pensiunea Poiana Bocșei– se află pe ruta turistică „Bălți - Sculeni” și pune la dispoziția turiștilor din țară dar și din străinătate posibilitatea de a practica un turism rural. La dispoziția acestora se pun căsuțe bătrânești, cu bucate tradiționale moldovenesti, plimbări pe cai sau cu căruța, posibilitatea de a asista și chiar de a participa la cultivarea produselor alimentare ecologic pure etc.

Ferma frumosa cu bune practici agricole **„Gospodarul-Rediu”** este inclusă în circuitul turistic internațional și are perspective mari pentru turismul agricol. Programul vizitei include vizitarea gospodăriei de ginseng (cărarea de ginseng) cu degustarea bucatelor tradiționale chinezești și coreene. Rediul de Sus (unde se află gospodăria) este așezat pe o înălțime și e înconjurat de păduri seculare. Mândria satului este un stejarul pe-dunculat de 400 ani, sub care se presupune că s-ar fi oprit generalul rus Suvorov.

Rezervația științifică „Pădurea Domnească” reprezintă un tezaur național, care urmează să fie îmbogățit, valorificat și extins în tot arealul Prutului de Mijloc. Rezervațiile peisagistice și monumentele naturii cuprinse în acest areal sunt dispersate și separate unul de altul, fără să fie unite într-un sistem unic de protejare și valorificare ecologică.

Izvorul „Fântâna Doamnei”, din satul Călinești, este unul dintre cele mai puternice și mai pure izvoare din raion. Obiectivul este ornamentat cu piatră multicoloră în stil național, iar în mijloc este reprezentată o răstignire cu chipul Maicii Domnului. Aflat pe o arteră națională acesta este foarte potrivit pentru călătorii care nu ezită să se oprească pentru a-și potoli setea și patimile cu apa cristalină a izvorului.

Muzeul raional de Istorie și Etnografie „Lazăr Dubinovschi”, din orașul Fălești, inaugurat în anul 1975 în baza a 11 sculpturi originale ale sculptorului pământean din satul Albinețul Vechi, Lazăr Dubinovschi, deține astăzi are o colecție de 11109 exponate: cărți vechi bisericești în limba slavonă, icoane vechi datate cu sec. XVI, colecția de monede

datată de la 1700 încoace, în care se află 2 monede de argint de la Împăratul Mark Aureliu, piese muzeistice găsite în urma săpăturilor arheologice de lângă localitățile Pruteni și Valea Rusului – obiecte din Era Bronzului și a Pietrei. Anual muzeul este vizitat de circa 7-8 mii persoane.

Muzeul sătesc de Istorie și Etnografie, din satul Glinjeni cu o colecție de 580 de piese.

1.7.1.3. Analiza SWOT mediul turistic

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
- Disponibilitatea resurselor naturale și umane care ar putea fi exploatate - Disponibilitatea infrastructurii de transport și energetic - Existența unor potențiale obiecte industriale pentru dezvoltare - Existența în cadrul primăriei a unei comisii ce se ocupă cu promovarea și atragerea proiectelor investiționale.	- Lipsa unui profil investițional al raionului, care ar face vizibilă activitatea investițională locală și oportunitățile existente pentru noi investiții - Capacitățile reduse ale administrației locale în atragerea fondurilor investiționale externe - Lipsa unor instrumente de stimulare a investițiilor din partea APL - Birocrația în instituțiile publice - Presiunea fiscală înaltă - Proceduri vamale și taxe înalte la importul mijloacelor fixe
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Semnarea Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător	Instabilitatea politică

1.7.1.4. Recomandări sectorul turistic

În domeniul promovării culturii accentual trebuie pus pe valorificarea mediului rural, orientând eforturile pe câteva direcții:

- Prestarea serviciilor de cazare de tip rural;
- Oferirea unor posibilități pentru vizitatori de a se încadra în activitățile și preocupările rurale;
- Familiarizarea cu folclorul, distracțiile și tradițiile locale;
- Prezentarea meșteșugurilor și procurarea produselor meșteșugărești, etc.
- Lărgirea traseului turistic local prin promovarea obiectivelor turistice și colaborarea cu raioanele vecine;
- Crearea unui centru informațional turistic raional cu filiale în principalele localități ale raionului, care ar avea ca scop promovarea turismului în mediul rural;
- Formarea, la nivel de raion, a unei baze de date despre obiectivele turistice cu includerea informației complete referitor la infrastructura turistică din localitățile raionului.

1.8. CULTURĂ ȘI SPORT

1.8.1. DOMENIUL CULTURAL

1.8.1.1. Evaluarea mediului cultural

În raionul Fălești sunt înregistrate 123 instituții culturale, dintre care 64 case de cultură, 53 biblioteci, 2 muzee, 4 instituții de învățământ artistic cu 4 filiale. 61 case și cămine de cultură sunt publice aflate în gestiunea Consiliului Raional, iar altele 3 în proprietate privată.

Tabelul 38. Valorile culturale ale raionului Fălești

Nr.	Denumirea	Numărul
1.	Case și cămine de cultură	64
2.	Biblioteci	53
3.	Muzee	2
4.	Instituții de învățământ artistic complementar	4
5.	Monumente de istorie	64
6.	Monumente de arhitectură	28
7.	Monumente de artă	3
8.	Monumente arheologice	103
9.	Biserici	51
10.	Mănăstiri	4

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Fălești

Case culturale

Casele de cultură își organizează activitatea în baza Regulamentului propriu de activitate (conform programelor anuale și trimestriale de activitate), elaborat și aprobat în corespundere cu prevederile Regulamentului-tip, precum și de actele legislative și normative în vigoare. Capacitatea caselor culturale este de 13621 locuri de spectatori, ceea ce reprezintă 14% din numărul total. În medie, la 1000 revin 152 de locuri, medie mai mare decât pe țară (95 locuri). Starea căminelor culturale este, în general, satisfăcătoare, din totalul clădirilor, 25 au nevoie de reparație capitală, iar 3 sunt avariate.

În cadrul caselor de cultură din raion își desfășoară activitatea 188 de formațiuni, din care 44 formații folclorice, 12 ansambluri de dans popular, 5 orchestre de muzică populară, 3 coruri, 15 ansambluri vocale, 4 ansambluri de dans modern și altele, inclusiv și cluburi pe interese.

Cei 79 de specialiști ai caselor de cultură și 21 specialiști ai formațiilor artistice cu titlul „model”, în comun cu cele 106 formații artistice de amatori, pe parcursul întregului an, organizează și desfășoară pentru toate categoriile de populație a raionului Fălești o gamă largă de manifestări culturale, artistice, sportive și de agrement, ce cuprind diverse forme și metode de derulare. La nivel local priza la public au activitățile recreativ-distractive și de agrement: sărbători tradiționale, serate de odihnă, concursuri la diverse probe, carnavali, discoteci etc.; activități multiculturale: concerte, spectacole literar-muzicale și muzical-coregrafice, serate tematice, luminițe, cursuri de cultură generală, inclusiv scenică, muzicale și coregrafice, expoziții de artă și port popular, prestări servicii pentru comunitate, aniversări, sărbători și ceremoniale din viața comunității, organizarea periodică a concursurilor de creație literară proprie și de artă plastică, a concursurilor și festivalurilor locale, raionale și naționale ale formațiilor artistice de amatori.

Acțiunile artistice publice organizate în Fălești la nivel raional:

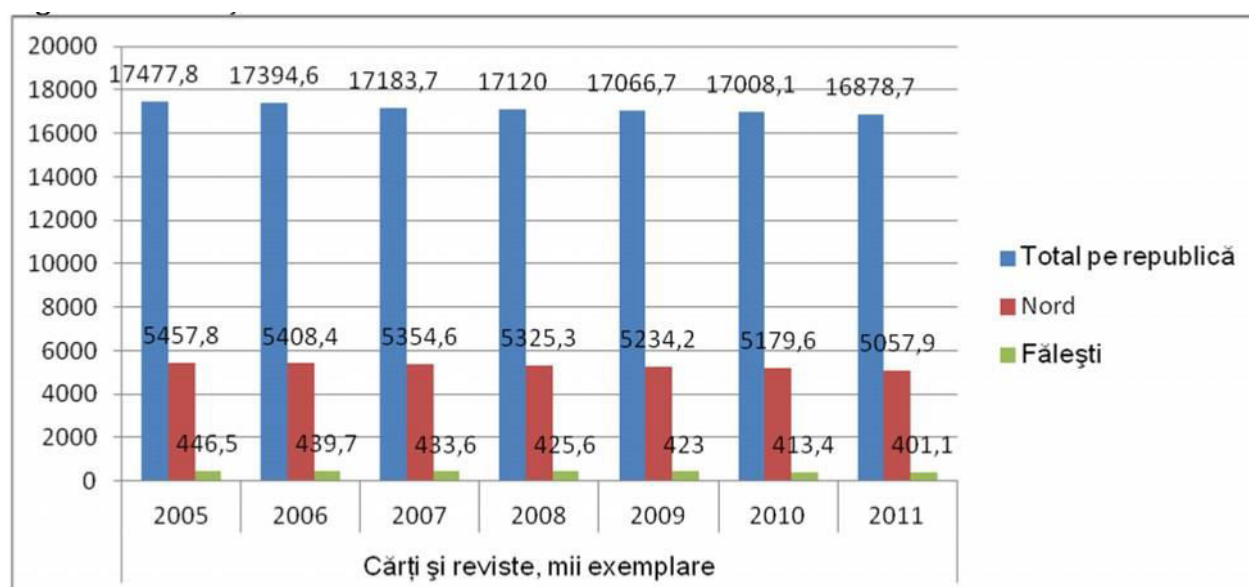
1. Festivalul de Muzică “Mărțișor”;

2. Festivalul-Concurs Național al Dinastiilor de Familie „La izvorul Osoiencelor” (bienioal;)
3. Festivalul raional al orchestrelor de muzică populară și ansamblurilor de dans popular „La izvor de cînt și joc”;
4. Festivalul Etniilor “Unitate prin diversitate”;
5. Festivalul raional al tradițiilor și datinilor de iarnă.

Biblioteci

Din numărul total pe țară, 3,8% din biblioteci publice sunt în raionul Fălești, în număr de 53 cu un fond de carte egal cu 403,9 mii exemplare, editate în anii 1960-2012. Analizând în tendință evoluția fondului de carte, se observă o descreștere continuă (în perioada anilor 2006-2011 acesta a scăzut cu 9,6%) a numărului de cărți și reviste, ceea ce denotă problema îmbogățirii cu fond de carte a bibliotecilor raionului. În anul 2012 numărul cărților și revistelor au crescut cu 2800 de unități datorită donației de carte din partea României.

Figura 40. Evoluția fondului de carte

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Numărul cărților și revistelor în medie la 100 locuitori este de 434, în dinamică acest indicator este în descreștere, la fel ca și la nivelul țării, ceea ce înseamnă o degradare a situației și învechirea fondului de carte.

Personalul antrenat în domeniul culturii

În domeniul culturii activează 198 de specialiști, dintre care 68 de specialiști au studii superioare, 93 de specialiști – studii medii, 37 – studii secundare generale. Nivelul salariilor este destul de scăzut și acest fapt este o problemă în atragerea tinerilor specialiști.

1.8.1.2. Analiza SWOT mediul cultural

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
- Existența unui patrimoniu cultural bogat - Existența în raion a instituțiilor artistice extrașcolare	- Inexistența unor parteneriate cu organizații neguvernamentale din zonă - Nevalorificarea potențialului etnografic și istoric al

• Implicarea așezămintelor culturale în asigurarea accesului la bunuri culturale • Parteneriate încheiate între instituțiile culturale locale cu cele străine • Potențial uman în domeniul culturii • Aportul autorităților locale la menținerea și ocrotirea monumentelor existente	zonei • Lipsa informatizării și accesului la internet în bibliotecile raionului • Condiții inadecvate pentru majoritatea bibliotecilor • Insuficiența specialiștilor în domeniu • Număr redus de proiecte culturale inițiate
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Acces la fonduri externe și granturi • Stimularea creației populare și revigorarea meșteșugurilor tradiționale	• Descreșterea continuă a fondului de carte • Capacitate redusă de satisfacere a nevoilor culturale, informaționale, de comunicare

1.8.1.3.Recomandări mediul cultural

Pentru redresarea situației în domeniul culturii, se recomandă următoarele:

- Schimb intercultural cu localitățile vecine;
- Încurajarea organizării activităților raionale și participarea în cadrul celor naționale și internaționale;
- Atragerea și menținerea specialiștilor în domeniu;
- Sensibilizarea populației de a participa la viața culturală;
- Îmbogățirea fondului de carte al bibliotecilor și facilitarea accesului la internet în cadrul bibliotecilor;
- Reabilitarea infrastructurii culturale, în special a obiectelor prioritare.

1.8.2. DOMENIUL SPORTIV

1.8.2.1.Evaluarea mediului sportiv

În anul 2012 în raionul Fălești s-au atestat 144 de edificii sportive, inclusiv un stadion cu tribune de 3600 locuri, (care se află în stadiu de reparație capitală), 35 de săli sportive (9x18 și mai mari), 99 terenuri sportive (fotbal, handbal, volei, mini fotbal), 9 încăperi adaptate pentru practicarea exercițiilor fizice și sportului. Aceste edificii reprezintă 3,34% din totalul pe republică. Starea acestora se califică ca satisfăcătoare, reparații capitale sunt necesare în 3 săli sportive, a 2 licee și un gimnaziu. Evoluția în dinamică a edificiilor sportive indică faptul că în perioada anilor 2005-2012 s-a păstrat intact numărul de săli sportive, excepție fac doar terenurile sportive, pentru care este caracteristic o fluctuație de-a lungul anilor, cauza fiind aflarea câtorva terenuri în reparație și neutilizarea lor.

În sălile sportive și pe terenurile sportive se ocupă 5447 persoane.

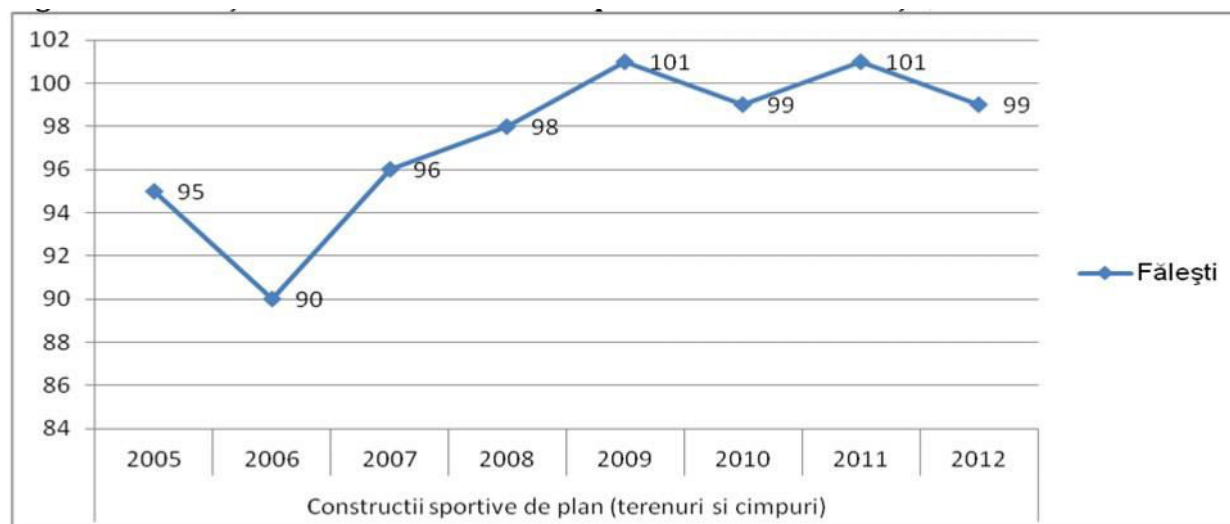
Personalul antrenat în domeniul Sport

Conform datelor Consiliului raional, numărul total de lucrători angajați în domeniul dat este de 93 persoane, dintre care au studii superioare în domeniul culturii fizice și sportului – 41, medii – 19, fără studii – 33.

Necesarul de specialiști calificați în domeniu e de 26 persoane.

Problema cadrelor calificate în acest domeniu reiese din retragerea specialiștilor și lipsa mijloacelor necesare de motivare a tinerilor specialiști.

Figura 41. Evoluția numărului de terenuri sportive în raionul Fălești, 2005-2011

Sursa: elaborat de autori în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

În ultimii ani în raion sunt desfășurate competiții și sărbători sportive între echipele liceelor, gimnaziilor și primăriilor în număr de 101, la care au participat 11440 de persoane. În raion sunt organizate competiții raionale la fotbal, volei, șah și dame, în cadrul cărora câștigătorii sunt premiați cu cupe.

1.8.2.2. Analiza SWOT mediul sportiv

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Tradiții și sărbători sportive • Existența edificiilor sportive • Competiții regulate între licee, gimnazii, primării	• Lipsa strategiilor de dezvoltare în domeniul sportului • Infrastructură slab dezvoltată a sportului profesionist • Lipsa unui parteneriat de colaborare public-privat
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Acces la fonduri și granturi • Programe naționale de susținere • Atragerea specialiștilor tineri calificați	• Interesul slab al populației față de un mod sănătos de viață • Migrația tinerilor

1.8.2.3. Recomandări mediul sportiv

- Elaborarea unei strategii în domeniul sportului;
- Încurajarea organizării activităților sportive;
- Atragerea și menținerea specialiștilor tineri calificați;
- Promovarea tinerilor care au succese sportive;
- Sensibilizarea populației pentru un mod sănătos de viață prin practicarea sportului.

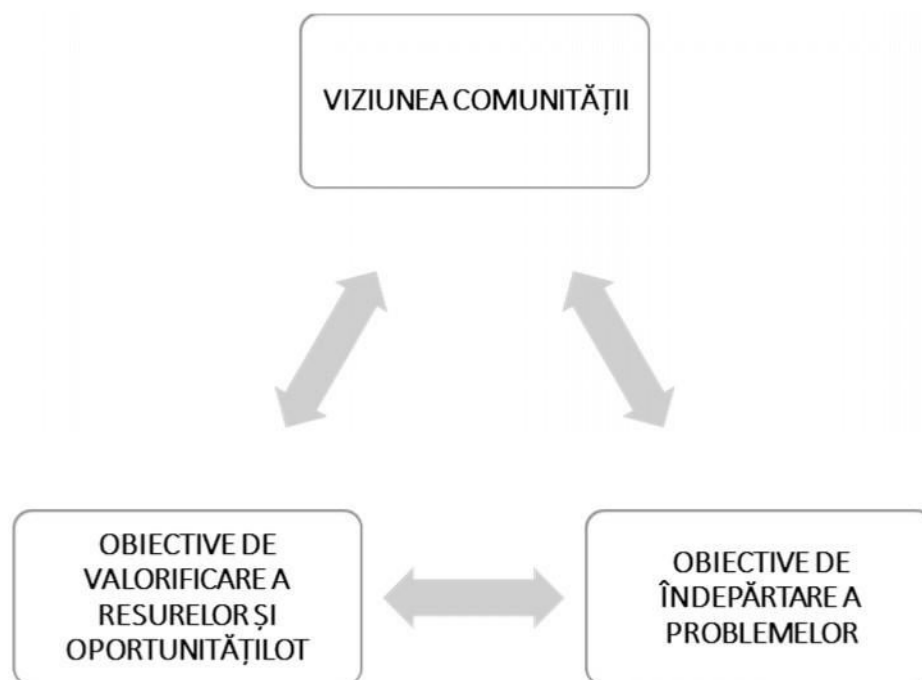
CAPITOLUL 2

ELABORAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI FĂLEȘTI

La formularea planului strategic (a obiectivelor, programelor și proiectelor) s-a ținut cont nu doar de problemele existente și măsurile de remediere a acestora, dar și de potențialul posibil de a fi valorificat, inclusiv resursele, oportunitățile și disponibilitățile existente.

Pentru formularea strategiei, a fost utilizat următorul proces, conform graficului de mai jos:

Figura 42. Principiul de elaborare a strategiei de dezvoltare

Sursa: Elaborat de autori

Conform concluziilor analizei socio-economice efectuate și a consultărilor publice, a fost formulată *viziunea* raionului Fălești până în anul 2020.

În baza viziunii au fost identificate un set de *priorități* și *obiective strategice*. Fiecare dintre acestea corespund unei probleme majore a raionului care se intenționează a fi remediată. Pe de altă parte, unele dintre obiective își au o conotație rezultativă pentru o perioadă lungă de timp, luând în considerare potențialul existent și posibilele oportunități ce urmează a fi valorificate.

Așadar, echipa de experți și-a propus să dezvolte strategia abordând principiul de "bottom-up" și aliniind obiectivele strategice în dependență de problemele existente și viziunea dorită de întreaga comunitate. Iar problemele în sine, urmează a fi reduse și/sau eliminate, prin analiza în detalii a cauzelor acestora, și formularea unui plan concret de măsuri de remediere a cauzelor menționate. Fiecare măsură conține *acțiunile propuse*, organizațiile responsabile de implementare a acestora, durata estimativă de implementare, bugetul estimat al măsurii și țintele-cheie stabilite până la sfârșitul perioadei de programare. Ierarhizarea programelor și planului de acțiuni a urmărit succesiunea logică a acestora în timp, importanța lor pentru comunitatea locală (așa cum a rezultat din consultările publice), impactul implementării raportat la populația la care se referă și gradul de complexitate presupus de implementarea acestora (finanțare, instituții implicate, proceduri etc).

Estimarea bugetară a programelor propuse a luat în calcul standardele de cost actuale, eventualele estimări realizate în baza unor studii de fezabilitate existente, valoarea proiectelor similare în implementare sau implementate de curând etc. Stabilirea valorilor estimative a urmărit indicatorii incluși în țintele-cheie.

Tehnica de determinare a obiectivelor strategice

Pentru determinarea direcțiilor și priorităților de dezvoltare ale raionului Fălești, au fost organizate ateliere de lucru cu membrii APL de nivel I și II precum și cu societatea civilă. De asemenea, în cadrul atelierelor de lucru au participat o bună parte a reprezentanților comunelor și satelor din raionul Fălești.

În cadrul primului atelier au fost identificate problemele cu care se confruntă comunitatea în procesul de dezvoltare a acesteia, precum și unele dintre cauzele problemelor respective.

Ulterior, în rezultatul analizei efectuate de echipa de experți, de rînd cu problemele prezentate de participanții primului atelier, au mai fost identificate alte probleme majore. Utilizînd instrumente ca *arborele problemelor* și *arborele obiectivelor*, *corelarea cauză-efect*, *planificarea în baza scenariilor*, au fost formulate o bună parte a obiectivelor strategice (rezultate din problemele principale) și o parte din programele care stau în responsabilitatea diferitor instituții din raionul Fălești pentru a fi implementate (programele sunt rezultatul cauzelor problemelor menționate).

În cadrul celui de-al doilea atelier, utilizînd diverse instrumente de lucru în echipă precum și practicînd participarea prin mobilizarea populației, și pe de altă parte bazîndu-ne pe anumite elemente de creație și creativitate (sesiunea de prezentare a desenelor – raionul Fălești văzut în anul 2020), a fost determinată viziunea comună a membrilor comunității, și anume, cum este văzut raionul Fălești în anul 2020. Ulterior, în baza acestei viziuni, utilizînd o tehnică nouă, creată de grupul de lucru al IEFS și IDEPE, și anume *arborele de realizare a visului comunitar*, au fost definite direcțiile strategice necesare pentru atingerea viziunii stabilite.

În așa mod, s-a reușit implementarea abordării europene de **planificare de jos în sus**, combinînd metode integrate (în baza viziunii și în baza problemelor generate) pentru definirea planului strategic de dezvoltare socio-economică a raionului Fălești.

CAPITOLUL 3

STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ

3.1. VIZIUNE

Nota: Declarația de viziune a fost formulată ținând cont de aspirațiile și dorințele cetățenilor raionului Fălești din diverse pături sociale, precum și ținând cont de viziunea autorității locale.

În acest sens, a fost organizat atelierul de lucru, cu participarea grupurilor țintă menționată mai sus, ca de comun acord să se definească "**Viziunea:** Raionul Fălești în anul 2020".

Făleștiul în 2020 va fi un raion cu o dezvoltare integrată, multidimensională și durabilă, caracterizată prin orientarea spre cetățeni, ce ar permite asigurarea și valorificarea capitalului uman și ar garanta bunăstarea și accesul populației la servicii publice de calitate.

Raionul Fălești urmează să aibă o dezvoltare socio – economică asigurată din resurse proprii, fiind bazată preponderent pe:

- Agricultură performantă;
- Dezvoltarea turismului rural și trans-frontalier;
- Educație și servicii medicale de calitate și accesibilă pentru toți;
- Asigurare socială echitabilă;
- Cultură promovată în rîndul tuturor locuitorilor raionului Fălești, precum și a persoanelor din afara raionului;
- Infrastructură bine dezvoltată, în diversele sale forme;
- Un mediu sănătos.

3.2.MECANISMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A REZULTATELOR

Monitorizarea și evaluarea implementării *Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Fălești* are drept scop aprecierea gradului de realizare a programelor și proiectelor propuse de document, per ansamblu, cât și fundamentarea eventualelor revizuiți și modificări ale obiectivelor, programelor, țințelor și proiectelor.

Monitorizarea este procesul continuu de colectare a informațiilor despre modul de implementare a Strategiei propuse pentru dezvoltarea durabilă a raionului Fălești .

Evaluarea este un proces care folosește informațiile obținute pe parcursul monitorizării cu scopul de a analiza modul în care strategia și-a atins țința și a avut eficiența scontată.

Monitorizarea va fi efectuată de către instituția Consiliului Raional Fălești, care va consta în verificarea și controlul implementării proiectelor recomandate, de către instituțiile sau/și direcțiile responsabile, propuse în această strategie, de către echipa de lucru în comun acord cu reprezentării Consiliului Raional Fălești.

Monitorizarea conferă posibilitatea revizuirii periodice, adaptarea planului de acțiuni, precum și actualizarea termenelor prevăzute inițial în planul strategic.

Evaluarea implementării strategiei se bazează pe compararea gradului de atingere a țințelor propuse inițial cu situația dezvoltării raionului la diverse momente de timp.

Evaluarea implementării strategiei presupune analiza evoluției indicatorilor de monitorizare și a stadiului la care aceștia se află în funcție de țințele aferente stabilite (valoarea planificată/preconizată) în cadrul obiectivelor strategice.

Este notoriu și recomandat, în cazul unor modificări de anvergură a mediului socio- economic, politic sau/și tehnologic documentul *Strategiei* să fie revizuit.

3.3. MATRICEA PLANULUI DE ACȚIUNI

Domeniul	Obiective strategice	Programe	Proiecte	Responsabili de implementare	Calendar orientativ de implementare	Sursa potențială de finanțare	Valoarea potențială a proiectului
<i>Asistență medicală</i>	Dezvoltarea și majorarea gradului de acces al populației la servicii medicale de calitate	Crearea culturii medicale și a modului sănătos de viață în rândul cetățenilor din raion	Elaborarea ghidurilor de educare a populației privind modul sănătos de viață și distribuirea acestora în toate localitățile raionului	Consiliul raional, Spitalul raional, CMF, ONG-uri	2014	Bugetul raional, surse externe	96000
			Implicare ONG-urilor în promovarea culturii medicale și educarea medicală a populației (în special a tinerilor și copiilor)	Consiliu raional, Primăriile, Spitalul raional, CMF, ONG-uri	2013-2020		
		Îmbunătățirea condițiilor sanitaro-igienice a populației din mediul rural	Cartografierea clădirilor instituțiilor finanțate de la bugetul public și dotarea lor cu accesoriile necesare care contribuie la îmbunătățirea condițiilor sanitaro-igienice	Consiliul raional, Primăriile	2013-2017	Bugetul raional, bugetele organizațiilor publice, donațiile locuitorilor, sponsorizări din partea agenților economici	1647250
		Dezvoltarea și specializarea serviciilor medicale pentru persoanele cu incapacitate de deplasare și invaliditate severă	Proiect de monitorizare și personalizare a serviciilor medicale persoanelor cu incapacitate de deplasare și invaliditate severă	Primăriile, Instituțiile medico-sanitare din teritoriu, asistenții sociali	2013-2020		
		Sporirea motivării tinerilor specialiști de a se implica activ în comunitatea medicală a raionului, inclusiv în	Acordarea unor facilități din partea APL pentru doctorii tineri	APL de nivelul I și II	2013-2020	Bugetul raional	

		Reabilitarea și dotarea cu echipament a edificiilor medicale	Utilizarea diferitor modalități de accesare a surselor de finanțare pentru reabilitarea edificiilor și dotarea acestora cu echipamentul necesar	Consiliul raional, instituțiile medico-sanitare, mediul de afaceri	2013-2018	Bugetul raional, sursele agenților economici, fonduri externe, donații din partea populației	12071515
Ocrotirea sănătății prin prisma luării în considerație a măsurilor de adaptare către schimbările climatice	Identificarea, monitorizarea și ținerea în vizor a grupurilor de risc și a populației vulnerabile către riscurile climatice și schimbările bruște de vreme.	Identificarea, monitorizarea și ținerea în vizor a grupurilor de risc și a populației vulnerabile către riscurile climatice și valuri de căldură și frig.	Consiliul raional; Spitalul Raional, Centrul de Sănătate Publică Fălești	2016-2020	Buget raional;	20000 lei/an	
	Cunoașterea disconfortului termic în zilele caniculare record, cu scopul instalării punctelor mobile de acordare a primului ajutor medical persoanelor vulnerabile la caracterul schimbător al vremii.	Cunoașterea disconfortului termic în zilele caniculare record, cu scopul instalării punctelor mobile de acordare a primului ajutor medical persoanelor vulnerabile la caracterul schimbător al vremii.	Consiliul raional; Spitalul Raional, Centrul de Sănătate Publică Fălești	2016-2020	Buget raional;	50000 lei/an	

		Promovarea programelor de sensibilizare și educație a specialiștilor medicali, a publicului și a grupurilor celor mai vulnerabile privind riscurile de sănătate cauzate de fenomenele extreme climatice	Promovarea programelor de sensibilizare și educație a specialiștilor medicali, a publicului și a grupurilor celor mai vulnerabile privind riscurile de sănătate cauzate de fenomenele extreme climatice	Consiliul raional; Spitalul Raional, Centrul de Sănătate Publică Făleşti	2016-2018	Buget raional; Finanțări externe	100000
	Asigurarea programelor de asistență și protecție socială a persoanelor vulnerabile și a celor aflate în situație de risc	Asigurarea unui cadru propice pentru sporirea prestării calității serviciilor sociale	Elaborarea și aprobarea strategiei de dezvoltare a serviciilor integrate de asistență socială	Consiliul raional	2013 - 2014		
			Dezvoltarea resurselor umane în domeniul serviciilor sociale	Consiliul raional	2014-2020	Bugetul raional, bugetul de stat	80192
			Realizarea proiectelor în comun acord cu societatea civilă, sprijinirea mobilizării cetățenilor și a voluntariatului	Consiliul raional, ONG-uri, Biserica	2013 - 2020		
		Dezvoltarea și eficientizarea prestării serviciilor sociale	Dezvoltarea serviciilor sociale utilizând practici comerciale	Consiliul raional	2013 - 2020		
	Dezvoltarea serviciilor sociale pentru consolidarea instituției familiale		Consiliul raional	2013 -2020	Bugetul raional	53280	
	Realizarea evenimentelor asociate cu promovarea valorilor sociale (ziua familiei, ziua bastonului)		Consiliul raional	2014-2020	Bugetul raional, bugetul de stat	240575	
	Dezvoltarea serviciilor de asistență personală		Consiliul raional	2014-2020	Bugetul raional, bugetul de stat	13373022	

	a persoanelor vulnerabile și a celor aflate în situație de risc	Dezvoltarea economiei sociale (responsabilitate socială corporativă și/sau antreprenoriat social)	Susținerea creării unor întreprinderi sociale, în vederea integrării și reintegrării persoanelor defavorizate prin organizarea cursurilor de recalificare și de pregătire în domeniul administrării afacerilor, și prin oferirea suportului (acordarea spațiului, servicii de consultanță) pentru inițierea afacerii	Consiliul raional, ONG-uri, agenții economici	2013-2020	Bugetul raional, contribuția ONG-uri, sursele agenților economici, finanțări de la donatori externi	1388160
Forța de muncă	Sporirea atractivității locurilor de muncă în raionul Fălești	Sporirea culturii și angajamentului antreprenorial față de angajați	Dezvoltarea a programelor comune privind instruirea agenților economici în materie de motivare și protejare a salariaților	Inspektoratul teritorial al muncii, Sindicatele, ATOFM	2013-2020	Bugetul de stat	64860
	Sporirea șanselor de integrare sau reintegrare pe piața muncii	Prevenirea și perfecționarea monitorizării fenomenului de creare a locurilor vacante și a șomajului tehnic	Activizarea sindicatelor în monitorizarea cazurilor de creare a locurilor vacante și a șomajului tehnic, ca urmare a intensificării colaborării dintre sindicate și ATOFM	Sindicate	2013-2020		
			Crearea unei platforme de informare a agenților economici despre persoanele ce au fost pregătite la ATOFM și intenționează să se angajeze și care doresc să facă stagieri	ATOFM, Consiliul raional	2013-2020		
		Dezvoltarea parteneriatelor cu unitățile de formare și intensificarea dialogului între unitățile de formare și agenții economici	Continuarea realizării cursurilor de stagieri la unitățile economice din raion pentru persoanele ce frecventează cursuri de formare	ATOFM, agenții economici	2013-2020		
		Incluziunea în câmpul muncii a reprezentanților grupurilor minoritare în câmpul muncii	Realizarea cursurilor de formare profesională a reprezentanților grupurilor etnice	ATOFM, ONG-uri	2013-2020		

Agricultură	Sporirea competitivității sectorului agricol	Modernizarea și tehnologizarea exploatațiilor agricole și îmbunătățirea fertilității solului	Informare și consultarea agricultorilor despre posibilitățile de modernizare a agriculturii și utilizarea corectă a terenurilor	Direcția agricolă a Consiliului Raional, Serviciul de Extensiune Rurală ACSA	2013-2020	Bugetul raional, fonduri externe	53280
			Însămânțarea terenurilor degradate cu plante cu potențial furajer ridicat	Consiliul raional, Primăriile, Agenții economici	2013-2020		
			Inițierea și dezvoltarea unui proiect privind depozitarea centralizată a excrementelor animale cu ulterioara lor repartizare	Consiliul raional, Primăriile, Agenții economici	2014-2020		
		Facilitarea procesului de consolidare a terenurilor agricole	Crearea unei baze de date privind tranzacțiile cu terenurile și oferirea accesului public la ea (plasarea pe site-ul a Consiliului Raional)	Direcția Agricolă în colaborare cu Serviciul Cadastral Teritorial	2014		
	Asigurarea infrastructurii necesare de dezvoltare a sectorului agricol	Program de specializare agro-alimentară pe zone de producere locală	Realizarea studiului de zonare a profilului agricol și determinarea capacității de specializare pe categorii de produse	Consiliul raional, Instituții academice, Serviciul de Extensiune Rurală ACSA	2014	Bugetul raional, fonduri externe	150000
		Program de dezvoltarea a infrastructurii de irigare a exploatațiilor agricole	Finalizarea construcției apeductului "Prut-Fălești"	Consiliul raional	2013	Fondul Ecologic, ADR Nord	6900000
		Îmbunătățirea infrastructurii de distribuție și desfacere a produselor agricole	Extinderea teritorială a pieței locale pentru comercializarea produselor agricole	Consiliul Raional, Primăria Fălești	2013		
		Dezvoltarea infrastructurii de acces spre exploatațiile agricole	Amenajarea drumurilor de acces spre terenurile agricole	Consiliul raional, Agenții economici	2014-2020	Sursele agențiilor economice, bugetul raional	1312115

Domeniul	Obiective strategice	Programe	Proiecte	Responsabili de implementare	Calendar orientativ de implementare	Sursa potențială de finanțare	Valoarea potențială a proiectului
Agricultură	Adaptarea la schimbările climatice a sectorului agricol	Introducerea unor soiuri noi de viță de vie și pomi fructiferi, reieșind din condițiile climei actuale și specificul dezvoltării sectorului agrar al raionului.	Identificarea soiurilor de viță de vie și pomi fructiferi rezistenți la secetă și înghețuri, procurarea materialului săditor pentru 2016-2017	Consiliul raional; ACSA; Agenți economici	2016-2020	Agenți economici	75000 lei/ha
		Implementarea măsurilor tehnice moderne de protecție a culturilor în special multianuale, de fenomenele meteorologice nefavorabile (grindină, polei, îngheț, etc.).	Construcția plaselor anti-grindină pentru livezile existente, plantarea livezilor noi în modul, în care să fie protejate de grindină, alegerea culturilor rezistente la îngheț	Consiliul raional; ACSA; Agenți economici	2016-2020	Agenți economici	200000 lei/ha
		Aplicarea noilor tehnologii de prelucrare a solului orientate spre stabilitatea structurii și reducerea eroziunii solului, conservarea umidității în sol	Prelucrarea tuturor suprafețelor agricole în raion prin tehnologia mini-till	Consiliul raional, fermieri	2016-2020	Agenți economici	2000 lei/ha
		Reabilitarea fâșiilor forestiere de protecție a câmpurilor	Plantarea pădurilor pe terenuri degradate	Consiliul raional; ACSA; Agenți economici	2016-2020	Agenți economici	10000 lei/ha

		Extinderea sistemelor de irigare prin picurare, dezvoltarea infrastructurii de irigare a terenurilor agricole, în special pentru plantele mai puțin rezistente la secetă	Elaborarea studiului de fezabilitate pentru crearea și consolidarea sistemului de irigare în raionul Fălești, stimularea irigației prin picurare Utilizarea apei epurate pentru irigare	Consiliul Raional, întreprinzători fermieri	2016-2020	Buget Raional, întreprinzători fermieri	100000
		Monitorizarea și ajustarea datelor de plantare și recoltare	Campanii de informare în rândul fermierilor privind noile tehnici și tehnologii utilizate în agricultura adaptate la schimbările climatice Monitorizarea și ajustarea datelor de plantare și recoltare	Consiliul raional; ACSA; Agenți economici	2016-2020	Buget raional; fiermieri	70000
		Dezvoltarea sectorului zootehnic prin creșterea animalelor mai rezistente la variabilitatea climatică înregistrată în ultimii ani.	Amenajarea cu climatizoare de încălzit/răcit aer a fermelor de animale domestice (bovine, porcine, avicole) pentru a preveni pierirea șeptelului pe timp de valuri mari de căldură sau frig Creșterea speciilor autohtone Studiul speciilor de animale domestice, rezistente la valuri de căldură sau frig, și care sînt de interes economic/agricol pentru raion	Întreprinderi agricole, fermieri	2016-2018	Întreprinderi agricole, fermieri	250000

	Dezvoltarea antreprenoriatului și sporirea competitivității	Promovarea culturii antreprenoriale și stimularea instruirilor de formare managerială.	Cursuri de instruire pentru agenții economici în domeniul derulării eficiente a afacerilor	Consiliul raional, ODIMM, Camera de Comerț	2013 - 2020	Bugetele partenerilor	532801
		Dezvoltarea formelor de asociere a agenților	Realizarea unui studiu privind posibilitățile de asociere ale agenților economici	Consiliul raional	2014	Bugetul raional, Bugetul de stat	100000

	întreprinderilor locale	economici	Susținerea formării asociațiilor	Consiliul raional	2013 - 2020		
		Dezvoltarea cooperării transfrontaliere	Maparea fișelor de proiecte potențiale pentru aplicarea în comun cu partenerii străini la fondurile transfrontaliere	APL nivelul I și II, Agenții economici	2015-2020		
	Impulsionarea activității investiționale	Utilizarea patrimoniului ce aparține APL în susținerea activității economice		APL nivelul I și nivelul II	2013-2020		
		Intensificarea acțiunilor de promovare a imaginii investiționale a raionului	Organizarea forumului investițional raional (odată la 3 ani)	Consiliul raional, ODIMM, MIEPO, Camera de comerț	2014, 2017, 2020	Bugetul raional, bugetele partenerilor	206606
			Realizarea materialelor promoționale privind oportunitățile investiționale și plasarea informațiilor pe site-ul Consiliului Raional	Consiliul raional	2013 -2020	Bugetul raional	23450
<i>Sistemul educațional</i>	Sporirea calității serviciilor educaționale publice și formarea elevului	Atragerea, calificarea și menținerea specialiștilor de profil	Asigurarea specialiștilor de profil cu stimulente pentru atragerea și menținerea acestora, în special în mediul rural	APL de nivelul I și II	2013 -2020		

		Intensificarea procesului de dezvoltare a bazei tehnico materiale a instituțiilor educaționale	Repararea și amenajarea școlilor și grădinițelor	Consiliul raional	2013-2020	Bugetul de stat, bugetul raional	62160095
		Diversificarea și dezvoltarea activităților extra-școlare pentru dezvoltarea elevului	Susținerea creării și dezvoltării activităților extra-curriculare în cadrul școlilor	Instituțiile educaționale	2013 - 2020		
	Pregătirea adecvată a copiilor din instituțiile preșcolare	Mărirea numărului de grupe creșă în grădinițe		Consiliul raional, Primăriile	2014-2020	Bugetul raional, bugetul de stat	47749887
<i>Turism</i>	Crearea unui brand turistic raional	Dezvoltarea instrumentelor de promovare turistică	Amenajarea și menținerea funcționării unui centru de informare turistică	Consiliul raional	2014-2020	Bugetul raional	202460
			Restabilirea sistemului de panouri informative și rutiere	Consiliul Raional	2014-2020	Bugetul de stat, Bugetul raional	88721
			Elaborarea unui material promoțional (film) despre potențialul turistic al raionului	Consiliul raional	2015	Bugetul raional	50000
			Elaborarea strategiei de dezvoltare a turismului	Consiliul raional	2013-2014		
		Crearea și diversificarea portofoliului produselor (ofertelor) turistice	Pașaportizarea obiectelor turistice	Consiliul raional, Primăriile	2013-2014		

			Amenajarea de zone de plecare/sosire pe traseu cu parcare, spațiu de relaxare, panouri de informare și de orientare	Consiliul Raional, APL de nivelul I Mediul de afaceri	2013-2020		
			Dezvoltarea de trasee de bicicletă ca mijloc de descoperire a regiunii	Consiliul raional, Primăriile	2013-2020		
	Crearea unui sector turistic atractiv în raionul Fălești	Integrarea traseelor turistice locale în circuitul comercial național și internațional, inclusiv dezvoltarea turismului transfrontalier	Parteneriate cu agenții economici pentru dezvoltarea turismului raional și diversificarea posibilităților de agrement pentru cetățenii raionului	Consiliul Raional, Agenții economici	2013-2020		
			Studierea și evaluarea posibilităților de înlăturare a barierelor spre consolidarea afacerilor mixte în domeniul turismului	Consiliul raional, Reprezentanții mediul de afaceri	2013		
			Includerea traseelor turistice locale în traseul transfrontalier	Consiliul raional,	2013-2020		
	Cultura	Reabilitarea clădirilor și infrastructurii unităților culturale		Consiliul raional	2013-2020	Fondul de investiții sociale	33755490
		Crearea și promovarea brandului cultural al raionului Fălești	Informarea electronică despre patrimoniul cultural existent	Consiliul Raional	2014		
			Crearea unui centru de vânzare a obiectelor de artizanat	Consiliul raional, societatea civilă, meșterii populari	2014	Bugetul raional, Sursele meșterilor, Sursele ONG-urilor	213017
			Elaborarea broșurii pentru promovare a obiectelor culturale care să reprezinte raionul Fălești	Consiliul raional	2014	Bugetul raional	30000
		Organizarea evenimentelor culturale care să	Implicarea mai dinamică a filialei Fălești în activitatea și evenimentele organizate de Ligii Națională a	Oamenii de cultură, meșterii populari	2013-2020		

		promoveze valorile culturale ale raionului Făleşti	Lucrătorilor din Cultură din Republica Moldova și a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova				
			Organizarea bienală a Festivalului-Concurs Național al Dinastiilor de Familie „La izvorul Osoiencelor”	Consiliul raional	2013-2020	Bugetul raional, fonduri externe	170383
		Schimb intercultural între raionul Făleşti și regiunile cu care este „înfrățit”	Organizarea festivalurilor cu invitația formațiilor artistice din județul Botoșani, România	Consiliul raional	2013 - 2020	Bugetul raional, fonduri externe	170383
	Crearea capitalului socio-cultural	Formarea profesională a personalului pentru promovarea patrimoniului cultural	Organizarea seminarelor raionale și zonale	Consiliul raional, primăriile	2013 - 2020	Bugetul raional	219030
		Promovarea tradițiilor culturale prin intermediul cercurilor extra-școlare	Crearea cercurilor extrașcolare și implicarea activă a tinerilor în dezvoltarea și participarea la diferite evenimente culturale	Casele și căminile culturale, primăriile	2013-2020		
<i>Mediul ambiant</i>	Protecția sectorului forestier ținând cont de schimbările climatice accelerate	Extinderea suprafețelor acoperite cu păduri în scopul atenuării efectelor schimbării climei și conservării biodiversității	Elaborarea și adoptarea programului de amenajarea spațiilor verzi în raionul Făleşti, ținând cont de efectele schimbărilor climatice	Consiliul Raional	2016-2017	Buget Raional	10000 lei/ha
			Extinderea spațiilor verzi, ținând cont de efectele schimbărilor climatice	Agencia „MOLDSILVA”, APL de nivelul I	2016-2020	Bugetele locale	10000 lei/ha
			Reamenajarea parcului din orașul Făleşti, ținând cont de efectele schimbărilor climatice	Primăria orașului Făleşti	2017-2018	Buget local	200000
	Stoparea eroziunii solului	Plantarea pădurilor pe zonele supuse intens alunecărilor și plantarea fișilor forestiere de protecție a cîmpiilor	Împădurirea zonelor de protecție pentru terenuri agricole și acelor expuse riscului de alunecări	Consiliul raional, Primăriile, agenții economici, Moldsilva	2013-2020	Bugetul raional, Bugetul de stat, sursele agenților economici	177600

	Sporirea angajamentului civic față de ecologizare	Program de educare a populației în vederea promovării unui comportament ce ar reduce efectele negative ale activității umane asupra mediului	Informarea și sporirea cunoștințelor elevilor despre mediul înconjurător (de exemplu încadrul orelor de dirigenție)	Inspectoratul ecologic, Moldsilva, instituțiile educaționale	2013-2020		
			Proiectul de organizare a "săptămânii ecologice în instituțiile publice"	Consiliul raional	2013-2020		
	Gestionarea resurselor de apă ale raionului și măsuri de adaptare la schimbările climatice	Pașaportizarea bazinelor acvatice și altor surse de apă din raion	Inventarierea resurselor de apă pe teritoriului raionului cu identificarea principalelor amenințări și schimbări ale calității și cantității apei Identificarea și pașaportizarea bazinelor acvatice din raion	Consiliul Raional, APL de nivelul I	2016-2017	Buget Raional si local	100000
		Evaluarea și prognozarea necesităților de apă pe categorii de consumatori	Evaluarea cerințelor de apă principalelor folosințe (alimentarea cu apă potabilă, apă industrială, apă pentru zootehnie, piscicultură etc.) în condițiile schimbărilor climatice	Consiliul Raional, APL de nivelul I	2016-2017	Buget Raional si local	50000
		Crearea și funcționarea Comitetelor subbazinale a râurilor Camenca și Șovăț	Crearea și funcționarea Comitetelor subbazinale a râurilor Camenca și Șovăț	Consiliul Raional APL de nivelul I ONG	2016-2020	Buget Raional si local; Finanțare externă	600000
		Reabilitarea fâșiilor forestiere de protecție a bazinelor acvatice și a râurilor	Proiectarea fîșiilor de protecție a obiectelor acvatice Plantarea de arbori pe fîșiile identificate	Consiliul Raional, APL de nivelul I	2016-2020	Buget Raional Finanțare externă	10000 lei/ha

Gestionarea deșeurilor	Crearea unui management performant în gestionarea deșeurilor raionale	Organizarea serviciului de salubritate și gestionare a deșeurilor în toate localitățile raionului	Dezvoltarea serviciului de salubritate în baza întreprinderii municipale DPGLC	Consiliul raional, primăriile, DPGLC	2013-2020		
			Adoptarea regulamentului de funcționare a serviciului de salubritate și gestionare a deșeurilor	Consiliul raional	2013		
		Program de informare a cetățenilor privind colectarea selectivă a deșeurilor și importanța unui mediu curat pentru sustenabilitatea unui mediu sănătos	Campanii de informare a populației privind colectarea selectivă a deșeurilor	Primariile, ONG-uri	2013-2020	Bugetul raional	4090
			Concursul celei mai verzi și curate localități	Consiliul raional	2013-2020		
	Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru gestionarea eficientă a deșeurilor	Lichidarea gunoștilor neautorizate în mediul rural	Lichidarea gunoștilor neautorizate prin recultivarea terenurilor și evacuarea deșeurilor în mediul rural	APL nivel I	2013-2014		
			Reamenajarea spațiilor autorizate pentru depozitarea deșeurilor	APL nivel I	2014-2015	Bugetul raional	20450
		Program de dotare cu pubele, containere, cosuri de gunoi suplimentare pentru colectarea selectivă a deșeurilor de la populație	Studierea posibilităților privind dotare cu pubele, containere, cosuri de gunoi suplimentare pentru colectarea selectivă a deșeurilor	Consiliul raional primăriile	2013-2014		
			Dotarea cu accesorii necesare pentru colectarea selectivă a deșeurilor în	DPGLC	2014-2015	Sursele DPGLC	102250

			orașul Fălești și extinderea proiectului în alte localități				
	Îmbunătățirea infrastructurii de acces la apă și construcția rețelelor de canalizare	Construcția de rețelelor de canalizare și alimentare cu apă în localitățile raionului		Consiliul raional, primăriile	2014-2020	Fondul Ecologic Național, ADR Nord	27986607

Apă și canalizare	Îmbunătățirea infrastructurii de epurare a apelor uzate	Construcția stațiilor de epurare a apelor uzate	Construcția stațiilor de epurare a apelor uzate	Consiliul Raional	2016-2020	Fondul Ecologic Național, ADR Nord	20000000
Infrastructura de transport	Îmbunătățirea infrastructurii de transport	Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere, luând în considerație și caracterul schimbărilor climatice	Studiu de fezabilitate privind construcția și reabilitarea drumurilor locale	Consiliul Raional	2017-2020	Consiliul Raional	100000
			Utilizarea la construcția drumurilor a unor materiale mai rezistente la condiții adverse de climă prin încorporarea cerințelor în contractele de achiziții publice	Consiliul Raional	2017-2020	-	-
			Îmbunătățirea protecției împotriva inundațiilor și modernizarea sistemelor de scurgere pentru drumuri și căi ferate prin încorporarea cerințelor în contractele de achiziții publice	Consiliul Raional	2017-2020	-	-
			Deplasarea orelor de efectuare a lucrărilor de construcție spre partea mai răcoroasă a zilei prin încorporarea cerințelor în contractele de achiziții publice	Consiliul Raional	2017-2020	-	-
			Stabilirea itinerarului de circulație pentru transportul de mare tonaj pe drumurile naționale și locale în perioadele valurilor de căldură sau de frig. Amplasarea indicatoarelor pentru restricționarea/redirecționarea circulației pentru transportul de mare tonaj în perioadele valurilor de căldură sau de frig.	Consiliul Raional, APL de nivelul I	2017-2020	- Buget raional Buget local	-

Sectorul energetic	Sporirea eficienței energetice și diversificarea surselor de energie, ținând cont și de impactul schimbărilor climatice	Dezvoltarea proiectelor de producere a energiei pe baza utilizării surselor alternative (bio-masa)	Elaborarea studiului de fezabilitate privind potențialul de producere a surselor alternative de energie în raionul Făleşti	Consiliul raional; APL de nivelul I	2016-2020	Buget local	100000
			Stimularea parteneriatelor între APL și agenții privați în vederea implementării proiectelor de producere a energiei	Consiliul raional; APL de nivelul I	2016-2020	-	-
			Program de instalare a cazanelor de energie termică pe bază de biomasă în clădirile instituțiilor bugetare	Consiliul raional; APL de nivelul I	2016-2020	Buget raional	200000 lei/instituție
			Promovarea plantațiilor energetice	Consiliul raional; APL de nivelul I	2016-2020	Agenți economici	10000 lei/ha
			Instalarea sistemelor solare de încălzire a apei menajere prin intermediul plasării bateriilor foto-voltaice în cadrul instituțiilor publice din raion	Consiliul raional; APL de nivelul I	2016-2020	Buget raional	300000 lei/instituție
		Optimizarea utilizării energiei	Implementarea prevederilor planului Național de Eficiență Energetică	Consiliul Raional, APL de nivelul I	2016-2020	-	-
			Instalarea sistemelor de răcire cu aer, răcire uscată sau sisteme de recirculare	Consiliul Raional, APL de nivelul I	2016-2020	Buget raional	300000 lei/instituție

Capacitatea administrativă	Formarea încrederii între societatea civilă, inclusiv mediul de afaceri cu APL	Îmbunătățirea mecanismelor de consultare publică și implicare activă a societății civice precum și Îmbunătățirea transparenței activității APL	Adoptarea în toate primăriile a proiectului privind <i>Elaborarea regulamentului cu privire la asigurarea transparenței decizionalei cadrul autorităților publice locale ale raionului Făleşti</i>	Primăriile	2013-2014		
			Proiect de instalare a cutiilor poștale în cadrul fiecărei primării pentru colectarea sugestiilor și propunerilor cetățenilor	Primăriile	2013 - 2014		
			Campanii de informare a cetățenilor despre modalitățile de intervenție în actul decizional	APL de nivelul I și nivelul II	2013-2020		
			Elaborarea broșurii <i>Bune Practici a APL din raionul Făleşti</i>	Consiliul raional	2014	Bugetul raional	4000
	Îmbunătățirea performanțelor manageriale ale APL	Program de instruire a personalului APL nivel I și II în domeniul tehnologiilor informaționale	Cursuri de instruire în domeniul tehnologiilor informaționale	APL de nivelul I și nivelul II	2014-2020	Bugetul raional	80192
			Cursuri de instruire în domeniul scrierii proiectelor pentru finanțare	APL de nivelul I și nivelul II	2014-2020	Bugetul raional	80192
		Program de formare a reprezentanților APL nivel II în domeniul prognozărilor, planificării și scrierii proiectelor	Cursuri de instruire în domeniul utilizării metodelor de planificare și prognozare	APL de nivelul I și nivelul II	2014-2020	Bugetul raional	80192
			Mărirea capacităților site-ul Consiliului raional	Consiliul raional	2013-2020	Bugetul raional	18038

3.4.CADRUL DE MONITORIZARE

Obiectiv strategic	Programe	Proiecte	Comentarii	Realizarea proiectelor și costurile asociate distribuite pe ani								Suma totală a implimentării proiectelor
				2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Dezvoltarea serviciilor medicale primare în mediul rural	Crearea culturii medicale și a modului sănătos de viață în rândul cetățenilor din raion	Elaborarea ghidurilor de educare a populației privind modul sănătos de viață și distribuirea acestora în toate localitățile raionului	Distribuirea a 6400 de ghiduri în raionul Fălești: 200 în orașul Fălești, 100 în cele 50 localitățile ce au școli și 50 în localitățile fără școli.									
			Costul proiectului		96000							96000
		Implicare ONG-urilor în promovarea culturii medicale și educarea medicală a populației (în special a tinerilor și copiilor)	Educarea copiilor și tinerilor prin organizarea în instituțiile preuniversitare a lecțiilor predate de medici. Organizarea unor prezentări oficiale, distribuirea de materiale despre riscuri pentru sănătate și a modalităților de prevenire și tratare a acestora, organizarea dezbaterilor între	Realizarea proiectului pentru toată perioada de implimentare a strategiei								

			tineri pe subiecte dedicate sănătății.										
Îmbunătățirea condițiilor sanitaro-igienice a populației din mediul rural	Cartografierea clădirilor instituțiilor finanțate de la bugetul public și dotarea lor cu accesoriile necesare care contribuie la îmbunătățirea condițiilor sanitaro-igienice				Determinarea necesităților de renovare sau construire a instalațiilor egienice (cartografierea)	Dotarea cu accesorii, renovarea și/sau construirea instalațiilor sanitaro-egienice	Dotarea cu accesorii, renovarea și/sau construirea instalațiilor sanitaro-egienice						
				Costul proiectului		550000	1097250						1647250
Dezvoltarea și specializarea serviciilor medicale pentru persoanele cu incapacitate de deplasare și invaliditate severă		Identificare persoanelor cu incapacitate de deplasare și invaliditate severă, monitorizarea periodică a stării sănătății acestora și acordare asistenței medicale primare, în caz de necesitate. Extinderea practicii în toate localitățile raionului în baza conclucrării reprezentanților APL, asistentilor		Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei									

Majorarea gradului de acces al populației raionului Făleşti la servicii medicale de calitate	Sporirea motivării tinerilor specialiști de a se implica activ în comunitatea medicală a raionului, inclusiv în mediul rural	Acordarea unor facilități din partea APL pentru doctorii tineri ce activează la sate	Oferirea terenurilor pentru construcția caselor, subvenționarea parțială a		Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
				Costuri (subvenționarea parțială a cheltuielilor pentru construcția caselor)	20000	31350	43681	45647	47701	49847	52090	54434	344751
	Reabilitarea și dotarea cu echipament a edificiilor medicale	Utilizarea diferitor modalități de accesare a surselor de finanțare pentru reabilitarea edificiilor și dotarea acestora cu echipamentul necesar	Inițierea parteneriatelor public – private, implicarea donatorilor externi, colectarea donațiilor de la populație		Dotarea cu utilaj performant	Dotarea cu utilaj performant, reparația blocului terapeutic	Dotarea cu utilaj performant, reparația blocului terapeutic și a farmaciei	Dotarea cu utilaj performant, reparația farmaciei și a secției patomorfopatologice	Reparația secției patomorfopatologice, blocului alimentar și a spălătoriei	Reparația blocului alimentar și a spălătoriei			
				Costul proiectului	925000	1837458	2320553	2501056	2742793	1744655			12071515
Asigurarea programelor de asistență și protecție socială a persoanelor vulnerabile și a celor aflate în situație de risc	Asigurarea unui cadru propice pentru sporirea prestării calității serviciilor sociale	Elaborarea strategiei de dezvoltare a serviciilor integrate de asistență socială			Elaborarea strategiei	Aprobarea strategiei de către Consiliul raional							
		Dezvoltarea resurselor umane în domeniul serviciilor sociale	Numărul total al trainingurilor organizate		10	10	10	10	10	10	10	10	
			Numărul trainingurilor finanțate de la		1	3	4	4	4	4	4	4	

			buget local										
				Costul trainingurilor finanțate de la bugetul local	2500	7500	10450	10920	11412	11925	12462	13023	80192
		Realizarea proiectelor în comun acord cu societatea civilă, sprijinirea mobilizării cetățenilor și a voluntariatului	Numărul proiectelor noi realizate în comun acord cu societatea civilă		1	1	1	1	2	2	2	2	
	Dezvoltarea și eficientizarea prestării serviciilor sociale	Dezvoltarea serviciilor sociale utilizând practici comerciale			Analizarea posibilităților de implementare a practicilor comerciale și elaborarea propunerilor în acest sens	Testare implementării practicilor comerciale în 2 localități	Extinderea practicilor în 2 localități	Extinderea practicilor în 3 localități	Extinderea practicilor în 3 localități	Extinderea practicilor în 3 localități	Extinderea practicilor în 3 localități	Extinderea practicilor în 3 localități	
		Dezvoltarea serviciilor sociale pentru consolidarea instituției familiale	Extinderea serviciul „Școlarizarea părinților” și acordarea sprijinului familial pentru prevenirea instituționalizării copiilor		Organizarea unui seminar pentru școlarizarea părinților	Organizarea a două seminare pentru școlarizarea părinților	Organizarea a două seminare pentru școlarizarea părinților	Organizarea a două seminare pentru școlarizarea părinților	Organizarea a două seminare pentru școlarizarea părinților	Organizarea a două seminare pentru școlarizarea părinților	Organizarea a două seminare pentru școlarizarea părinților	Organizarea a două seminare pentru școlarizarea părinților	
				Costul proiectului	3000	6270	6552	6847	7155	7477	7814	8165	53280
		Realizarea evenimentelor asociate cu promovarea valorilor sociale		Costul proiectului		30000	31350	32761	34235	35776	37385	39068	240575

		(ziua familiei, ziua bastonului)											
		Dezvoltarea serviciilor de asistență personală	Numarul persoanelor angajate și a celor ce activează pentru prestarea serviciilor de asistență personală la domiciliu			50	60	70	80	90	100	120	
				Costuri (salarii)		1000000	1254000	1528835	1825866	2146533,5	2492364	3125424	13373022
	Dezvoltarea economiei sociale (responsabilitate social corporativă și/sau antreprenoriat social)	Susținerea creării unor întreprinderi sociale, în vederea integrării și reintegrării persoanelor defavorizate prin organizarea cursurilor de recalificare și de pregătire în domeniul administrării afacerilor, și prin oferirea suportului (acordarea spațiului, servicii de consultanță) pentru inițierea afacerii	Identificarea partenerului privat și dezvoltarea unui PPP, prin oferirea acestuia spațiul necesar, amenajarea infrastructurii de acces la obiectul menționat, dotarea și echiparea incubatorului de întreprinderi sociale, organizarea cursurilor de pregătire în domeniul administrării afacerilor persoanelor defavorizate		Identificarea partenerilor pentru proiect	Identificarea partenerilor pentru proiect, oferirea spațiului necesar, dotarea și echiparea incubatorului cu accesoriile necesare, organizarea primului training	Organizarea trainingurilor (5 pe an)	Organizarea trainingurilor (6 pe an)	Organizarea trainingurilor (6 pe an)	Organizarea trainingurilor (6 pe an)	Organizarea trainingurilor (6 pe an)	Organizarea trainingurilor (6 pe an)	
				Costuri echipare clădirii și organizarea trainingurilor		180000	15675	16380	17117	17888	18693	19534	
				Costuri întreținere a clădirii (salarii pentru anagajți, derititoare, paza)		50000	156750	163804	171175	178878	186927	195339	

				Costul proiectului		230000	172425	180184	188292	196766	205620	214873	1388160
Sporirea atractivității locurilor de muncă în raionul Făleşti	Sporirea culturii și angajamentului antreprenorial față de angajați	Dezvoltarea a programelor comune privind instruirea agenților economici în materie de motivare și protejare a salariaților	Organizarea trainingurilor și seminarelor dedicate subiectelor ce se referă la motivare ași protecția salariaților pentru reprezentanții agenților economici, întreprinderilor publice, sindicatelor										
			Numarul traingurilor și seminarelor organizate		1	2	4	4	4	4	4	4	
				Costul proiectului	2000	4180	8736	9129	9540	9969	10418	10887	64860
Sporirea șanselor de integrare sau reintegrare pe piața muncii	Prevenirea și perfecționarea monitorizării fenomenului de creare a locurilor vacante și a șomajului tehnic	Activizarea sindicatelor în monitorizarea cazurilor de creare a locurilor vacante și a șomajului tehnic, ca urmare a intensificării colaborării dintre sindicate și ATOFM			Semnarea acordurilor de colaborare între ATOFM și Sindicate	Prezentarea lunară de către Sindicate a datelor referitor la numărul funcțiilor vacante și a cazurilor de șomaj tehnic pentru ATOFM	Prezentarea lunară de către Sindicate a datelor referitor la numărul funcțiilor vacante și a cazurilor de șomaj tehnic pentru ATOFM	Prezentarea lunară de către Sindicate a datelor referitor la numărul funcțiilor vacante și a cazurilor de șomaj tehnic pentru ATOFM	Prezentarea lunară de către Sindicate a datelor referitor la numărul funcțiilor vacante și a cazurilor de șomaj tehnic pentru ATOFM	Prezentarea lunară de către Sindicate a datelor referitor la numărul funcțiilor vacante și a cazurilor de șomaj tehnic pentru ATOFM	Prezentarea lunară de către Sindicate a datelor referitor la numărul funcțiilor vacante și a cazurilor de șomaj tehnic pentru ATOFM	Prezentarea lunară de către Sindicate a datelor referitor la numărul funcțiilor vacante și a cazurilor de șomaj tehnic pentru ATOFM	
		Crearea unei platforme de informare a agenților economici despre persoanele ce au fost pregătite la	Plasarea pe site-ul Consiliului Raional Făleşti a informațiilor referitor la persoanele ce au trecut cursuri de		Realizarea proiectului pentru toată perioada de implimentare a strategiei								

		ATOFM și intenționează se se angajeze și care doresc sa facă stagieri	instruiri la ATOFM și care doresc să se angajeze și a celor care care vreau sa facă stagieri										
	Dezvoltarea parteneriatelor cu unitățile de formare și intensificarea dialogului între unitățile de formare și agenții	Continuarea realizării cursurilor de stagieri la unitățile economice din raion pentru persoanele ce frecventează cursuri de formare			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
	Incluziunea în câmpul muncii a reprezentanților grupurilor minoritare în câmpul muncii	Realizarea cursurilor de formare profesională a reprezentanților grupurilor etnice			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
Sporirea competitivității sectorului agricol	Modernizarea și tehnologizarea exploatațiilor agricole și îmbunătățirea fertilității solului	Informare și consultarea agricultorilor despre posibilitățile de modernizare a agriculturii și utilizarea corectă a terenurilor	Organizarea seminarelor dedicate subiectelor modernizării agriculturii și prelucrării corecte a terenurilor										
			Numărul seminarelor organizate		1	2	2	2	2	2	2	2	
				Costul proiectului	3000	6270	6552	6847	7155	7477	7814	8165	53280
		Însămânțarea terenurilor degradate cu plante cu potențial			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								

		furajer ridicat											
		Inițierea și dezvoltarea unui proiect privind depozitarea centralizată a excrementelor animale cu ulterioara lor repartizare	Organizarea depozitării centralizate a excrementelor animaliere cu ulterioara lor repartizare către agricultori			Realizarea proiectului pentru toată perioada 2014 - 2020							
	Facilitarea procesului de consolidare a terenurilor agricole	Crearea unei baze de date privind tranzacțiile cu terenurile și oferirea accesului public la ea	Crearea unei baze de date privind tranzacțiile cu terenurile și plasarea acestora pe site-ul Consiliului Raional		Crearea bazei de date și plasarea acestora pe site-ul Consiliului Raional								
Asigurarea infrastructurii necesare de dezvoltare a sectorului agricol	Program de specializare agro-alimentară pe zone de producere locală	Studiu de zonare a profilului agricol și determinarea capacității de specializare pe categorii de produse				Elaborarea studiului							
				Costul proiectului		150000							150000
	Program de dezvoltarea a infrastructurii de irigare a exploatațiilor agricole	Finisarea apeductului "Prut-Fălești"		Costul proiectului	6900000								6900000

Dezvoltarea antreprenoriatului și sporirea competitivității întreprinderilor locale	Îmbunătățirea infrastructurii de distribuție și desfacere a produselor agricole	Extindere teritorială a pieței locale pentru comercializarea produselor agricole			Extinderea teritorială a pieții								
	Dezvoltarea infrastructurii de acces spre exploatațiile agricole	Amenajarea drumurilor de acces spre terenurile agricole	Umplerea cu pietriș a fâșiilor de pământ, ce au fost trasate pentru a asigura căile de acces spre exploatațiile agricole în decursul realizării programului "Pământ"										
			Numărul de km construiți în fiecare an			0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	
				Costul proiectului		125000	130625	142646	162783	194121	241910	315030	1312115
	Promovarea culturii antreprenoriale și stimularea instruirilor de formare	Cursuri de instruire pentru agenții economici în domeniul derulării eficiente a afacerilor	Numărul cursurilor realizate		3	6	6	6	6	6	6	6	
				Costul proiectului	30000	62700	65522	68470	71551	74771	78136	81652	532801

	Dezvoltarea formelor de asociere a agenților economici	Realizarea unui studiu privind posibilitățile de asociere ale agenților economici	Contractarea unei instituții specializate pentru realizarea studiului			Contractarea instituției specializate și realizarea studiului							
		Costul proiectului			100000							100000	
		Susținerea formării asociațiilor					Realizarea proiectului pentru toată perioada 2015 - 2020						
	Dezvoltarea cooperării transfrontaliere	Maparea fișelor de proiecte potențiale pentru aplicarea în comun cu partenerii străini la fondurile transfrontaliere			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
Impulsionarea activității investiționale	Utilizarea patrimoniului ce aparține APL în susținerea activității economice		Utilizarea patrimoniului ce aparține APL în susținerea activității economice prin: - privatizare; - oferirea unor active în calitate de garantare a împrumuturilor obținute de agenții economici. Organizarea concursului cu selectarea firmelor ce vor fi susținute, conform anumitor criterii obiective;		Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								

			- participarea cu atare active în proiecte de PPP;										
	Intensificarea acțiunilor de promovare a imaginii investiționale a raionului	Organizarea forumului investițional la nivel de raion				Organizarea forumului			Organizarea forumului			Organizarea forumului	
				Costul proiectului		60000			68470			78136	206606
		Realizarea materialelor promoționale și plasarea informațiilor pe site-ul Consiliului Raional		Costul proiectului	2500	2613	2730	2853	2981	3115	3256	3402	23450
Sporirea calității serviciilor educaționale publice și formarea elevului	Atragerea, calificarea și menținerea specialiștilor de profil	Asigurarea specialiștilor de profil cu stimulente (domiciliu, alte stimulente) pentru atragerea și menținerea acestora, în special în mediul rural	Acordarea spațiilor pentru construcția caselor, domicilierea specialiștilor		Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								

adecvată a copilor din instituțiile preșcolare	Motivarea părinților în implicarea lor mai activă în procesul de educație a copiilor		Realizarea proiectului prin colaborar Direcției Învățământ, Tineret și Sport Direcției Asistență Socială, Protecție a Familiei și Copilului prin extinderea serviciului "Școlarizarea părinților" cu atragerea atenției asupra subiectelor ce țin de susținerea procesului de studii a copiilor		Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei									
	Intensificarea procesului de dezvoltare a bazei tehnico materiale a instituțiilor educaționale	Repararea capitală și amenajarea școlilor și grădinițelor	Numărul de instituții educaționale renovate capital în decursul unui an		1	2	2	2	2	2	2	2		
				Costul proiectului	3500000	7315000	7644175	7988163	8347630	8723274	9115821	9526033	62160095	
	Diversificarea și dezvoltarea activităților extra-școlare pentru dezvoltarea elevului	Susținerea creării și dezvoltării activităților extra-curriculare în cadrul școlilor			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei									
	Mărirea numărului de rețele grădinițe-creșă		Numărul grupelor noi			3 (dintre care una în Fălești)	3	3 (dintre care una în Fălești)	3	4 (dintre care una în Fălești)	4	4 (dintre care una în Fălești)		

			Numărul grupelor create începând cu 2014			3	6	9	12	16	20	24	
			Numărul estimativ al copiilor în gupele nou create în fiecare an			75	75	75	75	100	100	100	
			Numărul estimativ al copiilor în gupele nou create din 2014			75	150	225	300	400	500	600	
				Costul proiectului		733731	1602505	2743087	4361577	7247091	11796997	19264899	47749887
Crearea unui brand turistic raional	Dezvoltarea instrumentelor de promovare turistică	Amenajarea și menținerea funcționării unui centru de informare turistică				Amenajarea și începerea activității centrului	Asigurarea funcționării centrului	Asigurarea funcționării centrului	Asigurarea funcționării centrului	Asigurarea funcționării centrului	Asigurarea funcționării centrului	Asigurarea funcționării centrului	
				Costul proiectului		34000	25080	26209	27388	28620	29908	31254	202460
		Restabilirea sistemului de panouri informative și rutiere				Restabilirea și întreținerea panourilor	Restabilirea și întreținerea panourilor	Întreținerea panourilor	Întreținerea panourilor	Întreținerea panourilor	Întreținerea panourilor	Întreținerea panourilor	
				Costul proiectului		27500	31350	5460	5706	5963	6231	6511	88721
		Elaborarea unui material promoțional (film) despre potențialul turistic al raionului					50000						
				Costul proiectului									50000

		Elaborarea strategiei de dezvoltare a turismului			Elaborarea strategiei	Aprobarea strategiei de către Consiliul raional								
	Crearea și diversificarea portofoliului produselor (ofertelor) turistice	Pașaportizarea obiectelor turistice			Realizarea pașaportizării	Realizarea pașaportizării								
		Amenajarea de zone de plecare/sosire pe traseu cu parcare, spațiu de relaxare, panouri de informare și de orientare			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implimentare a strategiei									
		Dezvoltarea de trasee de bicicletă ca mijloc de descoperire a regiunii			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implimentare a strategiei									
Crearea unui sector turistic atractiv în raionul Făleşti	Integrarea traseelor turistice locale în circuitul comercial național și internațional, inclusiv dezvoltarea turismului transfrontalier	Parteneriate cu agenții economici pentru dezvoltarea turismului raional și diversificarea posibilităților de agrement pentru cetățenii raionului			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implimentare a strategiei									
		Studierea și evaluare posibilităților de înlaturare a			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implimentare a strategiei									

		barierelor spre consolidarea afacerilor mixte în domeniul turismului											
		Includerea traseelor turistice locale în traseul transfrontalier			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
Promovarea diversității culturale și a dialogului intercultural	Reabilitarea clădirilor și infrastructurii unităților culturale		Obiecte ce necesită reparație capitală (prioritatea se va acorda clădirilor cu un grad sporit de deteriorare)		1	1	1	1	1	1	1	1	
			Obiecte ce necesită reparație capitală și renovare (casele de cultură amplasate în: Călinești, Gara Catranâc, Natalievca, Horesti)				1		1		1	1	
				Costul proiectului	2500000	2612500	655215	2852915	2981297	7477092	6511301	8165171	33755490
	Crearea și promovarea brandului cultural al raionului Făleşti	Informarea electronică despre patrimoniul cultural existent				Plasarea informației pe site-ul Consiliului raional							

		Crearea unui centru de vânzare a obiectelor de artizanat		Costuri (amenajarea centrului, salariu pentru vânzător)	23500	28215	29485	30811	32198	33647	35161	213017
		Elaborarea broșurii pentru promovare a obiectelor culturale care să reprezinte raionul Fălești		Costul proiectului	30000							30000
	Organizarea evenimentelor culturale care să promoveze valorile culturale ale raionului Fălești	Implicarea mai dinamică a filialei Fălești în activitatea și evenimentele organizate de Ligii Națională a Lucrătorilor din Cultură din Republica Moldova și a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei							
		Organizarea bienală a Festivalului-Concurs Național al Dinastiilor de Familie „La izvorul Osoiencelor”	Numărul evenimentelor culturale		1	2	2	2	2	2	2	
				Costul proiectului	10000	20000	20900	21841	22823	23850	24924	26045
	Schimb intercultural	Organizarea festivalurilor cu	Numărul evenimentelor		1	2	2	2	2	2	2	

	Între raionul Făleşti și regiunile cu care este "înfrățit"	invitația formațiilor artistice din județul Botoșani, România	culturale										
				Costul proiectului	10000	20000	20900	21841	22823	23850	24924	26045	170383
Crearea capitalului socio-cultural	Formarea profesională a personalului pentru promovarea patrimoniului cultural	Organizarea seminarelor raionale și zonale	Seminare raionale		6	7	8	8	8	8	8	8	
			Seminare zonale		4	4	4	4	4	4	4	4	
			Seminare totale		10	11	12	12	12	12	12	12	
			Costuri (în mare parte sunt asociate cu plățile pentru deplasări)	Costul proiectului	10000	20900	21841	22823	23850	24924	26045	27217	177600
	Promovarea tradițiilor culturale prin intermediul cercurilor extra-școlare	Crearea cercurilor extrașcolare și implicarea activă a tinerilor în dezvoltarea și participarea la diferite evenimente culturale			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
Creșterea suprafețelor verzi	Extinderea suprafețelor spațiilor verzi	Elaborarea și adoptarea programului de amenajarea spațiilor verzi în raionul Făleşti			Elaborarea strategiei	Aprobarea strategiei de către Consiliul raional							
		Extinderea spațiilor verzi	Suprafața extinsă, ha		1	2	2	2	2	2	2	2	
				Costul proiectului	10000	20900	21841	22823	23850	24924	26045	27217	177600
		Reamenajarea parcului din orașul Făleşti		Costul proiectului			50000						
	Plantarea	Împădurirea	Suprafața extinsă,		1	2	2	2	2	2	2	2	

Stoparea eroziunii solului	pădurilor pe zonele supuse alunecărilor și plantarea fișilor forestiere de protecție a câmpiilor	zonelor de protecție pentru terenuri agricole și acelor expuse riscului de alunecări		Costul proiectului	10000	20900	21841	22823	23850	24924	26045	27217	177600
Sporirea angajamentului civic față de ecologizare	Program de educare a populației în vederea promovării unui comportament ce ar reduce efectele negative ale activității umane asupra mediului	Informarea și sporirea cunoștințelor elevilor despre mediul înconjurător (de exemplu încadrul orelor de dirigenție)			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
		Proiectul de organizare a "săptămânii ecologice" în instituțiile publice			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
Crearea unui management performant în estionarea deșeurilor raionale	Organizarea serviciului de salubritate și gestionare a deșeurilor în toate localitățile raionului	Dezvoltarea serviciului de salubritate în baza întreprinderii municipale DPGLC			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
		Adoptarea regulamentului de funcționare a serviciului de salubritate și gestionare a deșeurilor			Adoptarea regulamentului								

	Program de informare a cetățenilor privind colectarea selectivă a deșeurilor și importanța unui mediu curat pentru sustenabilitatea unui mediu sănătos	Campanii de informare a populației privind colectarea selectivă a deșeurilor		Costul proiectului	2000	2090							4090
		Concursul celei mai verzi și curate localități			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru gestionarea eficientă a deșeurilor	Lichidarea gunoiștilor neautorizate în mediul rural	Lichidarea gunoiștilor neautorizate prin recultivarea terenurilor și evacuarea deșeurilor în mediul rural			Lichidarea gunoiștilor	Lichidarea gunoiștilor							
		Reamenajarea spațiilor autorizate pentru depozitarea deșeurilor		Costul proiectului		10000	10450						20450
	Program de dotare cu pubele, containere, cosuri de gunoi suplimentare pentru colectarea selectivă a deșeurilor de la populație	Studierea posibilităților privind dotarecu pubele, containere, cosuri de gunoi suplimentare pentru colectarea selectivă a deșeurilor											

		Dotarea cu accesoriiile necesare pentru colectarea selectivă a deșeurilor în orașul Fălești și extinderea proiectului în alte localități		Costul proiectului		50000	52250						102250
Îmbunătățirea infrastructurii de acces la apă și construcția rețelelor de canalizare	Construcția de rețele de canalizare în localitățile raionului	Construcția de rețelelor de canalizare și alimentare cu apă în localitățile raionului	Numărul de localități cu sistem de canalizare construit			1	1	2	2	2	2	2	
				Costul proiectului		2000000	090000	4368100	4564665	4770074	4984728	5209040	27986607
Îmbunătățirea infrastructurii de transport	Reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere	Studiu de fezabilitate privind		Costul proiectului		100000							100000
		Reabilitarea drumurilor din raionul Fălești		Costul proiectului	25000000	26125000	27300625	28529153	29812965	31154548	32556503	34021546	234500340
Sporirea eficienței energetice	Dezvoltarea proiectelor de producere a energiei pe baza utilizării surselor alternative (bio-masa)	Elaborarea studiului de fezabilitate privind potențialul de producere a surselor alternative de energie în raionul Fălești		Costul proiectului		100000							100000

		Stimularea parteneriatelor între APL și agenții privați în vederea implementării proiectelor de producere a energiei											
		Program de instalare a generatoarelor de energie termică pe bază de bio-masă în clădirile instituțiilor bugetare	Numărul de clădiri la care s-a instalat generatoare pe bio-masă		1	2	2	2	2	2	2	2	
				Costuri cu reabilitare a rețelei termice din clădiri asigurat de bugetul raional	221767	463493	484350	506146	528923	552724	577597	603589	
				Costuri totale	1208297	2525341	2638982	2757736	2881834	3011516	3147035	3288651	21459392
Optimizarea utilizării energiei	Implementarea prevederilor planului Național de Eficiență Energetică				Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
soțietății de afaceri și APL	Îmbunătățirea mecanismelor de consultare publică și implicare activă a societății civice precum și îmbunătățirea transparenței activității APL	Adoptarea în toate primăriile a proiectului privind <i>Elaborarea regulamentului cu privire la asigurarea transparenței decizionalei cadrului autorităților publice locale ale raionului Fălești</i>			Adoptarea proiectului	Adoptarea proiectului							

		Proiect de instalare a cutiilor poștale în cadrul fiecărei primărie pentru colectarea sugestiilor și propunerilor cetățenilor			Instalarea cutiilor	Instalarea cutiilor							
		Campanii de informare a cetățenilor despre modalitățile de intervenție în actul decizional			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
		Elaborarea broșurii <i>Bune Practici a APL din raionul Fălești</i>		Costul proiectului		4000							4000
Îmbunătățirea performanțelor manageriale ale APL	Program de instruire a personalului APL nivel I și II în domeniul tehnologiilor informaționale	Cursuri de instruire în domeniul tehnologiilor informaționale			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
	Program de formare a reprezentanților APL nivel II în domeniul prognozărilor, planificării și scrierii proiectelor	Cursuri de instruire în domeniul scrierii proiectelor pentru finanțare			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
		Cursuri de instruire în domeniul utilizării metodelor de planificare și prognozare			Realizarea proiectului pentru toată perioada de implementare a strategiei								
		Mărirea capacităților site-ului Consiliului raional		Costul proiectului	2000	2000	2090	2184	2282	2385	2492	2605	18038
													479707392

3.5. INDICATORII DE IMPACT ÎN REZULTATUL IMPLIMENTĂRII STRATEGIEI

INDICATORI SECTORIALI

	2012 estimat	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Numărul întreprinderilor nou create	43	50	65	80	95	110	125	140	150
Numărul întreprinderilor active	280	289	299	309	319	329	340	352	363
Volumul producției industriale (mil. MDL, prețuri curente)		200	230	260	290	320	350	380	410
Volumul investițiilor în capital fix (mil. MDL, prețuri curente)	120	126	132	139	146	153	161	169	177
Soldul investițiilor străine (mii. MDL)	31000	32843	38115	44011	50530	57673	65439	73830	82843
Numarul de persoane angajate	4492	4500	4590	4911	5402	5943	6834	7859	9038
Rata șomajului (%)	5	4,5	3,4	3,1	3,1	2,8	2,8	2,3	2
Numărul șomerilor încadrați în câmpul muncii	425	450	470	490	500	510	520	530	550
Rata natalității (nou născuți la o mie de persoane)		12,1	12,1	12,1	12,2	12,2	12,2	12,2	12,2
Medici la 10000 de persoane		11,5	11,7	12	12,5	13	13,5	14	15,0
Incidența generală la 10000 de persoane		2270	2100	2000	1950	1900	1850	1800	1700
Prevalența generală la 10000 de persoane		5075	4917	4825	4779	4732	4686	4640	4547
Rata mortalității (decedați la o mie de persoane)		12	11,9	11,8	11,6	11,6	11,4	11,2	11,1
Numărul tinerilor și copiilor ce activează la cercuri extrașcolare		Dublarea numărului de tineri și copii ce frecventează cercuri extrașcolare către 2020 comparativ cu 2012							
Numarul de vizitatori la instituții culturale		Dublarea numărului de vizitatori la instituțiile culturale către 2020 comparativ cu 2012							
Numărul turiștilor		Dublarea numărului de turiști ce au vizitat raionul către 2020 comparativ cu 2012							
Numărul turiștilor străini		Dublarea numărului de turiști străini ce au vizitat raionul către 2020 comparativ cu 2013							

PROGOZA PRODUCȚIEI AGRICOLE PE CATEGORII DE CULTURI, TONE

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Grâu de toamnă	44176,9	44397,8	44619,8	44842,9	45067,1	44509,2	45518,9	45746,5
Orz de toamnă	3129,2	3144,8	3160,5	3176,3	3192,2	3152,7	3224,2	3240,3
Orz de primăvară	1980,0	1989,9	1999,8	2009,8	2019,9	1994,9	2040,1	2050,3
Ovăs	105,3	105,8	106,4	106,9	107,4	106,1	108,5	109,0
Secară	3,2	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2	3,3	3,3
Sfecla de zahăr	81492,8	81900,3	82309,8	82721,3	83134,9	82105,8	83968,3	84388,2
Floarea soarelui	20264,5	20365,8	20467,7	20570,0	20672,9	20417,0	20880,1	20984,5
Rapiță	847,8	852,0	856,3	860,6	864,9	854,2	873,6	877,9
Soe	1406,0	1413,0	1420,1	1427,2	1434,3	1416,6	1448,7	1456,0
Tutun	12,6	12,7	12,7	12,8	12,9	12,7	13,0	13,0
Porumb boabe	42599,6	42812,6	43026,7	43241,8	43458,0	42920,1	43893,7	44113,1
Porumb semincier	606,4	609,4	612,5	615,5	618,6	611,0	624,8	627,9
Porumb siloz	2196,0	2207,0	2218,0	2229,1	2240,3	2212,5	2262,7	2274,0
Ierburi perene	23244,6	23360,8	23477,6	23595,0	23713,0	23419,5	23950,7	24070,5
Vica/ovaz	216,0	217,1	218,2	219,3	220,4	217,6	222,6	223,7
Hrișcă	20,8	20,9	21,0	21,1	21,2	21,0	21,4	21,5
Bostănoase	706,3	709,9	713,4	717,0	720,6	711,6	727,8	731,4
Legume	1127,1	1132,7	1138,4	1144,1	1149,8	1135,6	1161,3	1167,1

PROGOZA EFECTIVULUI DE ANIMALE, MII CAPETE

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bovine	7,8	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6
Vaci	5,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4
Porcine	8,6	12,4	13,0	13,7	14,3	14,9	15,6	16,2
Ovine și caprine	41,2	41,5	41,8	42,0	42,5	43,0	43,6	45,2
Păsări	310,3	312,8	315,3	317,8	320,3	322,9	325,5	328,1

Secretarul Consiliului raional

Oxana Mărgineanu